315 20

GABRIEL
GARCÍA
MÁRQUEZ

Eréndira

**Gabriel García Márquez
ne aduce prin aceste povestiri
încă o dovadă a modului cum imaginaţia,
prin forţa ei cea mai înaltă de creaţie,
a irupt ireversibil
în proza sud-americană,
salvînd-o de la plictisul
la care o condamnaseră
istorioarele de circumstanţă
şi cronicile inutile.**
JULIO CORTÁZAR

Lei 4,75

EDITURA UNIVERS

GLOBUS

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ **Eréndira**

1978

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Fantastica şi trista poveste a Candidei Eréndira şi a nesăbuitei sale bunici

Clubul cărţii digitale 2024

Colecţia GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECŢIEI DE ION STATE
Grafica de Viorel Popescu; Ilustraţia de Done Stan

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ
La increíble y triste historia de la cándida Eréndira y de su abuela desalmada
Barral editores-Barcelona
© 1972 Gabriel García Márquez

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS

GLOBUS

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Fantastica şi trista poveste a Candidei Eréndira şi a nesăbuitei sale bunici

Traducere
şi prefaţă de
MIRUNA şi DARIE NOVĂCEANU

EDITURA UNIVERS
Bucureşti
1978

Gabriel García Márquez privind cum plouă în Macondo

1.

Nu ştiu dacă în clipa de faţă plouă în Macondo. Dar dacă nu plouă, înseamnă că e soare, iar aerul umed şi fierbinte spînzură ca nişte pînze de corabie peste crengile arborilor bătrîni din faţa catedralei. Şi e luni. Pentru că în Macondo întotdeauna e luni. De la fundarea sa, pe cînd nu avea decît douăzeci de case din chirpici şi trestie, iar lumea era atît de tînără, încît multe lucruri nu aveau nume şi trebuiau arătate cu degetul, în Macondo a fost mereu luni, a plouat sau, dacă nu, a fost soare, iar aerul a spînzurat ca nişte pînze de corabie peste crengile arborilor bătrîni, mai întîi salcîmi, apoi migdali eterni, umed şi fierbinte, atît de umed, că peştii ar fi putut pluti prin el, aşa cum plutesc în mijlocul mării.

O altă posibilitate nu există : în Macondo nu s-a petrecut şi nu se va petrece nimic important în afara voinţei lui Gabriel García Márquez, întemeietorul de drept al acestei aşezări, al cărei nume, după cum spun unii, vine de la un copac care nu serveşte la nimic sau, după cum susţin alţii, de la o plantă înzestrată cu miraculoasa virtute de a închide şi vindeca foarte repede orice rană, văzută sau nu.

Că uneori s-a întîmplat ca în Macondo vremea să fie şi altfel, să bată vîntul, ca atunci cînd Remedios cea frumoasă s-a înălţat la ceruri, sub privirile verzi şi nedumerite ale Fernandei şi să nu fie luni, ci joi, ca atunci cînd s-a născut Amaranta sau a murit, tot într-o joi, Ursula Iguarán, la mijloc a fost voinţa aceluiaşi García Márquez, care a avut nevoie de astfel de schimbări, pe măsura evenimentelor puse la cale tot de el. Fireşte, nu orice fel de evenimente. Pentru că, întemeind Macondo, exact acolo unde se afla de mult, lîngă Aracataca, aproape de rîul copilăriei, Gabriel García Márquez a avut grijă ca noii locuitori ai aşezării să fie purtătorii unor deprinderi şi însuşiri deosebite, din cele ce nu se întîlnesc oriunde, altundeva, dar sînt posibile oricînd şi pretutindeni.

Astfel îmi explic faptul că macondienii au devenit cunoscuţi atît de repede şi au căpătat, la fel de repede, recunoaşterea lor universală. Numai aşa înţeleg de ce, de îndată ce i-am cunoscut, toţi ne simţim, într-un anume fel, macondieni. Şi, în sfîrşit, tot astfel îi pot înţelege şi pe cei care, ori de cîte ori au avut impresia că Gabriel García Márquez încearcă să plece din Macondo, i-au reproşat-o fără să şovăie ; în cît mai puţine cuvinte. Neobservînd că, odată ajuns în Macondo, acesta nu l-a părăsit niciodată. Neobservînd că, întemeindu-l aşa cum şi-l dorise, a fost cel dintîi în a-şi da seama că nu va mai putea pleca de aici decît aparent şi că, pentru aceasta, singura posibilitate era să mărească mereu vatra fundamentală a aşezării, descriind, din ce în ce mai mari, cercuri concentrice în jurul ei.

2.

Nu ştiu dacă în clipa de faţă plouă în Macondo. Dar îmi dau seama că aceste cercuri concentrice sînt singurele care ar trebui să ne intereseze, întrucît privesc creaţia de viitor a scriitorului. Şi pentru a le înţelege, cred că trebuie să ştim cum a ajuns, de fapt, Gabriel García în Macondo, de ce a simţit nevoia s-o facă şi cum sînt, în definitiv, macondienii.

Răspunsurile par simple — mulţi susţin că despre Gabriel García Márquez s-a spus totul, iar eu cred că s-a mai adăugat şi cîte ceva pe de-asupra — şi, pentru economie de spaţiu, le vom lua în ordinea inversă menţionării lor.

Fiinţe născute sub zodia singurătăţii, macondienii sînt mai întîi nişte oameni capabili să meargă pînă în pînzele albe pentru a-şi vedea împlinit sau nu un vis sau un gînd, refuzînd orice sfat din afara înţelegerii lor. Circumspecţi şi curioşi peste poate, ei au descoperit singuri, după nopţile de insomnie ale lui José Arcadio Buendía, că pămîntul e rotund ca o portocală şi au inventat tot felul de aparate împotriva durerii, inclusiv o maşină în stare să coase orice, pînă şi flori, de îndată ce este legată prin nişte ventuze de părţile suferinde ale trupului omenesc.

De o subtilitate aparte, putînd să vadă imaginile visate de alţii şi să se gîndească chiar şi morţi la dragostele lor, precum Arcadio la Amaranta, pentru macondieni supranaturalul e lucrul cel mai real cu putinţă, prin casele lor, de cum se lasă seara, morţii umblînd în voie, încălzindu-se la focul din bucătărie, nestingheriţi şi fără să-i stingherească pe cei vii. Cei

vii, care uneori nu se văd. Isabel, una din primele macondiene, are un iubit pe care nu-l vede, dar care-i tulbură apa din lighean, îi aburește oglinda, îi aruncă pămînt în mîncare și chiar o bate pînă o face verde.

Ușor nostalgici, macondienii reușesc să se salveze din capcanele insidioase ale tristeții, rătăcind la nesfîrșit prin labirinturile deziluziilor, ori întîrziind nepăsători prin trecătorile de ceață și timpuri rezervate uitării. Și, mai presus de orice, ei pot sfida biologia, trăind secole în șir, fără să-și mai numere anii. În sfîrșit, cunoscîndu-i mai îndeaproape, descoperim că macondienii nu au știut, la început, ce înseamnă violența, nepurtînd-o în ei nici acum, gesturile și faptele lor, cînd au fost dure, fiind provocate din afară.

Bineînțeles, macondienii nu sînt numai aceasta, dar datele de pînă aici sînt suficiente pentru ca ei să fie iubiți de toată lumea, iar, ca personaje, să fie rîvnite de orice scriitor. La tropice, și nu numai aici, ci oriunde în lume, astfel de ființe pline de candoare și inocență, dornice de cunoaștere și înțelegere, sînt rarități. Era firesc, astfel stînd lucrurile, ca Gabriel García Márquez, el însuși macondian, să-i îndrăgească pe aceștia și să facă din ei permanenții săi interlocutori literari. Chiar dacă ajungerea la ei a fost mai complicată, mecanismul nu a putut fi altul. Durata ajungerii nu mai poate fi calculată decît aproximativ, ținînd de întreaga biografie a scriitorului. Copilăria din Aracataca, alături de bunicul dinspre mamă, don Nicolás Márquez, cel care l-a părăsit pe cînd avea opt ani („De atunci — spune scriitorul — nu mi s-a mai întîmplat nimic interesant în viață."), școala din Sucre și Zapaquira, studiile din Bogotá, anii din Cartagena

și Barranquilla par niște pietre kilometrice pe un drum lung, cel care, înainte de a ajunge în Macondo, a trecut prin două continente. De-a lungul acestuia stau prietenii săi cei mai buni, Alfonso Fuenmayor. Alvaro Cepeda Samudio, German Vargas, Alvaro Mutis și munca pe care ca reporter a îndeplinit-o în mod exemplar în multe redacții de ziare și reviste.

3.

Nu știu dacă în clipa de față plouă la Macondo. Dar în Macondo a plouat dintotdeauna, chiar și atunci cînd acesta nu exista decît ca un punct vag și mișcător pe o geografie la fel de vagă și ea. Lucrul acesta s-a petrecut prin 1947, cînd Gabriel García Márquez împlinise nouăsprezece ani și a scris, destul de furios, prima sa povestire — Cea de-a treia resemnare —, unde personajul, mort pentru a treia oară, simte cum lemnul verde al coșciugului vrea să devină arbore, și înțelege că nu e mort de tot pentru că prin fereastra deschisă aude cum curge apa în grădină.

Povestirile care i-au urmat (zece în total, editate în volum abia în 1974, sub titlul Ochii cîinelui albastru) sînt un fel de preistorie — expresia nu-mi aparține — a lumii macondiene. La Barranquilla, cu faima literară ce i-o aduseseră, Gabriel García Márquez s-a retras într-o pensiune a celor mai neajutorate ființe și a scris primul său roman, La hojarasca (Pleava). Era prin 1950 și titlul inițial al romanului a fost La Casa, probabil sub influența lui Alvaro Cepeda Samudio, cel care scrisese un altul cu titlu apropiat, La casa grande (Casa Mare). În timpul redactării, Isa-

bel, împotriva voinţei autorului, s-a desprins din context pentru a privi singură cum cade ploaia peste Macondo.

A fost, poate, aceasta clipa unică, în care scriitorul a intuit că Macondo începe să devină pămîntul, lumea şi destinul său, universul unde era chemat să construiască totul, inclusiv timpul. Şi a continuat să scrie romanul, făcînd din Macondo „pămîntul făgăduinţei, pacea şi berbecul cu lînă de aur" al părinţilor săi. Şi, precum în prima sa povestire, acţiunea romanului se deschide cu un priveghi, lîngă sicriu aflîndu-se şi un copil (autorul însuşi, amănuntul fiind autobiografic). Alături de el, personajele, primele personaje macondiene : părintele Cachorro, Meme, Aureliano Buendía, Rebeca, Tobias, Abraham, etc., multe dintre ele — şi nu întîmplător ! — devenind personaje permanente ale operei sale.

Desprinderea Isabelei din context a devenit povestire aparte — Isabel privind cum plouă în Macondo — şi s-a publicat în 1955, în revista Mito, de unde autorul a refuzat, pînă în clipa de faţă, s-o mai reproducă. În anul acela, după ce funcţionase ca reporter la El Espectador, Gabriel García Márquez ajungea în Europa. Reportajul său — Povestea unui naufragiat care a plutit zece zile pe ape, fără să mănînce şi fără să bea, fiind proclamat erou al patriei, sărutat de reginele frumuseţii, îmbogăţit din publicitate şi mai apoi urît de guvern şi uitat pentru totdeauna — îl obliga să plece, dictatorul columbian de atunci, Rojas Pinilla, închizînd în cele din urmă, din pricina aceluiaşi material, chiar şi redacţia ziarului.

La Paris, unde autorul avea să se instaleze pentru trei ani, Macondo, cel abia schiţat, nu putea fi uitat, dar, pentru a-l privi mai bine, în romanul pe care-l scrie acum — La mala hora (Ceasul rău) — autorul ia o oarecare distanţă, fixînd acţiunea într-un pueblo, localitate fără nume, apropiată însă de Macondo pentru că la un moment dat părintele Angel vorbeşte despre Antonio Isabel, cel care-l precedase în dioceza din Macondo, de unde îl informase pe episcop că văzuse căzînd peste parohie o ploaie de păsări moarte.

4.

Peste Macondo continua, aşadar, să plouă şi, prin amintire, Gabriel García Márquez îi auzea căderea. Şi ca şi atunci cînd redacta primul său roman, acum, elaborîndu-şi Ceasul rău, unul dintre personaje a început să facă gesturi în afara voinţei plăsmuitorului său : a devenit colonelul, din cel de al treilea roman, scris tot la Paris, Colonelului n-are cine să-i scrie, în paginile căruia revin nume — Rebeca, Arcadio, Angel, etc. — cunoscute de-acum. Întreg universul din aceste scrieri e macondian şi toate elementele lui vor fi transferate şi în scrierile următoare. Cu excepţia unui singur amănunt : din Macondo, cel pe care îl va transfigura definitiv în romanul O sută de ani de singurătate, vor lipsi luptele de cocoşi, patima ultimă a colonelului. Nu va fi o absenţă întîmplătoare : José Arcadio Buendía va pleca să întemeieze Macondo pentru că nu mai poate să suporte discuţiile cu Prudencio Aguilar, cel pe care îl omorîse în urma unei lupte de cocoşi.

Abia mult mai tîrziu, în ultimul roman publicat pînă acum — Toamna patriarhului — un personaj numit nu întîmplător Dionisio Iguarán se va întoarce acasă cu șase cocoși de rasă, dăruiți de dictatorul decrepit în schimbul celui pe care-l avusese pînă atunci. Darul, firește, îl va determina să se spînzure.

Că universul macondian era, de acum, suficient de clar, însă nu atît de luminos pe cît îl dorea scriitorul, ne stau la îndemînă povestirile din Funeraliile Mamei Mari (opt în total, editate în 1962, în Mexic). Trei dintre ele (După amiaza de marți, O zi de sîmbătă și Funeraliile...) se petrec în Macondo, iar celelalte cinci într-o localitate fără nume, evident macondiană, căci multe din întîmplări și personaje — Ursula, Aureliano Buendía, Rebeca, Argenida — vor trece în O sută de ani de singurătate, păstrîndu-și numele, iar altele — Baltazar, José Montiel, Dámaso, Ana, etc. — își vor pierde identitatea onomastică, devenind laturi, trăsături de caracter ale unor personaje noi.

Așadar, înainte de a se stabili definitiv în Macondo, înainte de a trece la portretele definitive ale personajelor sale, Gabriel García Márquez a simțit nevoia unor clarificări repetate, a unor căutări de peste douăzeci de ani. Adunînd mereu, în același cerc, tot ceea ce îi lăsa măcar senzația că va putea deveni materie pentru viitoarea, marea sa carte. Aproape indiferent la cronologia întîmplărilor literare, căci în ordonarea acestora unitatea de timp este sfărîmată, realitatea literară primind o nouă dimensiune temporală.

Miracolul pare să se fi produs în ianuarie 1965, cînd, după propria sa mărturisire, aflat pe o șosea din Mexic, unde se stabilise chemat de prieteni, a avut

impresia că, de fapt, romanul O sută de ani de singurătate era scris, rămînîndu-i doar să-l dicteze.

N-a fost chiar așa : din ianuarie 1965 pînă în iunie 1966, Gabriel García Márquez n-a mai fost văzut nici chiar de prieteni, veșnic ferecat în casa din cartierul San Angel, de unde a ieșit după cele optsprezece luni cu manuscrisul gata de tipar.

5.

Ca de obicei, mici întîmplări, atitudini sau anumite amănunte narative din romanul care transformase Macondo în univers literar universal, l-au neliniștit pe mai departe pe Gabriel García Márquez, intuind în ele nucleul posibil al unor noi lucrări literare. Este momentul în care autorul începe să descrie, din ce în ce mai mari, cercuri concentrice în jurul vetrei fundamentale. Extraordinara sa capacitate de a porni de la date fără sugestie pentru a le transforma în evenimente epice de profundă semnificație, îl va ajuta, chiar și asaltat de un flux continuu de reporteri, să scrie în numai patru luni (ianuarie—iulie 1968) patru povestiri uluitoare : Un domn foarte bătrîn cu niște aripi enorme, Înecatul cel mai frumos din lume, Blacamán, bunul vînzător de miracole și Ultima călătorie a vasului fantomă. Macondo nu apare în nici una din ele. Nu apare ca toponimic, dar toate patru se află, embrionare, în O sută de ani de singurătate și, deci, în Macondo. Astfel, în ordinea menționării, prima dintre ele se dezvoltă din întîmplarea care are loc la două săptămîni de la moartea Ursulei Iguarán, cînd Petra Cotes și Aureliano Segundo sînt treziți de

mugetul unui „vițel neobișnuit", dovedit a fi un înger bolnăvicios căruia i se mai recunoșteau cioturile cicatrizate ale aripilor de altădată. Din aceeași întîmplare pleacă și cea de a doua povestire, arhitectura ei avînd elemente apropiate: trupul călător al unui înecat insolit rupe echilibrul psihic al locuitorilor unui sat de țărm cuprins de apatie. Cu alte cuvinte, ficțiunea forțează realitatea, iar imaginația, ținînd de fantastic, irupe în această realitate, redimensionînd-o. Această povestire mai are, însă, unele puncte de contact cu lucrări anterioare romanului atît de celebru: precum în Pleava și la fel ca în Funeraliile Mamei Mari, chiar și la fel ca în prima sa povestire, Cea de a treia resemnare, narațiunea se desfășoară în jurul unui cadavru. De-abia acum, însă, am impresia, autorul e satisfăcut de modul în care a tratat o astfel de temă, dîndu-i rotunjimea definitivă.

Cît privește cea de a treia povestire, îi descopăr pentru moment trei nuclee anterioare: ca atitudine, Blacamán apare mai întîi în Funeraliile Mamei Mari, mai ales în acei oameni stranii care se împiedică în forfota străzii purtînd în jurul gîtului, ca niște frînghii, vipere cu venin mortal și încercînd să convingă mulțimea că sînt proprietarii balsamului care vindecă de erizipel și asigură o viață veșnică. Celelalte două nuclee se găsesc, firește, în romanul mereu amintit: în gesturile celor șaptesprezece fii ai colonelului Aureliano Buendía și în „miracolele" săvîrșite de trupa lui Melquiades, cea care sosea în Macondo în fiecare martie.

În sfîrșit, Ultima călătorie a vasului fantomă pare că nu mai pornește de la un amănunt narativ, ci de

la unul estetic. E greu de presupus, de exemplu, că în acest vas misterios care este adus pe raza unui simplu felinar și ancorat lîngă turlele catedralei, autorul l-ar fi văzut o clipă pe cel descoperit de José Arcadio Buendía, acel galeon spaniol ajuns departe de mare, în pădurile dintre Macondo și Riohacha. Dar e ușor de acceptat că fraza care deschide povestirea („Ahora van a ver quien soy yo": Acum or să vadă cine sînt eu...) este una și aceeași cu cea rostită de Ursula Iguarán — exact aceleași cuvinte — în clipa cînd colonelul Aureliano Buendía refuză să se mai gîndească la războaie, iar ea se decide să renoveze casa.

O altă povestire, Marea timpului pierdut, a fost scrisă în 1961, dar nu face excepție de la universul macondian, căci Herbert și Catarino apar aici cu atributele cu care îi vom cunoaște chiar în Macondo. Ea ar fi, prin urmare, nu un cerc concentric, ci un episod pe care autorul îl adună în inelul fundamental, înainte de a trece la elaborarea paginilor din O sută de ani de singurătate.

Există în paginile acestui roman un alt episod asupra căruia e greu de presupus că un alt romancier ar fi avut temeritatea să se reîntoarcă: într-o zi de marți, în salonul lui Catarino este adusă pe brațele a patru indieni o bătrînă venerabilă, stăpîna crudă a unei adolescente mulatre, vizitată într-o singură noapte de șaizeci și trei de bărbați, între aceștia un Buendía. Nu-i alta decît Eréndira și bunica sa, personajele din Fantastica și trista poveste a candidei Eréndira și a nesăbuitei sale bunici, povestire concepută în 1972, mai întîi ca scenariu de film, iar mai apoi sub forma

Clubul cărții digitale 2024

ei de acum, cea definitivă, cea care nu mai e, după mine, povestire, ci un microroman, poate cel mai reuşit microroman din literatura universală.

În sfîrşit, o altă povestire — Moarte constantă dincolo de iubire — se petrece într-o localitate cu nume nou, Rosal del Virrey. Amănunt suficient pentru ca îndrăgostiţii de Macondo să-i reproşeze autorului că a plecat de aici. Dar proba nu poate fi admisă : cînd Eréndira se va afla claustrată între zidurile inexpugnabile ale unei mînăstiri, bunica se va adresa tuturor autorităţilor pentru a-i obţine eliberarea, inclusiv senatorului Onésimo Sánchez, protagonistul înfrînt din povestirea menţionată. Cu alte cuvinte, pretutindeni una şi aceeaşi lumea macondiană. În cercuri din ce în ce mai îndepărtate de Macondo. Niciodată, şi parcă începe să-ţi fie ciudă, întîmplător : prin acestea, Gabriel García Márquez se pregătea pentru noul, ultimul pînă acum, său roman, Toamna Patriarhului, unde Macondo, aparent, nu mai există. Afirmaţia aceasta pare mai mult decît hazardată, dat fiind faptul că mai toţi interpreţii operei marqueziene, parcurgînd romanul acesta, au conchis că Macondo a dispărut. Deşi abia acum, sînt absolut convins, cînd nu mai există ca nume — paradoxal, mai întîi a fost nume şi apoi aşezare — Macondo e mai prezent ca oricînd.

6.

Nu ştiu dacă în clipa de faţă plouă în Macondo. Curgînd mereu ciclic şi mereu sub semnul fatalităţii, timpul n-a distrus în Macondo numai acele prime douăzeci de case din chirpici şi trestie, ci şi peisajul

din jur, cel în care nu mai putea să încapă toate întîmplările de după fundarea sa. S-au stins şi primele destine, personaje aparţinînd primei generaţii de macondieni. Ploaia, veşnica ploaie a spălat totul, sub presiunea ei dispărînd casele, liniile de cale ferată, velocipedul, telefonul cu manivelă, gramofonul portabil, primul aeroplan, aparatele împotriva durerii, cele ce funcţionau cu electricitatea suferinţei. Nu se mai aude nici cîntecul potolit al acordeonului minuit de Aureliano Segundo în drum către Petra Cotes, nici păsările — au murit lovindu-se de plasele de sîrmă de la ferestre —, nici ceasurile care băteau cîndva aceeaşi oră în toate casele. S-au pulverizat şi fluturii galbeni, cei care anunţau de fiecare dată apropierea lui Mauricio Babilonia, îndrăgostitul besmetic de nefericita Meme. S-a prăbuşit castanul sub care José Arcadio Buendía şi-a petrecut nenumăratele sale lugubre dimineţi. Nu mai există nici centrala electrică a lui Aureliano cel trist şi, poate, nici migdalii eterni, cei ce au înlocuit salcîmii din faţa catedralei ridicată de părintele Nicanor, pe cînd i se umpluseră oasele cu zgomote şi plutea la un metru de pămînt. A plecat pînă şi Amaranta, cea care dorea să aibă doi băieţi şi să-i boteze Rodrigo şi Gonzalo.

Poate de aceea, în vreme ce unii cred că Macondo nu mai există, Gabriel García Márquez repară maşina timpului pentru a le dovedi că nu-i adevărat. Construindu-l alături de lumea reală, el a vrut să-i arate lumii că pot exista şi teritorii mai bune, chiar dacă suferinţele sînt uneori mai mici.

Ultima dată cînd l-am întîlnit, în Mexic, în vara acestui an, 1978, mi s-a părut chiar că a reuşit să

destrame o parte din legenda în care mulți l-au învăluit, amenințîndu-i existența reală. E drept, din 1968, cînd ne-am întîlnit prima dată, a învățat tot felul de trucuri pentru a scăpa de vizitatori: chemîndu-l la telefon, mi-a răspuns foarte abil, după o scurtă pauză: „Care Darie, că azi m-au mai căutat doi cu acest nume?". Al treilea, am zis eu, numărîndu-mă în ordinea celorlalți. „Atunci, înseamnă că trebuie să ne vedem." Și ne-am văzut, în aceeași seară, împreună cu nedespărțitul său prieten Alvaro Mutis, posesorul singurului tablou macondian, o pictură extraordinară în care artistul a adunat, în aceeași suprafață a pînzei, respectînd pauze, perspective și tonuri, un fragment de arc de triumf, cupola San Pietro, turlele catedralei Notre-Dame, schița unui mihrab din nu se mai știe ce geografie.

Gabriel García Márquez ai cărui doi băieți se numesc Rodrigo și Gonzalo, era fericit că tocmai reușise să scrie o povestire nouă — pentru el povestirea rămîne piatra de încercare a oricărui mare prozator — prima dintr-un nou ciclu, cel de al patrulea, înainte de un alt roman. Al șaselea pe care a declarat că nu-l va scrie. Dar nimeni nu trebuie să-l creadă: în timp ce suportă asaltul noilor generații de reporteri, el știe că în Macondo continuă să fie luni și privește cum cade ploaia, fertilizînd întîmplări viitoare.

București, octombrie-noiembrie 1978

DARIE NOVĂCEANU

Un domn foarte bătrîn cu niște aripi enorme

După trei zile de ploi continui omorîseră atît de mulți crabi în casă, încît Pelayo a trebuit să muncească din greu pentru a ieși din curte și a-i arunca în mare, căci copilul abia născut avusese arzimi toată noaptea și se vedea că era din pricina insuportabilei miasme. Lumea era tristă din ziua de marți. Cerul și marea erau un tot de cenușă, iar nisipul țărmului, care în martie strălucea ca o pulbere de lumină, se transformase într-o mocirlă de noroi și scoici putrede. Lumina era atît de potolită la amiază, încît atunci cînd se întorcea acasă după ce aruncase crabii, lui Pelayo i-a fost greu să deslușească ce se mișca și se tînguia în fundul curții. A trebuit să se apropie mai mult ca să descopere că era un bărbat bătrîn, care stătea trîntit pe burtă în noroi și, cu toate marile sale eforturi, nu putea să se ridice pentru că-l împiedicau uriașele-i aripi.

Înspăimîntat de un astfel de coşmar, a dat fuga în căutarea Elisendei, soţia sa, care tocmai punea comprese copilului bolnav. Au ieşit împreună şi s-au îndreptat spre fundul curţii, observînd corpul căzut cu o uimire mută. Era îmbrăcat ca un peticar. Îi mai rămăseseră cîteva smocuri decolorate pe craniul chel şi foarte puţini dinţi în gură, jalnica sa condiţie de străbunic ud leoarcă lipsindu-l de orice grandoare. Aripile sale de vultur uriaş, murdare şi pe jumătate fără pene, se împotmoliseră pentru totdeauna în mocirlă. Atît de mult s-au uitat la el, şi cu atîta atenţie, încît Pelayo şi Elisenda şi-au revenit repede din uimire şi au sfîrşit prin a-l găsi familiar. S-au încumetat chiar să-i vorbească, şi el le-a răspuns într-un grai de neînţeles, dar cu o voce de navigator încercat. Astfel au trecut peste inconvenientul aripilor şi au căzut de acord cu o foarte bună judecată că era un naufragiat solitar al vreunei nave străine scufundată de vremea rea. Totuşi, au chemat-o ca să-l vadă pe o vecină care ştia totul despre viaţă şi moarte, şi acesteia i-a fost de-ajuns o privire pentru a-i scoate din eroare.

— Este un înger, le-a spus. Sigur că venea pentru copil, dar, sărmanul, este atît de bătrîn, că l-a doborît ploaia.

A doua zi toată lumea aflase că Pelayo avea în casă, captiv, un înger în carne şi oase. Împotriva siguranţei vecinei înţelepte, pentru care îngerii acestor timpuri sînt supravieţuitorii transfugi ai unei conspiraţii celeste, nu i-a lăsat inima să-l omoare cu parul. Pelayo l-a păzit din bucătărie toată după-amiaza, înarmat cu bîta lui de poliţist şi, înainte de a se duce la culcare, l-a scos tîrîş din mocirlă şi l-a închis cu găinile în coteţul din sîrmă-mpletită. La miezul nopţii, cînd a încetat ploaia, Pelayo şi Elisenda omorau în continuare crabi. Puţin după aceea copilul s-a trezit fără febră şi cu poftă de mîncare. Atunci s-au simţit mărinimoşi şi au hotărît să pună îngerul pe o plută cu apă dulce şi provizii pentru trei zile, şi să-l lase la voia sorţii în largul mării. Dar cînd au ieşit în curte, odată cu zorii, i-am găsit pe toţi localnicii lîngă coteţ, zbenguindu-se cu îngerul fără cea mai mică evlavie şi aruncîndu-i lucruri de mîncare printre ochiurile plasei de sîrmă, ca şi cînd n-ar fi fost o creatură supranaturală, ci un animal de circ.

Părintele Gonzaga a sosit înainte de şapte, alarmat de neobişnuitul ştirii. La această oră dăduseră fuga pînă şi curioşii mai puţin frivoli decît cei din zori, făcînd tot felul de presupu-

neri despre originea captivului. Cei mai simpli gîndeau că va fi numit primarul lumii. Alții, cu un spirit mai aspru, presupuneau că va fi ridicat la gradul de general cu cinci stele pentru ca să cîștige toate bătăliile. Cîțiva vizionari sperau că o să fie păstrat de prăsilă, pentru a sădi pe pămînt o stirpe de oameni cu aripi, înțelepți care-și vor asuma treburile universului. Numai că părintele Gonzaga, înainte de a fi popă, fusese un vestit tăietor de lemne. Ivit printre împrejmuirea de sîrmă, a răsfoit la repezeală catehismul și a cerut să i se deschidă poarta pentru a putea cerceta îndeaproape pe acel bărbat inspirînd milă care, alături de găinile nedumerite, părea mai puțin om și mai mult orătanie decrepită. Stătea retras într-un colț, între cojile de fructe și resturile de mîncare pe care i le aruncaseră vizitatorii matinali, uscîndu-și la soare aripile întinse. Străin de obrăzniciile lumii, abia dacă și-a ridicat ochii de vultur, murmurînd ceva pe limba lui, cînd părintele Gonzaga a intrat în coteț și i-a dat bună ziua în latinește. Parohul a avut atunci prima bănuială a imposturii sale, dovedind că nu înțelegea limba Domnului și nici nu știa să-i salute pe trimișii săi. Mai tîrziu a observat că, privit de aproape, părea destul de pămîntean :

avea un insuportabil miros de ceas rău, partea de dinlăuntru a aripilor semănată cu alge parazite și penele mari retezate de vînturi terestre, și nimic din mizerabila sa natură nu era în acord cu distinsa demnitate a îngerilor. Atunci a părăsit cotețul și cu o scurtă predică i-a prevenit pe curioși de riscul neștiinței lor. Le-a adus aminte că demonul are prostul obicei de a recurge la artificii de carnaval pentru a-i zăpăci pe nechibzuiți. Le-a argumentat că dacă aripile nu sînt elementul principal care determină diferențele dintre un uliu și un aeroplan, cu atît mai puțin ar fi pentru a recunoaște îngerii. Cu toate acestea, a promis să scrie o scrisoare episcopului, pentru ca acesta să scrie alta superiorului său și pentru ca acesta să se adreseze Papei, astfel încît verdictul final să vină de la tribunalele cele mai înalte.

Dar prudența sa a fost ca sămînța semănată-n pustiu. Știrea despre îngerul captiv s-a răspîndit cu atîta repeziciune, încît, doar după cîteva ore, în curte se făcuse o gălăgie ca la piață și a trebuit să se aducă trupa cu baionete pentru a înspăimînta tumultul gata să răstoarne casa. Elisenda, cu șira spinării încovoiată de măturatul continuu al gunoiului de bîlci, a avut, totuși, buna idee de a împrejmui cu un

zid curtea şi de a cere cinci parale celor ce voiau să intre să vadă îngerul.

Au venit curioşi pînă şi din Martinica. A venit un circ ambulant, cu un acrobat zburător, care a trecut ca vîntul, de cîteva ori, bîzîind pe deasupra mulţimii, dar nimeni nu l-a luat în seamă pentru că aripile lui nu erau de înger, ci de liliac sideral. Au sosit pentru a-şi căuta sănătatea bolnavii cei mai blestemaţi din Caraibi : o sărmană femeie care încă de copil îşi număra bătăile inimii şi, iată, nu-i mai ajungeau numerele, un jamaican care nu putea să doarmă pentru că-l tortura zgomotul stelelor, un somnambul care se scula noaptea pentru a desface lucrurile pe care le făcuse ziua, şi mulţi alţii, cu boli mai puţin grave. În mijlocul acelui tămbălău de naufragiu, care făcuse să tremure pămîntul, Pelayo şi Elisenda erau fericiţi de oboseală, pentru că în mai puţin de o săptămînă umpluseră dormitoarele cu bani şi cu toate astea şirul de peregrini care-şi aşteptau rîndul pentru a intra ajungea pînă la celălalt capăt al orizontului.

Îngerul era singurul care nu participa la propria sa întîmplare. Îşi petrecea timpul căutînd să-şi facă loc în adăpostul său de împrumut, ameţit de căldura infernală a candelelor şi a

luminărilor de sacrificiu pe care oamenii le rezemau de împrejmuirea de sîrmă. La început s-au silit să-i dea să mănînce cristale de camfor care, în acord cu înţelepciunea vecinei atoateştiutoare, erau alimentul specific al îngerilor. Dar el le-a dispreţuit aşa cum dispreţuise, fără măcar să guste, prînzurile papale pe care i le aduceau păcătoşii şi niciodată nu s-a ştiut dacă din cauză că era înger sau pentru că era bătrîn a sfîrşit prin a nu mînca nimic altceva decît terci de vinete. Unica sa virtute supranaturală părea să fie răbdarea. Mai ales în primele momente cînd îl ciuguleau găinile în căutarea paraziţilor stelari care se înmulţeau pe aripile sale şi cînd schilozii îi smulgeau penele pentru a-şi atinge cu ele cioturile roşietice şi pînă cînd şi cei mai miloşi aruncau cu pietre în el, silindu-l să se ridice pentru a-l vedea pe de-a-ntregul. Singura dată cînd l-au văzut neliniştit a fost cînd l-au ars pe spate cu un fier de marcat juncanii, pentru că rămăsese atîtea ceasuri nemişcat, încît l-au crezut mort. S-a deşteptat tresărind de spaimă, răcnind într-o limbă ermetică, cu ochii în lacrimi şi bătînd o dată din aripi a provocat un vîrtej de găinaţ şi de praf lunar, o furtună înspăimîntătoare ce nu părea din această lume. Deşi mulţi au crezut că reac-

ția sa nu a fost de furie, ci de durere, de atunci înainte au avut grijă să nu-l mai supere, înțelegînd că nepăsarea sa nu era de erou ieșit la pensie, ci de cataclism în repaus.

Părintele Gonzaga a înfruntat frivolitatea mulțimii cu formule de inspirație domestică, așteptînd să-i sosească hotărîrea categorică asupra naturii captivului. Dar poșta de la Roma își pierduse noțiunea urgenței. Timpul le trecea cercetînd dacă vinovatul avea buric, dacă graiul său avea ceva de-a face cu armeana, dacă putea să încapă de mai multe ori în vîrful unui ac sau dacă nu era pur și simplu un norvegian cu aripi. Acele scrisori de drămuire s-ar fi dus și s-ar fi întors pînă la sfîrșitul veacurilor dacă o întîmplare providențială n-ar fi pus capăt tribulațiilor preotului.

S-a întîmplat că în acele zile, între multe alte atracții ale bîlciurilor rătăcitoare din Caraibi, a venit în sat spectacolul trist al femeii care s-a transformat în păianjen din cauză că nu și-a ascultat părinții. Taxa de intrare pentru ca să fie văzută nu numai că era mai mică decît cea pentru a-l vedea pe înger, dar, mai mult, îngăduia să i se pună tot felul de întrebări despre absurda sa condiție și să fie examinată pe o parte și pe alta, așa încît nimeni să

nu se mai poată îndoi de adevărul oroarei. Era o arătare înspăimîntătoare, de mărimea unui berbec și cu capul de fecioară tristă. Dar lucrul cel mai sfîșietor nu era figura ei neroadă, ci sincera durere cu care povestea amănuntele decăderii sale ; fiind aproape o copilă, fugise din casa părinților ca să meargă la dans și pe cînd se întorcea prin pădure, după ce dansase toată noaptea fără voie, un tunet groaznic a despicat cerul în două și prin acea crăpătură a ieșit fulgerul de pucioasă care a transformat-o în păianjen. Unicul său aliment erau firimiturile de carne tocată pe care sufletele caritabile se îndurau să i le arunce în gură. Un asemenea spectacol, încărcat de atîta adevăr uman și de atîtea învățături de minte de temut, trebuia să-l învingă fără să și-o fi propus pe acela al unui înger disprețuitor care abia de catadicsea să-i privească pe muritori. Mai mult, puținele minuni pe care le atribuiau îngerului relevau o certă dezordine mentală, cum ar fi cea a orbului care nu-și recapătă vederea, dar căruia-i ieșiră trei dinți noi, și cea a paraliticului care nu putea să meargă, dar se găsi pe punctul de a cîștiga la loterie, și cea a leprosului căruia îi crescu floarea-soarelui pe răni. Acele miracole de consolare care mai degrabă păreau distracții de

bîlci, zdruncinaseră reputația îngerului cînd femeia convertită în păianjen termină prin a le anihila. Astfel se întîmplă că părintele Gonzaga se vindecă pentru totdeauna de insomnie și curtea lui Pelayo ajunse la fel de singură ca în timpurile cînd plouase trei zile în șir iar crabii mergeau prin dormitoare.

Stăpînii casei nu au avut de ce să se plîngă. Cu banii încasați au construit o casă cu două etaje, cu balcoane și grădini cu un zid foarte înalt, ca să nu mai poată intra crabii și cu drugi de fier la ferestre ca să nu mai intre îngerii. Pelayo a mai pus pe picioare o crescătorie de iepuri de casă foarte aproape de sat și a renunțat pentru totdeauna la chinuitoarea meserie de polițist. Elisenda și-a cumpărat niște pantofi satinați cu tocuri înalte și multă îmbrăcăminte de mătase lucioasă, din aceea pe care o foloseau doamnele cele mai de condiție în duminicile din acele vremuri. Cotețul a fost singurul care n-a meritat atenție. Și dacă l-au spălat vreodată cu creolină, arzînd boabe de tămîie în interiorul lui, n-au făcut-o ca să-l onoreze pe înger, ci pentru a înlătura mirosul greu de bălegar care pătrundea ca o fantomă peste tot, gata să transforme în veche casa cea nouă. La început, cînd copilul a prins să facă

primii pași, au avut grijă să nu se apropie prea mult de coteț. Dar mai apoi și-au uitat de teamă și s-au obișnuit cu duhoarea, astfel că mai înainte de a i se fi schimbat dinții, copilul începuse să se joace înlăuntrul cotețului, al cărui gard putrezit se rupea în bucăți. Îngerul nu a fost mai puțin ursuz cu el decît cu ceilalți muritori și suporta infamiile cele mai ingenioase cu o blîndețe de cîine fără iluzii. Amîndoi s-au îmbolnăvit de varicelă în același timp. Medicul care l-a îngrijit pe copil nu a rezistat ispitei de a-l vedea și pe înger, descoperind atît de puține bătăi de inimă și atîtea zgomote în rinichi, încît i s-a părut imposibil să mai fie viu. Ceea ce l-a uimit mai mult, fără îndoială, a fost logica aripilor sale. Păreau atît de naturale pentru acel organism pe de-a-ntregul uman, încît nu se putea înțelege de ce nu le aveau și ceilalți oameni.

Cînd copilul a intrat la școală, trecuse mult timp de cînd soarele și ploaia distruseseră cotețul. Îngerul se tîra pe ici pe colo ca un muribund fără stăpîn. Îl scoteau cu lovituri de mătură dintr-un dormitor și un moment după aceea îl descopereau în bucătărie. Părea să fie în atîtea locuri deodată, încît ajunseră să creadă că se dedublează, că se repetă pe el însuși

în toată casa și Elisenda, exasperată, striga scoasă din sărite că era o nenorocire să trăiești în acel infern plin cu îngeri. Abia dacă mai putea să mănînce, ochii săi de vultur bătrîn deveniseră atît de tulburi, încît înainta poticnindu-se la fiecare pas, nemairămînîndu-i decît cioturile jumulite ale ultimelor pene. Pelayo l-a înfășat într-o cuvertură și a avut bunătatea să-l lase să doarmă în șopron ; abia atunci au observat că noaptea avea călduri și delira în cuvinte complicate de norvegian bătrîn. Aceasta a fost una dintre puținele dăți cînd s-au alarmat, pentru că gîndeau că e gata să moară și nici măcar vecina înțeleaptă n-ar fi putut să le spună ce se face cu îngerii morți.

Cu toate acestea, nu numai că a supraviețuit iernii grele, ci a părut să se întremeze odată cu primele raze de soare. A rămas multe zile nemișcat în colțul cel mai retras al curții, unde nimeni nu-l vedea, iar în primele zile din decembrie au început să-i crească pe aripi niște pene mari și puternice, pene de uriașă pasăre bătrînă care păreau mai degrabă un neajuns în plus al decrepitudinii. Dar el trebuie să fi știut rațiunea acestor schimbări, pentru că era foarte atent ca nimeni să nu le observe și ca nimeni să n-audă cîntecele de navigator pe care le cînta cîteodată sub stele. Într-o dimineață, pe cînd Elisenda tăia felii de ceapă pentru prînz, un vînt care părea că vine din largul mării a ajuns pînă în bucătărie. Atunci a scos capul pe fereastră și l-a surprins pe înger în primele sale tentative de zbor. Erau atît de greoaie, încît tăiase cu ghearele o brazdă ca de plug printre legume și era gata să distrugă șopronul cu acele nedemne lovituri de aripă care alunecau în lumină și nu întîlneau un sprijin în cer. A izbutit în cele din urmă să ia înălțime. Elisenda a scos un oftat de ușurare, pentru ea și pentru el, cînd l-a văzut trecînd pe deasupra ultimelor case, susținîndu-se într-un fel sau altul printr-un dezastruos fîlfîit de vultur senil. A continuat să-l vadă pînă cînd a sfîrșit cu tăiatul cepei și a continuat să-l vadă pînă cînd nu a mai fost posibil să-l vadă pentru că atunci nu mai era un obstacol în calea vieții ei, ci un punct imaginar pe orizontul mării.

Marea timpului pierdut

Spre sfîrşitul lui ianuarie, marea începea să devină furioasă, aruncînd peste sat o murdărie deasă şi, puţin timp după aceea, totul era contaminat de mirosul ei insuportabil. Din clipa aşezării miasmei, cel puţin pînă la celălalt decembrie, lumea nu mai preţuia nimic şi nimeni nu rămînea treaz după ora opt. În anul cînd a venit domnul Herber, însă, marea nu s-a schimbat ; nici măcar în februarie. Dimpotrivă, a fost din ce în ce mai calmă şi mai luminoasă, iar în primele nopţi din martie a răspîndit peste tot o mireasmă de trandafiri.

Tobías şi-a dat seama. Avea sîngele dulce pentru crabi şi îşi petrecea cea mai mare parte din noapte alungîndu-i din pat pînă cînd venea briza de dimineaţă şi putea să doarmă. În lungile sale insomnii învăţase să distingă orice schimbare a aerului. Astfel că atunci cînd a simţit mireasma trandafirilor, n-a trebuit să

deschidă uşa pentru a şti că venea dinspre mare.

S-a sculat tîrziu. Clotilde aprindea focul în curte. Briza era proaspătă şi toate stelele erau la locul lor, dar era greu să le numeri pînă la orizont, din cauza sclipirilor mării. După ce şi-a băut cafeaua, Tobías a simţit un rest de noapte în cerul gurii.

— Azi-noapte, îşi aminti, s-a întîmplat ceva ciudat.

Clotilde, bineînţeles, nu simţise nimic. Dormea atît de greu că nici măcar visele nu şi le mai amintea.

— Era o mireasmă de trandafiri, a spus Tobías, şi sînt sigur că venea dinspre mare.

— Nu ştiu cum miros trandafirii, a spus Clotilde.

Poate avea dreptate. Satul era arid, cu un pămînt tare, măcinat de salitră şi numai arareori cineva aducea din altă parte un buchet de flori ca să-l arunce în mare, acolo unde se azvîrleau morţii.

— Este acelaşi miros pe care-l avea înecatul de la Guacamayal, a spus Tobías.

— Bine, a surîs Clotilde, dar dacă era un miros plăcut, atunci fii sigur că nu venea de la marea asta.

Era, într-adevăr, o mare neîndurătoare. De multe ori, cînd plasele pescarilor nu aduceau pe țărm decît gunoaie, cînd se retrăgea mareea, străzile satului rămîneau pline cu pești morți. Dinamita scotea la suprafață doar resturile naufragiilor de demult.

Puținele femei care mai rămîneau în sat, cum era Clotilde, stăteau ca pe jăratec. Și, ca și ea, soția bătrînului Jacob, care în acea dimineață s-a sculat mai devreme decît de obicei, a deretícat casa și s-a așezat la masă, pusă pe harță.

— Ultima mea dorință, i-a spus soțului, este să fiu îngropată de vie.

A spus-o ca și cînd s-ar fi găsit pe patul de moarte, deși era așezată la capătul celălalt al mesei, într-o sufragerie cu ferestre mari, pe unde intra din belșug și umplea toată casa lumina de martie. În fața ei, omorîndu-și în tăcere foamea, stătea bătrînul Jacob, care o iubea atît de mult și de atît de mult timp, încît nu putea înțelege nici o suferință care să nu-și aibă originea în soția sa.

— Vreau să mor convinsă că mă vor băga în pămînt, ca pe oamenii cinstiți, a continuat ea. Și pentru asta nu-mi mai rămîne decît să mă duc în altă parte, să mă rog de bunătatea străinilor ca să mă îngroape de vie.

— Nu trebuie să te rogi de nimeni, a spus cu mult calm bătrînul Jacob. Te voi îngropa eu însumi.

— Atunci, să mergem, a spus ea, pentru că simt că mi-a sosit ceasul.

Bătrînul Jacob a cercetat-o cu atenție. Numai ochii îi mai rămăseseră tineri. Oasele i se umflaseră la încheieturi și avea aceeași înfățișare de pămînt părăsit pe care, dealtfel, o avusese întotdeauna.

— Arăți mai bine ca niciodată, i-a spus.

— Azi-noapte, a suspinat ea, am simțit un miros de trandafiri.

— Nu-ți face griji, a liniștit-o bătrînul Jacob. Astea sînt lucruri care ni se întîmplă nouă, săracilor.

— Deloc, a spus ea. Întotdeauna m-am rugat să mi se anunțe moartea cu o cuvenită anticipație, ca să pot muri departe de marea asta. Un miros de trandafiri în satul ăsta nu poate fi decît o prevestire a Celui de Sus.

Bătrînul Jacob n-a mai avut ce să-i răspundă și a rugat-o doar să-i lase puțină vreme ca să pună lucrurile la punct. Auzise spunîndu-se că oamenii nu mor cînd trebuie, ci cînd vor, și era foarte îngrijorat de presimțirea soției sale. Ajunse pînă la a se întreba dacă, odată

sosit momentul, ar fi avut curajul s-o îngroape de vie.

La ora nouă a deschis localul unde mai înainte fusese o prăvălie. A așezat lîngă ușă două scaune și o măsuță cu jocul de dame și a rămas toată dimineața jucînd cu adversari de ocazie. De la locul său vedea satul în ruină, casele părăginite, cu urme antice de culori măcinate de soare, iar la sfîrșitul drumului, o fîșie de mare.

Înainte de prînz, ca de obicei, a jucat cu domnul Máximo Gómez. Bătrînul Jacob nu-și putea închipui un adversar mai cumsecade decît un bărbat care supraviețuise neatins după două războaie civile și și-a lăsat doar un ochi într-al treilea. După ce a pierdut dinadins o partidă, l-a reținut pentru încă una.

— Spune-mi un lucru, domnule Máximo, l-a întrebat atunci. Dumneata ai fi în stare să-ți îngropi soția de vie ?

— Desigur, a spus domnul Máximo Gómez. Crede-mă că nici măcar nu mi-ar tremura mîna.

Bătrînul Jacob a rămas mut de uimire. După aceea, lăsîndu-se despuiat de cele mai bune fise, a suspinat :

— Pentru că, după cîte se pare, Petra are să moară.

Domnul Máximo Gómez nu s-a neliniștit.

— În cazul ăsta, a spus el, nu e nevoie s-o îngropi de vie. I-a luat două fise și a încoronat o damă. Apoi l-a fixat pe adversar cu ochiul său umbrit de tristețe.

— Ce are ?

— Azi-noapte, a explicat bătrînul Jacob, a simțit un miros de trandafiri.

— Atunci o să moară jumătate din sat, a spus domnul Máximo Gómez. În dimineața asta n-am auzit vorbindu-se decît despre așa ceva.

Bătrînul Jacob a trebuit să facă un mare efort ca să piardă din nou la joc, fără să-l supere. A luat masa și scaunele, a închis localul, și a început să alerge peste tot în căutarea cuiva care să fi simțit mirosul. Pînă la urmă n-a putut fi sigur decît de Tobías. Astfel încît l-a rugat stăruitor să treacă pe la el pe-acasă, ca din întîmplare, să-i povestească totul soției sale.

Tobías a făcut întocmai. La ceasurile patru, aranjat ca pentru vizită, a apărut pe coridorul unde soția își petrecuse după-amiaza, aranjîndu-i bătrînului Jacob hainele de văduv.

A intrat atît de neauzit, încît femeia a tresărit de spaimă.

— Doamne sfinte, a exclamat, am crezut că-i arhanghelul Gabriel.

— Închipuie-ţi că nu, a spus Tobías. Sînt eu şi am venit să-ţi povestesc ceva.

Ea şi-a aranjat ochelarii şi şi-a văzut de lucru.

— Ştiu ce este, a spus.

— Nu cred, a spus Tobías.

— Ai să-mi spui că azi-noapte ai simţit un miros de trandafiri.

— De unde ştii ? a întrebat Tobías, dezamăgit.

— La vîrsta mea, a spus femeia, îţi petreci atîta timp gîndind, încît ajungi să ghiceşti multe lucruri.

Bătrînul Jacob care avea urechea lipită de peretele camerei din fund, s-a îndepărtat ruşinat.

— Acum ce mai ai de spus, femeie ? a strigat prin perete. A dat ocol şi a apărut la capul coridorului. Înseamnă că nu e ceea ce crezi tu.

— Sînt minciuni ale băiatului ăstuia, a spus ea fără să ridice capul. N-a simţit nimic.

— A fost pe la unsprezece, a spus Tobías, tocmai cînd mă luptam să alung crabii.

Femeia terminase de cîrpit un guler.

— Minciuni, a insistat. Toată lumea ştie că eşti un şarlatan. A rupt firul cu dinţii şi l-a privit pe Tobías pe deasupra ochelarilor.

— Ceea ce nu înţeleg este că te-ai ostenit să-ţi ungi părul cu ulei şi să-ţi lustruieşti pantofii numai pentru ca să vii şi să te porţi necuviincios.

Din clipa aceea, Tobías a început să vegheze marea. Atîrna hamacul pe veranda dinspre curte şi îşi petrecea noaptea aşteptînd, uimit de lucrurile care se întîmplă în timp ce lumea doarme. De-a lungul multor nopţi a ascultat rîcîiturile disperate ale crabilor care încercau să se urce pe furci, pînă cînd oboseau şi renunţau la o astfel de trudă. A descoperit modul de a dormi al Clotildei. A auzit cum sforăiturile sale de flaut deveneau tot mai acute pe măsură ce creştea căldura, pînă se transformau într-o singură notă languroasă în toropeala de iulie.

La început, Tobías a vegheat marea cum o fac cei care o cunosc bine, cu privirea fixată într-un singur punct al orizontului. A văzut-o schimbîndu-şi culoarea. A văzut-o stingîndu-se, devenind înspumată şi murdară, gîfîind sub greutatea scîrnăviilor atunci cînd marile ploi îi răscoleau digestia furtunoasă. Puţin cîte puţin a început să înveţe s-o vegheze aşa cum o fac

cei care o cunosc cel mai bine, fără a o privi neapărat, dar fără a o putea uita nici măcar în vis.

În august a murit soția bătrînului Jacob. Au găsit-o dimineața moartă în pat și-au fost nevoiți s-o arunce, ca pe toată lumea, într-o mare fără flori. Tobías a continuat să aștepte. Atîta a așteptat, încît așteptarea a devenit modul său de a fi. Într-o noapte, în timp ce picotea în hamac, și-a dat seama că ceva se schimbase în aer. A fost o rafală de moment, ca în acele timpuri cînd un vapor japonez a deșertat la intrarea în port o încărcătură de ceapă putredă. Mai tîrziu mirosul a devenit mai puternic și nu s-a schimbat pînă în zori. Numai atunci cînd a avut impresia că-l poate prinde în mîini pentru a-l arăta, Tobías a sărit din hamac și a intrat în camera Clotildei. A scuturat-o de cîteva ori.

— Este aici, i-a spus.

Clotilde a trebuit să îndepărteze mirosul cu degetele, ca pe o pînză de păianjen ca să se poată ridica în capul oaselor. Apoi s-a prăbușit în așternutul călduț.

— Blestemată să fie, a spus.

Tobías a sărit pînă la ușă, a ieșit în mijlocul drumului și a început să strige. A strigat din toată puterea, a respirat adînc și a continuat să strige, iar mai apoi a făcut o pauză și a respirat mai adînc ; marea încă mirosea. Dar n-a răspuns nimeni. Atunci a început să înainteze bătînd din casă în casă, chiar și în casele părăsite, pînă ce larma lui s-a înlănțuit cu cea a cîinilor și a trezit toată lumea.

Mulți nu simțeau mirosul. Dar alții, mai ales cei bătrîni, au coborît să se bucure de el pe țărm. Era o mireasmă compactă care nu amintea nici o altă mireasmă de pînă acum. Unii, vlăguiți de atîta simțire, s-au întors acasă. Dar cei mai mulți au rămas să-și termine somnul pe țărm. În zori, mirosul era atît de pur că era păcat să-l respiri.

Tobías a dormit aproape toată ziua. Clotilde l-a ajuns din urmă după prînz și și-au petrecut după-amiaza zbenguindu-se în pat, fără să închidă poarta de la drum. Au făcut mai întîi ca limbricii, apoi ca iepurii și la sfîrșit ca broaștele țestoase, pînă cînd lumea a devenit tristă și a căzut înserarea. Încă mai rămăseseră urme de trandafiri în aer. Cîteodată venea pînă în camera lor o undă de muzică.

— E de la Catarino, a spus Clotilde. Trebuie să fi venit cineva.

Veniseră trei bărbaţi şi o femeie. Catarino s-a gîndit că mai tîrziu ar putea veni alţii şi s-a apucat să repare pianul mecanic. Cum nu a reuşit, l-a rugat pe Pancho Aparecido, care făcea tot felul de lucruri pentru că niciodată nu avea nimic de făcut şi mai avea şi o cutie de scule şi nişte mîini foarte pricepute.

Hanul lui Catarino era o clădire singuratică din lemn, aproape de mare. Avea un salon încăpător, cu scăunele şi măsuţe şi mai multe camere în fund. În timp ce observau cum muncea Pancho Aparecido, cei trei bărbaţi şi femeia beau în linişte, aşezaţi la tejghea şi căscau pe rînd.

După mai multe încercări, pianul mecanic a funcţionat bine. La auzul muzicii confuze dar definitive, lumea n-a mai vorbit. S-au privit unii pe alţii şi pentru un moment n-au avut ce să-şi spună, pentru că de-abia atunci şi-au dat seama cît îmbătrîniseră de cînd ascultaseră muzica pentru ultima oară.

Tobías a găsit toată lumea trează după ora nouă. Erau aşezaţi în poartă, ascultînd vechile discuri ale lui Catarino, în aceeaşi atitudine de fatalism pueril cu care contemplau o eclipsă. Fiecare disc le amintea de cîte cineva care murise, de gustul mîncării după o boală îndelun-

gată sau de ceva pe care trebuiseră să-l facă a doua zi, cu mulţi ani înainte, şi pe care niciodată nu-l făcuseră din cauză că uitaseră.

Muzica a încetat către unsprezece. Mulţi au rămas crezînd că va începe să plouă, pentru că un nor întunecat stătea spînzurat deasupra mării. Dar norul a coborît, a plutit un moment pe suprafaţa mării şi apoi s-a scufundat în apă. Doar stelele rămăseseră sus. Puţin după aceea, aerul din sat s-a dus pînă către mijlocul mării şi s-a întors încărcat de o mireasmă de trandafiri.

— Eu ţi-am spus, Jacob, a exclamat domnul Máximo Gómez. O avem aici încă o dată. Sînt sigur că acum o vom simţi în fiecare noapte.

— Nici Dumnezeu nu şi-ar mai dori-o, a spus bătrînul Jacob. Această mireasmă este unicul lucru din viaţă care mi-a venit atît de tîrziu.

Jucaseră dame în magazinul golit, fără să dea atenţie discurilor. Amintirile lor erau atît de vechi, că nu existau discuri suficient de bătrîne ca să-i facă să se înfioare.

— În ceea ce mă priveşte, eu nu mă prea încred în povestea asta, a spus domnul Máximo Gómez. După atîţia ani petrecuţi pe pămînt cu atîtea femei, fiecare dorind o curticică unde

să-şi semene florile, nu este de mirare că unul ajunge pînă la urmă să simtă lucrurile astea încît să creadă că sînt adevărate.

— Dar simţim mirosul cu nasurile noastre, a spus bătrînul Jacob.

— N-are a face, a spus domnul Máximo Gómez. În timpul războiului, cînd revoluţia era pierdută, doriserăm atît de mult să avem un general, că l-am văzut apărînd pînă şi pe ducele de Marlborough în carne şi oase. L-am văzut cu proprii mei ochi, Jacob.

Trecuse de mult ora amiezii. Cînd a rămas singur, bătrînul Jacob a închis prăvălia şi a aprins lumina în dormitor. Prin fereastra decupată pe fosforescenţa mării vedea stînca de unde se aruncau morţii.

— Petra, a şoptit el.

Ea nu a putut să-l audă. În acel moment naviga ca o floare de apă într-o amiază strălucitoare din Golful Bengal. Ridicase capul ca să vadă peste apă ca printr-un vitraliu iluminat, un transatlantic imens. Dar n-a putut să-l vadă pe soţul său, pentru că în acel moment a început să se audă din nou pianul mecanic al lui Catarino, la celălalt capăt al lumii.

— Dă-ţi seama, a spus bătrînul Jacob. Se împlinesc aproape şase luni de cînd te-am crezut

nebună şi acum ei înşişi fac sărbătoare, bucurîndu-se de mirosul care ţi-a adus moartea.

A stins lumina şi s-a urcat în pat. A plîns liniştit, cu scîncetul neplăcut al bătrînilor, dar foarte curînd a căzut în somn.

— Am să plec dacă voi putea din satul ăsta, a suspinat el în somn. Dacă aş avea măcar douăzeci de pesoşi în buzunar, m-aş duce şi la dracu.

Din acea noapte, de-a lungul mai multor săptămîni, mirosul a rămas statornic deasupra mării. A pătruns în lemnul caselor, în alimente şi în apa de băut şi nu mai era nici un loc unde să nu-l simţi. Mulţi s-au speriat simţindu-l pînă şi în aburii propriei murdării. Bărbaţii şi femeia care sosiseră la hanul lui Catarino au plecat într-o vineri, dar s-au întors sîmbătă cu un întreg alai. Duminică au venit şi mai mulţi. Mişunau peste tot căutînd ce să mănînce şi unde să doarmă, ajungînd să nu se mai poată merge pe drum de atîta lume.

Au mai venit încă. Femeile care plecaseră cînd a decăzut satul, s-au reîntors, apărînd lîngă pianul lui Catarino. Erau mai grase şi mai pictate şi au adus discuri la modă, care nu mai aminteau nimic nimănui. Au venit unii din vechii locuitori ai satului. Plecaseră ca să-şi gă-

sească de lucru în altă parte și s-au întors vorbind despre norocul lor, dar cu aceeași îmbrăcăminte cu care plecaseră. Au venit orchestre și tombole, mese de loterie, ghicitori și pistolari și oameni cu vipere înfășurate în jurul gîtului, care vindeau elixirul vieții eterne. Au continuat să vină săptămîni de-a rîndul, chiar și după ce au căzut primele ploi și mării tulburate i-a dispărut mirosul de trandafiri.

Printre ultimii a sosit un popă. Mergea prin toate părțile, mîncînd pîine muiată într-o cană cu cafea cu lapte și încetul cu încetul a început să le interzică tot ceea ce făcuseră pînă atunci : jocurile de loterie, muzica nouă și modul de a o dansa, pînă și proaspătul obicei de a dormi pe plajă. Într-o după-amiază, în casa lui Melchor, a ținut o predică despre mirosul mării.

— Mulțumiți-i cerului, fiii mei, a spus, pentru că acesta este mirosul lui Dumnezeu.

Cineva l-a întrerupt.

— Cum o puteți ști, părinte, dacă nu l-ați simțit ?

— Sfintele scripturi, a spus el, nu lasă loc nici unei îndoieli cu privire la acest miros. Ne aflăm într-un sat ales.

Tobías mergea ca un somnambul, dintr-un loc într-altul, în mijlocul sărbătorii. A adus-o pe

Clotilde să cunoască banii. Și-au imaginat că jucau sume enorme la ruletă și apoi au făcut socotelile și s-au simțit extraordinar de bogați cu banii pe care i-ar fi putut cîștiga. Dar, într-o noapte, nu numai ei, ci toată mulțimea care ocupa satul, au văzut mult mai mulți bani la un loc decît își putuseră închipui.

Aceasta s-a petrecut în noaptea cînd a sosit domnul Herbert. A apărut dintr-o dată, a pus o masă în mijlocul drumului și alături de masă două cufere mari pline ochi cu bancnote. Erau atît de mulți bani, că la început nimeni nu i-a observat, pentru că nimeni nu putea să creadă că așa ceva ar putea fi adevărat. Dar cînd domnul Herbert s-a pornit să sune dintr-un clopoțel, lumea a început să-l creadă și s-a apropiat să-l asculte.

— Sînt cel mai bogat om din lume, a spus. Am atîția bani, încît n-am unde să-i mai pun. Și cum pe lîngă asta am și o inimă atît de mare că nu-mi mai încape în piept, m-am hotărît să străbat pămîntul ca să rezolv neajunsurile oamenilor.

Era un om înalt și colorat. Vorbea tare, fără pauze, mișcînd în același timp niște mîini fără vlagă, dar delicate, atît de delicate că păreau

mereu proaspăt rase. A vorbit un sfert de oră şi a tăcut. Apoi a început să scuture clopoţelul şi să vorbească din nou. La mijlocul discursului, cineva din mulţime a agitat o pălărie şi l-a întrerupt.

— Dacă-i aşa, *mister*, nu mai vorbiţi atîta şi începeţi să împărţiţi banii.

— Nu-i aşa, a răspuns domnul Herbert. Să împarţi banii fără nici o noimă, în afară de faptul că-i nedrept, n-ar avea nici un haz.

L-a fixat cu privirea pe cel care îl întrerupse şi i-a spus să se apropie. Mulţimea s-a dat la o parte.

— În schimb, a continuat domnul Herbert, acest prieten nerăbdător ne va îngădui să explicăm care este cel mai echitabil sistem de distribuire a bogăţiei. A întins o mînă şi l-a ajutat să urce.

— Cum te cheamă ?

— Patricio.

— Foarte bine, Patricio, a spus domnul Herbert. Ca toată lumea şi tu ai încă de mult o problemă pe care n-o poţi rezolva.

Patricio şi-a dat jos pălăria şi a confirmat cu capul.

— Care este ?

— Păi, problema mea e asta, a spus Patricio. Că nu am bani.

— Şi cît îţi trebuie ?

— Patruzeci şi opt de pesoşi.

Domnul Herbert a lansat un strigăt de triumf. „Patruzeci şi opt de pesoşi", a repetat. Mulţimea l-a însoţit cu aplauze.

— Foarte bine, Patricio, a urmat domnul Herbert. Acum spune-ne un lucru : ce ştii să faci ?

— Multe.

— Decide-te pentru ceva, a spus domnul Herbert. Ceva ce faci tu mai bine.

— Bine, a spus Patricio. Ştiu să fac ca păsările.

Încă o dată aplaudînd, domnul Herbert s-a întors către mulţime.

— Atunci, doamnelor şi domnilor, prietenul nostru Patricio, care imită extraordinar de bine păsările, va imita patruzeci şi opt de păsări diferite şi-şi va rezolva astfel marea problemă a vieţii sale.

În mijlocul tăcerii mulţimii uluite, Patricio a făcut atunci ca păsările. Uneori fluierînd, alteori articulînd doar din gîtlej, a făcut ca toate păsările cunoscute şi a completat cifra cu altele pe care nimeni nu a reuşit să le identifice. La

sfîrşit, domnul Herbert a cerut aplauze şi i-a înmînat patruzeci şi opt de pesoşi.

— Şi acum, a spus, apropiaţi-vă pe rînd, unul cîte unul. Pînă mîine la aceeaşi oră sînt aici ca să rezolv toate problemele.

Bătrînul Jacob a aflat despre ce e vorba din spusele celor ce treceau prin faţa casei sale. Cu fiecare nouă poveste îi creştea inima, mereu mai mare, pînă cînd a simţit că-i plesneşte.

— Ce crezi despre străinul ăsta ? a întrebat el.

Domnul Máximo Gómez a ridicat din umeri.

— Trebuie să fie un filantrop.

— Dacă aş şti să fac ceva, a spus bătrînul Jacob, acum aş putea să-mi rezolv mica mea problemă. E vorba de puţin : doar douăzeci de pesoşi.

— Dumneata joci foarte bine dame, a spus domnul Máximo Gómez.

Bătrînul Jacob n-a părut să fi reţinut observaţia prietenului său. Dar cînd a rămas singur, a înfăşurat tablele şi cutia cu fise într-un ziar şi s-a dus să-l înfrunte pe domnul Herbert. Şi-a aşteptat rîndul pînă la miezul nopţii. În cele din urmă, domnul Herbert a pus să i se încarce cuferele şi s-a despărţit pînă în dimineaţa următoare.

Nu s-a dus să se odihnească. A intrat în salonul lui Catarino, cu oamenii care-i duceau cuferele, şi pînă şi aici mulţimea l-a urmat cu problemele ei. Încetul cu încetul le-a rezolvat pe fiecare în parte, şi-a rezolvat atîtea că la sfîrşit mai rămăseseră în local doar femeile şi cîţiva bărbaţi, şi aceştia cu problemele gata rezolvate. Se mai afla în fundul salonului o femeie însingurată, care-şi răcorea faţa fluturînd un carton de propagandă electorală.

— Şi tu, a strigat domnul Herbert, ce problemă ai ?

Femeia a încetat să-şi facă vînt cu evantaiul improvizat.

— Pe mine să nu mă amesteci, domnule, în petrecerea dumitale, a strigat ea din penumbra salonului. Eu nu am nici un fel de probleme şi sînt curvă pentru că aşa am chef.

Domnul Herbert a ridicat din umeri. A continuat să bea bere rece, alături de cuferele deschise, în aşteptarea altor probleme. Transpira. Puţin mai tîrziu, o femeie s-a desprins dintre cei ce mai rămăseseră în local şi i-a vorbit cu o voce foarte înceată. Avea o problemă de cinci sute de pesoşi.

— Şi pentru cîţi pesoşi faci treaba asta ? a întrebat-o domnul Herbert.

— Pentru cinci.

— Închipuieşte-ţi, a spus domnul Herbert. Sînt o sută de bărbaţi.

— N-are a face, a spus ea. Dacă strîng toţi banii la un loc, aceştia vor fi ultimii o sută de bărbaţi din viaţa mea.

A examinat-o. Era foarte tînără, cu oasele moi, dar în ochi i se citea o hotărîre fermă.

— E bine, a spus domnul Herbert. Du-te în cameră, ţi-i voi trimite pe toţi. Fiecare cu cîte cinci pesoşi.

A ieşit pe poarta de la drum şi a sunat clopoţelul. La şapte dimineaţa, Tobías a găsit magazinul lui Catarino deschis. Totul era strîns. Pe jumătate adormit, umflat de bere, domnul Herbert supraveghea intrarea bărbaţilor în camera fetei.

A intrat şi Tobías. Fata îl cunoştea şi s-a mirat să-l vadă.

— Şi tu ai venit ?

— Mi-au spus să intru, i-a răspuns Tobías. Mi-au dat cinci pesoşi şi mi-au zis : să nu zăboveşti.

Ea a strîns de pe pat cearşaful ud şi l-a rugat pe Tobías să-l ţină de un colţ. Atîrna ca un giulgiu. L-au stors, răsucindu-l din toate părţile, pînă ce şi-a revenit la greutatea iniţială.

Au întors salteaua, făcînd ca sudoarea să curgă prin partea cealaltă. Tobías a făcut treaba cum s-a priceput. Înainte să iasă, a pus cei cinci pesoşi peste grămada de bilete care continua să crească alături de pat.

— Trimite-i aici pe toţi bărbaţii pe care-i întîlneşti, i-a recomandat domnul Herbert, să vedem dacă ieşim din tărăşenia asta înainte de prînz.

Fata a întredeschis uşa şi a cerut o bere rece. Cîţiva bărbaţi aşteptau.

— Cîţi mai trebuie ? a întrebat.

— Şaizeci şi trei, i-a răspuns domnul Herbert.

Bătrînul Jacob şi-a petrecut toată ziua urmărindu-l cu tablele. Spre seară i-a venit rîndul : i-a mărturisit domnului Herbert problema lui şi acesta a primit. Au pus două scaune şi o măsuţă pe masa cea mare, în mijlocul străzii şi bătrînul Jacob a deschis partida. A fost ultima partidă pe care a reuşit s-o gîndească. A pierdut.

— Patruzeci de pesoşi, spuse domnul Herbert, şi vă dau două fise dinainte, ca avantaj.

A cîştigat tot domnul Herbert. Mîinile sale de-abia dacă atingeau fisele. A jucat legat la

ochi, ghicind poziţia adversarului şi cîştigînd mereu. Mulţimea a obosit să-i privească. Cînd bătrînul Jacob s-a hotărît să se dea bătut, îi datora cinci mii şapte sute patruzeci şi doi de pesoşi şi douăzeci şi trei de centavos.

Nu s-a grăbit. Şi-a notat cifra pe o hîrtie pe care a vîrît-o în buzunar. Apoi a închis tablele, a pus fisele în cutia lor şi a împachetat totul în ziar.

— Fă cu mine ce crezi, i-a spus, dar lasă-mi tablele. Îţi promit că-mi voi petrece restul vieţii jucînd, pînă voi strînge banii.

Domnul Herbert s-a uitat la ceas.

— Regret din tot sufletul, i-a răspuns. Dar termenul expiră peste douăzeci de minute. A aşteptat pînă s-a convins că adversarul nu găsea nici o soluţie. Nu ai nimic altceva ?

— Onoarea.

— Vreau să spun, explică domnul Herbert, ceva care să-şi schimbe culoarea cînd i se trece pe deasupra o bidinea murdară de atîta vopsit.

— Casa, a spus bătrînul Jacob ca şi cum ar fi descifrat o ghicitoare. Nu valorează nimic, atîta că e o casă.

Aşa a rămas domnul Herbert cu casa bătrînului Jacob. Şi-a mai rămas şi cu casele şi proprietăţile altora, căci nici ei nu-şi putură îndeplini obligaţia. A poruncit în schimb o săptămînă de muzică, artificii şi dansatori pe sîrmă, el însuşi conducînd sărbătoarea.

A fost o săptămînă de neuitat. Domnul Herbert le-a vorbit despre minunatul destin al aşezării, şi chiar le-a desenat oraşul viitorului, cu imense clădiri de sticlă şi piste de dans pe terase, arătîndu-l tuturora. Oamenii l-au privit înmărmuriţi, încercînd să se regăsească printre trecătorii coloraţi, pictaţi de domnul Herbert, dar erau atît de bine îmbrăcaţi încît nu au ajuns să se recunoască. Îi durea sufletul privindu-şi hainele lor ferfeniţite. Au rîs de pofta de a plînge pe care o simţeau în octombrie şi au trăit în nebulozitatea speranţei, pînă cînd domnul Herbert a scuturat clopoţelul şi a proclamat sărbătoarea terminată. Abia atunci s-a odihnit.

— O să moară cu viaţa asta pe care o duce, a spus bătrînul Jacob.

— Am atîţia bani, i-a replicat domnul Herbert, încît nu am nici un motiv să mor.

S-a trîntit pe pat. Şi a dormit zile în şir, sforăind ca un leu, şi au trecut alte zile, încît lumea a obosit tot aşteptîndu-l. Au trebuit să

dezgroape crabi ca să mănînce. Noile discuri ale lui Catarino au devenit atît de vechi, încît nimeni nu le putea asculta fără lacrimi în ochi şi a trebuit să închidă localul.

Mult timp după ce domnul Herbert a început să doarmă, preotul a bătut la uşa bătrînului Jacob. Casa era încuiată pe dinăuntru. Pe măsură ce respiraţia adormitului mînca aerul, lucrurile îşi pierdeau din greutate, iar unele începuseră să plutească.

— Vreau să vorbesc cu el, a spus preotul.

— Trebuie să aşteptăm, l-a sfătuit bătrînul Jacob.

— Nu am prea mult timp.

— Luaţi loc, părinte, şi aşteptaţi, l-a înduplecat bătrînul Jacob. Şi între timp, faceţi-mi plăcerea şi vorbiţi cu mine. E mult de cînd nu mai ştiu nimic despre lume.

— Lumea e în debandadă, i-a spus preotul. Peste puţin timp, satul va fi acelaşi de dinainte. Asta e singura noutate.

— Se vor întoarce, a îngînat bătrînul Jacob, cînd marea va mirosi din nou a trandafiri.

— Între timp însă, trebuie să întreţinem cu ceva iluzia celor care rămîn, a spus preotul. Construcţia templului este cel mai bun lucru.

— De aceea aţi venit să-l căutaţi pe Mr. Herbert? a întrebat bătrînul Jacob.

— Exact, i-a răspuns preotul. Străinii sînt foarte miloşi.

— Atunci aşteptaţi, părinte. S-ar putea să se trezească.

Au jucat dame. A fost o partidă lungă şi grea, de multe zile, dar domnul Herbert nu s-a trezit.

Preotul s-a lăsat învins de apele tulburi ale disperării. A umblat prin toate părţile, cu o farfurioară de aramă, cerînd pomeni ca să construiască templul, dar a obţinut foarte puţin. De atîtea rugăminţi s-a făcut mereu mai uşor, oasele au început să i se umple de zgomote şi într-o duminică s-a ridicat la două palme deasupra pămîntului, dar nimeni n-a văzut asta. Atunci şi-a pus hainele într-o valiză şi banii strînşi în cealaltă şi s-a despărţit pentru totdeauna de sat.

— N-o să se întoarcă mirosul, le-a spus celor care încercau să-l oprească. Trebuie să ne împăcăm cu gîndul că satul a căzut într-un păcat de moarte.

Cînd domnul Herbert s-a trezit, satul era acelaşi de mai dinainte. Ploaia fermentase murdăria pe care mulţimea o lăsase pe străzi şi

pămîntul era din nou arid și tare ca o cărămidă arsă.

— Am dormit mult, a căscat domnul Herbert.

— Secole, i-a spus bătrînul Jacob.

— Sînt mort de foame.

— Toată lumea e așa, i-a tăiat-o bătrînul Jacob. Nu aveți altă posibilitate decît să mergeți pe plajă și să dezgropați crabi.

Tobías l-a întîlnit scormonind în nisip, cu gura plină de spumă și s-a mirat că bogații înfometați se aseamănă întru totul săracilor. Domnul Herbert n-a găsit toți crabii care ar fi putut să-l sature. La căderea serii, l-a rugat pe Tobías să caute împreună ceva de mîncat în apele mării.

— Ascultă, l-a prevenit Tobías. Numai morții știu ce e acolo, în adîncuri.

— O știu și învățații, i-a spus domnul Herbert. Mai jos de marea naufragiaților sînt broaște țestoase cu o carne delicioasă. Dezbracă-te și să mergem.

S-au dus. Au înotat mai întîi în linie dreaptă și apoi în adînc, cît mai în adînc, pînă unde s-a pierdut lumina soarelui și apoi cea a mării, iar lucrurile era vizibile doar prin propria lor lumină. Au trecut prin fața unui sat scufundat, cu bărbați și femei călări care se învîrteau în jurul chioșcului de muzică. Era o zi splendidă și erau flori în culori vii pe toate terasele.

— S-a scufundat într-o duminică, cam pe la unsprezece dimineața, i-a explicat domnul Herbert. Trebuie să fi fost o catastrofă.

Tobías s-a dus către sat, dar domnul Herbert i-a făcut semn să-l urmeze în adîncime.

— Acolo sînt trandafirii, a zis Tobías. Aș vrea ca Clotilde să-i poată vedea.

— Vii într-o altă zi, pe îndelete, i-a zis domnul Herbert. Acum sînt mort de foame.

Cobora ca o caracatiță, cu mișcări de brațe lungi și tăcute. Tobías, care făcea eforturi ca să nu-l piardă din ochi, s-a gîndit că acela trebuie să fi fost modul de a înota al bogaților. Puțin cîte puțin, au lăsat în urmă marea catastrofelor obișnuite și au pătruns în marea morților.

Erau mulți, atît de mulți încît Tobías n-a crezut că ar mai fi văzut vreodată pe lume atîția oameni. Pluteau nemișcați, cu fața-n sus, la diferite înălțimi, și toți îi aminteau de chipuri pe care le uitase de mult.

— Sînt morți de foarte multă vreme, l-a lămurit domnul Herbert. Au avut nevoie de se-

cole pentru a ajunge la acest mod de a se odihni.

Mai jos, în apele morților de curînd, domnul Herbert s-a oprit. Tobías l-a ajuns din urmă în momentul în care trecea pe lîngă ei o femeie foarte tînără. Plutea pe o parte, cu ochii deschiși, urmată de un rîu de flori.

Domnul Herbert și-a pus arătătorul la gură și a rămas așa pînă ce au trecut ultimele petale.

— E soția bătrînului Jacob, a spus Tobías. E cu cincizeci de ani mai tînără, dar ea e. Cu siguranță...

— A călătorit mult, spuse domnul Herbert. Poartă după ea flora tuturor mărilor lumii.

Au ajuns pînă în adîncuri. Domnul Herbert a făcut cîteva ocoluri deasupra unui pămînt ce părea de ardezie cioplită. Tobías l-a urmat. Numai cînd s-a obișnuit cu penumbra adîncimii, a descoperit că aici erau broaștele țestoase. Stăteau cu miile, lipite de fund, atît de nemișcate încît păreau de piatră.

— Sînt vii, i-a spus domnul Herbert, dar dorm de milioane de ani.

A răsucit una. Cu o atingere ușoară, a împins-o în sus și animalul adormit i-a scăpat din mîini, continuînd să urce în derivă. Tobías

a lăsat-o să treacă. Atunci a privit către suprafață și a văzut toată marea pe dos.

— Parcă-i în vis.

— Pentru binele tău, i-a spus domnul Herbert, să nu povestești la nimeni. Închipuiește-ți balamucul de pe lume dacă oamenii și-ar da seama de lumile astea.

Era aproape miezul nopții cînd s-au întors în sat. Au trezit-o pe Clotilde ca să încălzească apa. Domnul Herbert a măcelărit broasca țestoasă, dar toți trei au trebuit să alerge și să-i ucidă încă o dată inima, care, odată eliberată, a început să țopăie prin curte pînă cînd au izbutit s-o sfîșie. Au mîncat pînă n-au mai putut respira.

— Asta e, Tobías, i-a spus atunci domnul Herbert. Trebuie să privim adevărul în față.

— Bineînțeles.

— Și adevărul, a continuat domnul Herbert, este că mirosul n-o să mai revină niciodată.

— Va reveni.

— Nu va reveni, a intervenit și Clotilde, printre altele pentru că nici nu a venit vreodată. Tu ai fost cel care ai zăpăcit toată lumea.

— Tu însăți l-ai simțit, i-a spus Tobías.

— În noaptea aceea eram pe jumătate năucă. Dar acum nu mai sînt sigură de nimic care ar avea de-a face cu marea asta.

— Aşa că mă duc, a spus domnul Herbert. Şi a adăugat, adresîndu-se amîndurora : Şi dumneavoastră ar trebui să plecaţi. Sînt multe lucruri de făcut în lume ca să mai rămîneţi să muriţi de foame în satul ăsta.

Şi a plecat. Tobías a rămas în curte, numărînd stelele pînă la orizont, şi descoperind că erau cu trei mai multe decît în decembrie anterior. Clotilde l-a strigat în cameră, dar el nu i-a dat ascultare.

— Vino-ncoace, animalule, a ţipat Clotilde. De secole nu mai facem ca iepuraşii.

Tobías a aşteptat o bună bucată de vreme. Cînd a intrat în sfîrşit, ea adormise. A trezit-o doar pe jumătate, dar era atît de obosit, că amîndoi au confundat lucrurile şi pînă la urmă abia de-au reuşit să facă precum limbricii.

— Te-ai îndobitocit, i-a spus Clotilde, prost dispusă. Încearcă să te gîndeşti la altceva.

— Mă gîndesc la altceva.

Ea a vrut să ştie la ce anume şi el s-a hotărît să-i povestească totul cu condiţia să nu mai spună nimănui. Clotilde i-a promis.

— În fundul mării, a început Tobías, există un sat de căsuţe albe, cu milioane de flori pe terase.

Clotilde şi-a dus mîinile la cap.

— Ah, Tobías ! Ah, Tobías ! pentru numele lui Dumnezeu, doar n-o să începi încă o dată cu lucrurile astea.

Tobias nu a mai continuat să vorbească. S-a rostogolit pînă la marginea patului şi a încercat să doarmă. Nu a putut s-o facă decît spre dimineaţă, cînd s-a schimbat bătaia brizei, iar crabii l-au lăsat în pace cu visele lui.

Cel mai frumos înecat din lume

Primii copii care au văzut promontoriul acela întunecat și tăcut ce venea din largurile mării, și-au închipuit că trebuie să fie un vapor inamic. După aceea și-au dat seama că nu avea steaguri, nici catarge și s-au gîndit că ar putea să fie o balenă. Dar cînd s-a oprit, împotmolindu-se în țărmuri, au dat la o parte de pe el bălăriile și iarba de mare, brațele de meduze și resturile de pești adunate în timpul naufragiului și abia atunci au descoperit că era un înecat.

Se jucaseră cu el întreaga după-amiază, îngropîndu-l și dezgropîndu-l din nisip, pînă cînd i-a văzut din întîmplare cineva și-a pus tot satul în picioare, dîndu-i de știre. Bărbații care l-au transportat pe umeri pînă la cea mai apropiată casă și-au dat seama că era mai greu decît toți morții cunoscuți, cîntărind aproape cît un cal și și-au spus că asta se datora, poate, fap-

tului că plutise prea mult, iar apa îi intrase în oase. Cînd l-au întins pe jos au descoperit că era mult mai mare decît toți oamenii, căci abia de încăpea în casă, dar s-au gîndit că, poate, posibilitatea de a continua să crească după moarte era în firea anumitor înecați. Avea parfumul mării și numai înfățișarea, linia corpului lăsa să se presupună că era vorba de cadavrul unei ființe omenești, pentru că pielea îi era acoperită, ca de o platoșă, de o sumedenie de pești mici și colorați și de toate noroaiele din larguri.

N-a trebuit să-i spele fața pentru a înțelege că era un mort îndepărtat, venit din altă lume. Satul, dacă avea vreo douăzeci de case de scîndură, cu curți de piatră lipsite de flori, risipite la marginea unei fîșii deșertice. Pămîntul era atît de sărac, că mamele trăiau mereu cu frica în sîn că vîntul le-ar putea duce oricînd cu el copiii, iar pe puținii morți pe care anii îi luau cu ei, trebuiau să-i arunce de pe stîncile țărmului, direct în mare. Marea însă era blîndă și darnică și toți bărbații satului încăpeau în șapte bărci. Astfel încît atunci cînd l-au găsit pe cel înecat le-a fost de-ajuns să se privească unii pe alții ca să-și dea seama că nu dispăruse nici unul dintre ei.

În noaptea aceea n-au mai ieşit în larg, la pescuit. Şi, în timp ce bărbaţii cercetau să vadă dacă nu lipsea cineva din satele vecine, femeile au rămas să-l spele şi să-l aranjeze pe înecat. L-au curăţat mai întîi de noroaie cu o măturică de bucsău, i-au cules aricii adîncurilor din păr şi-au dat la o parte platoşa aceea de vietăţi împietrite, folosindu-se de cuţitele cu care curăţau peştii. Pe măsură ce o făceau, şi-au dat seama că toate plantele care-l înfăşurau ca un giulgiu erau plante din oceane îndepărtate şi ape adînci, iar hainele îi erau zdrenţuite ca şi cum ar fi plutit numai printre labirinturi de corali. Şi-au mai dat seama că-şi purta moartea cu trufie, căci nu avea chipul singuratic al altor înecaţi ai mării şi nici înfăţişarea sordidă şi nevoiaşă a înecaţilor în fluvii. Dar numai după ce au terminat să-l curețe au înţeles ce fel de om era cu adevărat şi atunci li s-a tăiat respiraţia. Căci nu numai că era cel mai înalt, cel mai puternic, cel mai viril şi cel mai bine făcut din cîţi văzuseră vreodată, ci şi bărbatul care, deşi privit, nu încăpea în închipuirea lor, făcîndu-le să se frece la ochi.

N-au găsit în sat un pat îndeajuns de mare unde să-l aşeze şi nici o masă destul de solidă pentru priveghiu. Nu i s-au potrivit pantalonii de sărbătoare ai celor mai înalţi bărbaţi, nici cămăşile de duminică ale celor mai vînjoşi dintre ei, nici pantofii celor mai bine fixaţi pe pămînt. Vrăjite de disproporţia şi de frumuseţea lui, femeile s-au hotărît atunci să-i croiască nişte pantaloni dintr-o pînză de corabie şi o cămaşă din cînepă răsucită ca să-şi poată continua moartea cu demnitate. În timp ce coseau aşezate în cerc, contemplînd cadavrul între două împunsături, li se părea că vîntul nu fusese niciodată atît de puternic şi nici marea Caraibilor mai agitată ca în noaptea aceea, şi-şi spuneau că aceste schimbări aveau ceva de-a face cu mortul. Gîndeau că dacă acel om minunat ar fi trăit în sat, casa sa ar fi avut uşile cele mai largi, tavanul cel mai înalt şi podeaua cea mai solidă, iar patul său ar fi fost făcut din cele mai alese scînduri de corabie prinse în şuruburi de fier, şi femeia lui ar fi fost cea mai fericită din toate femeile lumii. Gîndeau că ar fi avut atîta autoritate încît ar fi scos peştii din mare numai strigîndu-i pe nume şi ar fi pus atîta stăruinţă în munca sa încît ar fi făcut să ţîşnească izvoare din piatra cea mai seacă şi ar fi putut să semene flori pe toate stîncile. L-au asemănat în taină cu pro-

prii lor bărbaţi, gîndindu-se că n-ar fi fost în stare să facă în toată viaţa ceea ce acela era capabil să facă într-o singură noapte şi au terminat prin a-i dispreţui din adîncul inimii lor ca pe fiinţele cele mai slabe şi mai meschine de pe pămînt. Rătăceau năucite prin aceste labirinturi ale închipuirii, cînd cea mai bătrînă dintre ele, cea care tocmai fiindcă era atît de în vîrstă contemplase înecatul mai mult cu milă decît cu patimă, a suspinat :

— După chip, trebuie că se numeşte Esteban.

Era adevărat. Celorlalte femei le-a fost deajuns să-l privească încă o dată ca să înţeleagă că nu ar fi putut avea alt nume. Doar cîteva, mai îndărătnice, care erau şi cele mai tinere, şi-au păstrat pe mai departe nădejdea că îmbrăcîndu-l şi aşezîndu-l între flori, cu pantofii de piele fină, ar fi putut să-i spună Lautaro. Nădejde întru totul zadarnică. Pentru că pînza de corabie n-a ajuns şi pantalonii, prost croiţi şi încă şi mai rău cusuţi, i-au rămas strînţi, în timp ce puterea ocultă a inimii sale a făcut să-i sară nasturii cămăşii. Pe după miezul nopţii, vîntul şi-a mai slăbit urletele, iar marea s-a prăbuşit în somnolenţa zilei de miercuri. Liniştea aceasta a pus capăt ultimelor îndoieli : era Esteban. Femeile care-l îmbrăcaseră, acelea care-l pieptănaseră, cele care-i tăiaseră unghiile şi-i răseseră barba nu şi-au putut ascunde durerea, mai ales cînd au trebuit să se resemneze şi să-l aşeze pe pardoseală. Au înţeles atunci cît trebuie să fi fost de nefericit cu acel trup ieşit din comun, dacă pînă şi mort acesta îi era atît de incomod. L-au văzut obligat şi în viaţă să se strecoare îndoit pe toate uşile pentru a nu se lovi de pragul de sus, să rămînă în picioare cînd se ducea în vizită la cineva, neştiind cum să-şi ţină mîinile mari şi înroşite de urias al mării, în timp ce stăpîna casei căuta scaunul cel mai solid şi-l ruga, moartă de frică, aşază-te, Esteban, fă-mi plăcerea şi şezi, iar el, sprijinindu-se mai departe de perete, surîzînd, nu vă deranjaţi pentru mine, stau foarte bine şi aşa, simţind cum îi intră oasele-n carne şi îl ustură spinarea, dar repetînd mă simt mai bine în picioare, numai pentru a nu păţi ruşinea de a rupe scaunul, poate fără să fi ştiut vreodată că toţi cei care-i spuneau mai stai, Esteban, aşteaptă măcar pînă se face cafeaua, erau aceiaşi care de îndată ce pleca îşi spuneau uşuraţi bine că s-a dus şi prostul ăl mare, blegul cel frumos. La astfel de lucruri se gîndeau femeile stînd lîngă el şi pri-

veghindu-l, cu puţin înainte de revărsatul zorilor. Mai tîrziu, acoperindu-i faţa cu o batistă ca să nu-l supere lumina, l-au privit ca pe un mort pentru totdeauna, atît de mort, de neajutorat şi de asemănător cu bărbaţii lor, încît nu şi-au mai putut stăpîni lacrimile. Prima care a prins să suspine a fost una dintre tinere. Celelalte, însufleţindu-se una pe alta, au trecut de la suspine la hohote, şi pe măsură ce plîngeau simţeau tot mai puternică dorinţa de a o face, căci înecatul devenea din ce în ce mai Esteban. Şi-atît l-au plîns, că bietul Esteban a devenit omul cel mai părăsit, cel mai blînd şi cel mai supus de pe faţa pămîntului. Astfel că atunci cînd bărbaţii s-au întors cu vestea că înecatul nu era nici din satele vecine, au simţit, printre lacrimi, bucuria uşurării.

— Lăudat fie Cel de Sus, au îngînat ele. E al nostru !

Bărbaţii au socotit că astfel de vorbe nu erau decît izmeneli femeieşti. Obosiţi de întortocheatele căutări de peste noapte, singurul lucru pe care-l doreau era să-şi ia de pe cap beleaua aceea mai înainte de a se înteţi dogoarea soarelui din ziua senină şi fără pic de vînt. Au încropit o năsălie din rămăşiţele unui catarg şi vergile unei brigantine şi l-au legat strîns, aşe-

zînd sub el şi cîteva vîsle pentru ca totul să reziste greutăţii trupului mort pînă la stîncile de pe ţărm. S-au mai gîndit să-i lege de glezne ancora unui vas comercial ca să coboare cît mai în adînc în apele cele mai de jos, acolo unde peştii sînt orbi iar scafandrii mor de nostalgie şi pentru ca să nu-l plimbe curenţii reîntorcîndu-l la ţărm, aşa cum se mai întîmplase şi cu alte trupuri. Dar cu cît se grăbeau să termine cu el, cu atît mai multe lucruri născoceau femeile pentru a-i întîrzia plecarea. Se foiau ca nişte găini speriate, scoţînd amulete de mare din cufere, punîndu-şi piedică una alteia pentru că voiau să-i dăruiască înecatului scapularul vîntului prielnic sau să-i lege la încheietura mîinii o busolă, să se poată orienta, certîndu-se mereu între ele pleacă de aici, femeie, aşază-te unde nu stai în calea nimănui, uite că aproape era să cad peste mort, ceea ce i-a făcut pe bărbaţi să intre la bănuieli şi să protesteze, bombănind că n-are rost să-l împodobească în felul acela, ca şi cînd ar fi un altar plin de tinichele, mai ales că era un necunoscut şi că, oricum, tot îl vor sfîşia rechinii, dar ele nu i-au luat în seamă, continuînd să-i pună pe piept relicvele acelea ieftine, într-un du-te-vino neobişnuit, în timp ce-şi uşurau sufletul dacă nu prin lacrimi, prin

suspine şi oftaturi lungi, astfel că bărbaţii şi-au sporit şi ei trăncănelile lor, repezindu-le, ce-i hărmălaia asta nesăbuită pentru un mort adus de valuri, un înecat fără nimeni pe lume, un cîrnat împuţit. Înfuriată de atîta obrăznicie, una dintre femei i-a smuls atunci batista cu care-i acoperiseră faţa şi-n clipa aceea pînă şi bărbaţilor li s-a tăiat respiraţia.

Era Esteban. Nu a trebuit să o repete ca să-l recunoască. Dacă le-ar fi spus-o sir Walter Raleigh, cine ştie, poate că ar fi rămas impresionaţi de accentul lui de străin, de papagalul ţinut pe umăr şi de archebuza cu care omora canibalii, dar Esteban nu putea fi decît unul singur în lume şi el se afla aici, trîntit pe jos ca un peşte ţepos, cu nişte pantaloni de pui de bogdaproste şi unghiile lui împietrite care nu putuseră fi tăiate decît cu cuţitul. A fost de-ajuns să-i ia batista de pe ochi ca să-şi dea seama că mortului îi părea rău, că nu avea nici o vină că era atît de mare, nici atît de greu, nici atît de frumos şi că dacă ar fi ştiut că le-aduce atîtea necazuri ar fi căutat un loc mai retras ca să se înece, credeţi-mă, mi-aş fi atîrnat eu însumi ancora unui galeon de gît şi mi-aş fi dat drumul în mare, departe de stîncile ţărmului,

ca să nu vă supăr acum cu miercurea mortului, aşa cum spuneţi chiar voi, ca să nu stingheresc pe nimeni cu înfăţişarea aceasta de cîrnat rînced, care n-are nici o legătură cu mine. Era atîta adevăr în modul lui de a fi, încît pînă şi bărbaţii cei mai bănuitori, cei care se gîndeau cu toată claritatea la amărăciunile din nopţile mării de mai apoi, temîndu-se că nevestele lor, obosite să-i tot viseze, îi vor visa de-acum încolo pe înecaţi, pînă şi aceştia, şi chiar şi alţii, mai aspri, s-au cutremurat pînă-n măduva oaselor de sinceritatea lui Esteban.

Astfel că i-au făcut cele mai strălucitoare funeralii ce se puteau face pentru un înecat părăsit. Cîteva femei s-au dus să caute flori în satele învecinate şi s-au întors cu alte femei care nu credeau ce li se povestea şi acestea au plecat după alte flori cînd au văzut mortul, şi-au adus mai multe femei, tot mai multe, pînă ce au fost atîtea flori şi atîta lume că de-abia se mai putea merge. În ultima clipă le-a părut rău să-l înapoieze mării ca pe un orfan şi i-au ales un tată şi o mamă printre cei mai buni şi pe alţii i-au făcut fraţi, unchi şi veri, aşa încît datorită lui toţi locuitorii satului au terminat prin a fi rude între ei. Cîţiva marinari care au auzit bocetul din largul mării au pierdut drumul şi s-a aflat

că unul a cerut să fie legat de catargul cel mare, precum în vechile povești cu sirene. În timp ce-și disputau privilegiul de a-l purta pe umeri peste coasta povîrnită a țărmului, bărbații și femeile și-au dat seama pentru prima dată de tristețea ulițelor lor, de seceta și urîțenia curților, de îngustimea visurilor lor față de splendoarea și frumusețea înecatului. L-au aruncat fără ancoră, ca să se întoarcă dacă ar fi vrut și cînd ar fi vrut, și toți și-au ținut răsuflarea în timpul fracțiunii de secole cît a durat căderea corpului în abisuri. N-au avut nevoie să se privească unii pe alții ca să-și dea seama că nu mai erau întregi, și nici nu vor mai fi vreodată. Dar știau de asemenea că totul va fi altfel începînd de atunci, că de acum casele lor vor avea porți mai largi, tavane mai înalte, podele mai solide pentru ca amintirea lui Esteban să poată umbla prin toate părțile fără a se lovi de praguri și că nimeni nu-și va permite să șoptească în viitor gata a murit prostul ăl mare, ce păcat, gata s-a stins blegul cel frumos, pentru că ei aveau să-și zugrăvească pereții în culori vii ca să eternizeze memoria lui Esteban și aveau să-și rupă spinarea săpînd izvoare în toate stîncile și semănînd flori pe țărmul mării, pentru ca în răsăriturile anilor viitori călătorii

marilor corăbii să se trezească sufocați de un miros de grădini în plină mare, iar căpitanul să coboare din turnul său în uniforma sa de gală, cu astrolabul, cu steaua sa polară și cu șirul de medalii de război și arătînd promontoriul de trandafiri pe orizontul Caraibilor să zică în patrusprezece limbi, priviți acolo, unde vînturile sînt acum atît de blînde, încît rămîn să doarmă sub paturi, acolo unde soarele strălucește atîta, încît floarea soarelui nu știe încotro să se întoarcă, da, acolo este satul lui Esteban.

Moarte constantă dincolo de dragoste

Senatorul Onésimo Sánchez mai avea șase luni și unsprezece zile pînă să moară, cînd a întîlnit-o pe femeia visurilor sale. A cunoscut-o în Rosal del Virrey, o închipuire de sat care în timpul nopții era un bazin portuar tainic, bun pentru corăbiile din larg ale contrabandiștilor, dar, în plin soare, în fața unei mări dușmănoase, fără bărci și atît de îndepărtat de orice așezare, părea fîșia cea mai nefericită a deșertului astfel, că nimeni n-ar fi bănuit că acolo s-ar fi putut afla o ființă în stare să întoarcă pe dos destinul cuiva. Pînă și numele care amintea de trandafirii vicergelui părea o glumă, căci singurul trandafir ce s-a văzut vreodată în satul acesta a fost adus de însuși senatorul Onésimo Sánchez, în aceeași după-amiază în care a cunoscut-o pe Laura Farina.

Era vorba de un popas peste care nu se putea trece în campania electorală de la fiecare patru

ani. Dimineața veniseră furgonetele actorilor ambulanți. Apoi au sosit camioanele cu indieni închiriați, cei pe care-i purtau prin diverse locuri ca să completeze mulțimile ce asistau la actele publice. Cu puțin înainte de unsprezece, cu muzica, artificiile și alaiul cîmpenesc, și-a făcut apariția automobilul ministerial de culoarea siropului de fragi. Senatorul Onésimo Sánchez stătea placid și în afara timpului înăuntrul automobilului cu aer condiționat, dar imediat ce a deschis portiera, a fost izbit ca de o răsuflare de foc, cămașa de mătase naturală i s-a îmbibat de o supă cenușie și s-a simțit cu mulți ani mai bătrîn și mai singur ca niciodată. În viața reală, tocmai împlinise 42, își luase diploma de inginer în metalurgie cu toate onorurile la Göttingen și era un cititor perseverent, deși fără mult noroc, al clasicilor latini prost traduși. Era căsătorit cu o nemțoaică veselă cu care avea cinci copii, toți fericiți în casa lor și el fusese cel mai fericit dintre toți pînă cînd îl anunțaseră, cu trei luni înainte, că în ajunul primului Crăciun va fi mort pentru totdeauna.

În timp ce se terminau pregătirile pentru manifestația publică, senatorul a reușit să rămînă singur o oră în casa pe care i-o aranjaseră pentru a se odihni. Pînă a nu se băga în

pat, pusese în apa de băut un trandafir adevărat pe care-l păstrase viu de-a lungul deşertului, şi-a mîncat fulgii de ovăz pe care-i aducea în valiză pentru a scăpa de repetatele frigărui de ied care-l aşteptau pentru restul zilei, şi a înghiţit felurite pastile analgezice exact la ora indicată de doctor, aşa încît alinarea să-i vină înaintea durerii. A pornit ventilatorul electric, aşezîndu-l foarte aproape şi s-a întins gol pentru cincisprezece minute în penumbra trandafirului, făcînd un mare efort de distragere mentală ca să nu se gîndească la moarte în timp ce dormita. În afară de medici, nimeni nu ştia că era condamnat la un termen fix, căci se hotărîse să îndure singur secretul său, fără nici o schimbare de viaţă şi nu din mîndrie, ci din pudoare.

Se simţea stăpîn complet pe voinţa sa cînd şi-a făcut apariţia în public, la trei după-amiază, odihnit şi curat, cu un pantalon de in şi o cămaşă înflorată şi cu sufletul întreţinut de pastilele pentru durere. Totuşi, gîndul morţii era mult mai perfid decît se putea presupune, căci urcînd spre tribună, a simţit un curios dispreţ faţă de cei ce-şi disputaseră norocul de a-i strînge mîna şi nu s-a înduioşat, ca alte dăţi, de şirurile de indieni desculţi care de-abia de

mai puteau rezista la dogoarea soarelui din piaţa fără pic de verdeaţă. A potolit aplauzele cu o ridicare de mînă, aproape mînios, şi a început să vorbească fără gesturi, cu ochii aţintiţi la marea care fierbea de căldură. Vocea sa rară şi profundă avea calitatea apei nemişcate, dar discursul, învăţat pe dinafară şi de atîtea ori masacrat, nu era făcut pentru a spune adevărul, ci ca o apoziţie la o sentinţă fatalistă din cea de a patra carte de memorii a lui Marc Aureliu.

— Sîntem aici pentru a înfrînge natura, a început el, împotriva oricăror convingeri reale. Nu vom mai fi dezmoşteniţii patriei, orfanii lui Dumnezeu în regatul setei şi al intemperiilor, exilaţii propriului nostru pămînt. Vom fi alţii, doamnelor şi domnilor, vom fi mari şi fericiţi.

Erau formulele bîlciului său. În timp ce vorbea, ajutoarele sale aruncau în aer pumni de păsărele din hîrtie, iar falsele animale prindeau viaţă, zburau peste tribuna de scînduri şi se duceau spre mare. În acelaşi timp, alţii scoteau din furgonete nişte pomi de teatru cu frunze de fetru şi-i semănau în spatele mulţimii în solul de salitră. În sfîrşit, au ridicat o faţadă de carton cu case imitate din cărămizi roşii şi gea-

muri de sticlă şi au astupat cu ea colibele mizere din viaţa reală.

Senatorul şi-a prelungit discursul cu două citate în latineşte, ca să dea timp aranjării farsei. Promise maşini de plouat, crescătorii portative de păsări, uleiurile fericirii care ar fi făcut să crească legume în silitră şi jerbe de panseluţe la ferestre. Cînd a socotit că lumea sa de închipuiri era gata, a arătat-o cu degetul.

— Aşa vom fi, doamnelor şi domnilor, strigă. Priviţi. Aşa vom fi.

Publicul s-a întors. Un transatlantic de hîrtie colorată trecea prin spatele lor, mai înalt decît casele cele mai înalte ale oraşului artificial. Numai senatorul a băgat de seamă că din cauză că era făcut şi desfăcut şi dus dintr-un loc într-altul ca şi satul de carton superaranjat, era ros de intemperii şi aproape la fel de sărac şi prăfuit şi trist ca Rosal del Virrey.

Nelson Farina nu venise să-l salute pe senator pentru prima dată în doisprezece ani. A ascultat discursul din hamacul său, printre crîmpeiele de siestă, sub răcoarea binefăcătoare a unei case de scînduri negeluite pe care o construise cu aceleaşi mîini de ofiţer cu care îşi măcelărise prima nevastă. Fugise din puşcăria

din Caën şi apăruse în Rosal de Virrey într-un vas încărcat cu papagali inocenţi, cu o negresă frumoasă şi blestemată pe care o întîlnise în Paramaribo şi de la care avea o fată. Femeia murise de moarte naturală puţin timp după aceea, neavînd norocul celeilalte, al cărei trup ciopîrţit îngrăşase propria sa grădină de conopidă, căci o îngropase întreagă şi cu numele ei de olandeză în cimitirul local. Fiica îi moştenise culoarea şi formele, şi avea ochii tatălui, galbeni şi grei de uimire, ceea ce îl făcea pe acesta să aibă motive şi să creadă că datorită lui creştea femeia cea mai frumoasă din lume.

De cînd îl cunoscuse pe senatorul Onésimo Sánchez, în prima campanie electorală, Nelson Farina îl rugase să-l ajute pentru a obţine o ţidulă falsă de identitate care l-ar fi pus în afara justiţiei. Senatorul, amabil dar hotărît, îl refuzase. Nelson Farina nu se dăduse bătut de-a lungul mai multor ani şi de cîte ori avusese o ocazie îşi reînnoise cererea, invocînd mereu altceva. Dar primind mereu acelaşi răspuns. Aşa încît de data aceea rămase în colibă, condamnat să putrezească de viu în acel bîrlog fierbinte de pirat american. Cînd a auzit aplauzele de sfîrşit, a ridicat capul şi s-a uitat pe deasupra ţăruşilor gardului ca să vadă reversul

farsei : proptelele edificiilor, scheletele arborilor, iluzioniştii ascunşi care împingeau transatlanticul. Şi a scuipat cu mînie.

— *Merde*, spuse, *c'est le Blacamán de la politique*.

După discurs, ca de obicei, senatorul a făcut o plimbare pe uliţele satului, între muzică şi rachete, asediat de mulţimea care-i povestea durerile ei. Senatorul îi asculta cu bună dispoziţie şi mereu găsea o formă de a-i consola pe toţi fără să le facă favoruri deosebite. O femeie cocoţată pe acoperişul unei case între cei şase copii minori, a reuşit să se facă auzită pe deasupra zarvei şi tunetelor de pulbere.

— Eu nu cer mult, senatorule, spuse, nu mai mult decît un măgar ca să aduc apă de la Puţul înecatului.

Senatorul a privit-o pe ea şi pe cei şase copii palizi.

— Ce s-a întîmplat cu bărbatul tău ? a întrebat el.

— S-a dus să-şi caute norocul în insula Aruba, i-a răspuns femeia glumind, şi ceea ce a găsit a fost o străină fără căpătîi, din alea care-şi pun diamante în dinţi.

Răspunsul provocase hohotele mulţimii.

— Bine, bine, a hotărît senatorul, vei avea măgarul tău.

Puţin după aceea, un ajutor al său adusese la casa femeii un măgar de povară, pe spinarea căruia scriseseră cu vopsea eterna lozincă electorală pentru ca nimeni să nu uite că era un cadou de la senator.

În scurta lui plimbare prin sat, senatorul mai făcuse şi alte gesturi de mai mică importanţă, şi pe lîngă astea, îi dăduse cu linguriţa doctoria unui bolnav care-şi scosese patul la poarta casei ca să-l vadă trecînd. La ultimul colţ, printre parii gardului, l-a zărit pe Nelson Farina în hamac şi i s-a părut pămîntiu şi abătut dar l-a salutat fără convingere.

— Ce mai faci ?

Nelson Farina s-a răsucit în hamac şi l-a lăsat cufundat în chihlimbarul trist al privirii sale :

— *Moi, vous savez*, spuse.

Fiica tocmai ieşise în curte, auzindu-i vorbind. Pusese pe ea o rochie sărăcăcioasă şi ponosită, avea părul împodobit cu minuni colorate şi faţa arsă de soare, dar chiar şi în acel stadiu de neglijenţă se putea presupune că nu era alta mai frumoasă în lume. Senatorului i s-a tăiat respiraţia.

— Drace, suspină uimit, ce feste îţi mai joacă şi Dumnezeu !

În noaptea aceea Nelson Farina şi-a îmbrăcat fata cu cele mai bune haine şi a trimis-o la senator. Doi gardieni înarmaţi cu puşti, care picoteau toropiţi de căldură în casa împrumutată, i-au poruncit să aştepte pe unicul scaun din vestibul.

Senatorul se afla în încăperea alăturată împreună cu notabilităţile din Rosal del Virrey, pe care le convocase ca să le mărturisească adevărurile ce se ascundeau în discursuri. Erau atît de asemănători cu cei care asistau mereu în toate satele deşertului, că însuşi senatorul se simţea sătul pînă peste cap de aceleaşi bîlciuri din toate serile. Avea cămaşa înmuiată în sudoare şi încerca să şi-o usuce pe corp cu briza călduţă a ventilatorului electric care zumzăia ca un bărzăune în toropeala încăperii.

— Noi, desigur, nu mîncăm păsărele de hîrtie, spuse. Dumneavoastră ştiţi ca şi mine că în ziua în care vor exista arbori şi flori în păduchelniţa asta, în ziua în care vor fi peşti în loc de rîme în fîntîni, în ziua aceea nici eu, nici dumneavoastră n-o să mai avem ce căuta aici. Am dreptate ?

Nu răspunsese nimeni. În timp ce vorbea, senatorul smulsese o foaie din calendar şi făcuse cu mîna un fluture de hîrtie. Îl puse în curentul ventilatorului, fără nici o legătură, şi fluturele zburase, rotindu-se prin încăpere şi ieşind apoi prin uşa întredeschisă. Senatorul continuase să vorbească cu o perfectă stăpînire în complicitatea morţii.

— Atunci, spuse, nu trebuie să vă mai repet ceea ce ştiţi cu prisosinţă : că realegerea mea este o afacere mai bună pentru dumneavoastră decît pentru mine, pentru că eu sînt sătul pînă peste cap de ape putrede şi sudoare de indieni, pe cînd dumneavoastră din astea trăiţi.

Laura Farina văzuse ieşind fluturele de hîrtie. Numai ea îl văzuse, pentru că gardienii din vestibul adormiseră pe scaune cu puştile în braţe. După mai multe rotiri, enormul fluture litografiat îşi potolise avîntul şi s-a lovit de perete rămînînd lipit acolo. Laura Farina a încercat să-l desprindă cu unghiile. Unul dintre gardieni, care se deşteptă din cauza aplauzelor izbucnite în încăperea alăturată, îşi dădu seama de tentativa sa inutilă.

— Nu se poate desprinde, spuse prin somn. E pictat pe perete.

[watermark]

Laura Farina s-a așezat iarăși pe scaunul ei cînd au început să iasă bărbații de la întîlnire. Senatorul împietrise în ușa camerei, cu mîna pe clanță și a descoperit-o pe Laura Farina numai cînd vestibulul rămăsese gol.

— Ce faci aici ?

— *C'est de la part de mon père*, a zis ea.

Senatorul a înțeles. L-a privit pe gardianul somnoros, apoi a privit-o pe Laura Farina a cărei frumusețe neverosimilă era mai puternică decît durerea sa, și atunci s-a hotărît ca moartea să aleagă în locul lui.

— Intră, i-a spus.

Laura Farina a rămas uimită în ușa camerei : mii de bilete de bancă pluteau prin aer, fîlfîind ca fluturele. Dar senatorul închise ventilatorul, iar biletele, rămase fără aer, au coborît peste lucrurile din cameră.

— Vezi, surîse, pînă și rahatul zboară.

Laura Farina s-a așezat pe un taburet ca de școală. Avea pielea netedă și întinsă, de aceeași culoare și de aceeași densitate solară cu cea a țițeiului, coama ei era ca de mînză, iar ochii imenși erau mai clari decît lumina. Senatorul i-a urmărit firul privirii și l-a întîlnit oprindu-se pe trandafirul pătat de silitră.

— E un trandafir, a spus el.

— Da, răspunsese ea cu o figură perplexă, i-am văzut în Riohacha.

Senatorul a luat loc pe un pat de campanie, vorbind despre trandafiri, în timp ce-și descheia cămașa. Pe coaste, unde presupunea el că se află inima înăuntrul pieptului, avea tatuajul pirateresc al unei inimi străpunse de săgeată. A aruncat pe jos cămașa umedă și a rugat-o pe Laura Farina să-l ajute să-și scoată cizmele.

Ea a îngenuncheat în fața patului de campanie. Senatorul a urmărit-o cu privirea, gînditor, și în timp ce-și desfăcea cureaua se întreba cui îi va aduce nenorocire întîlnirea aceea.

— Ești un copil, zise.

— Să nu crezi, spuse ea. Împlinesc 19 în aprilie.

Senatorul se interesă.

— În ce zi ?

— Unsprezece, spuse ea.

Senatorul se simți mai bine. „Sîntem Berbec", spuse. Și adăugă surîzînd :

— Este semnul singurătății.

Laura Farina nu-i dădu atenție, căci nu știa ce să facă cu cizmele. Senatorul, la rîndul său, nu știa ce să facă cu Laura Farina, pentru că

nu era obişnuit cu amorurile neprevăzute, şi apoi era conştient că acesta îşi avea originea în necinste. Numai ca să cîştige timp de gîndire o strînse pe Laura Farina cu genunchii, o îmbrăţişă pe după mijloc şi se întinse pe spate pe patul de campanie. Atunci înţelese că ea era goală pe sub rochie, pentru că trupul îi risipi o mireasmă obscură de animal de munte, dar avea sufletul înfricoşat şi pielea năpădită de o sudoare rece.

— Nimeni nu ne iubeşte, suspină el.

Laura Farina vru să spună ceva, dar aerul de-abia îi ajungea ca să respire. O întinse alături de el ca s-o ajute, stinse lumina, iar dormitorul rămase în penumbra trandafirului. Ea se lăsă în mila soartei. Senatorul o mîngîie uşor, o căută cu mîna fără măcar s-o atingă, dar unde spera s-o găsească se lovi de un obiect de fier.

— Ce ai aici ?

— Un lacăt, spuse ea.

— Ce tîmpenie ! spuse senatorul furios şi întrebă ceea ce ştia destul de bine : Unde e cheia ?

Laura Farina respiră uşurată.

— O are tata, răspunse. Mi-a zis să trimiţi pe cineva s-o caute şi să-i dai un angajament scris că-i rezolvi situaţia.

Senatorul se încordă. „Ţap franţuzit", murmură indignat. Apoi închise ochii ca să se relaxeze, şi se regăsi în obscuritate. *Aminteşte-ţi* — îşi aminti — *că de vei fi tu sau oricare altul, vei fi mort în timp foarte scurt, şi că puţin după aceea nu va rămîne din voi nici măcar numele.* Aşteptă să-i treacă fiorul.

— Spune-mi un lucru, întrebă atunci : Ce-ai auzit zicîndu-se despre mine ?

— Adevărul adevărat ?

— Adevărul adevărat.

— Bine, îndrăzni Laura Farina, se spune că eşti mai rău ca ceilalţi, pentru că te porţi altfel.

Senatorul nu se tulbură. Tăcu îndelung, cu ochii închişi, iar cînd îi redeschise, parcă se întorcea din lumea cea mai tainică a instinctelor sale.

— La dracu, decise, spune-i lui taică-tu că-i voi aranja povestea.

— Dacă vrei, mă duc chiar eu după cheie, spuse Laura Farina.

Senatorul o reţinu.

— Uită-ţi de cheie, zise, şi dormi o clipă cu mine. E bine să stai cu cineva cînd eşti singur.

Atunci ea s-a culcat pe umărul lui, cu ochii ațintiți asupra trandafirului. Senatorul i-a strîns mijlocul și și-a ascuns fața între coapsele ei de animal de munte, lăsîndu-se învins de groază. Șase luni și unsprezece zile după aceea avea să moară în aceeași poziție, pervertit și repudiat în scandal public de Laura Farina și plîngînd de furia de a muri fără să fi fost a lui.

Ultima călătorie a vasului fantomă

Acum or să vadă ei cine sînt eu, își spuse, cu noua sa voce groasă de bărbat, mulți ani după ce zărise pentru prima dată transatlanticul imens, fără lumini și fără zgomote, trecînd într-o noapte aproape de sat ca un mare palat pustiu, mai lung decît întreaga așezare și mult mai înalt decît turla bisericii și continuînd să înainteze prin ceață către orașul colonial fortificat împotriva piraților americani, la celălalt capăt al golfului, cu portul său străvechi de traficanți de sclavi și farul giratoriu ale cărui lugubre vîrtelnițe de lumină, la fiecare cincisprezece secunde, transfigurau satul într-o cazarmă lunară de case fosforescente și străzi de deșerturi vulcanice, și deși el era pe atunci un copil fără voce groasă de bărbat, dar cu voie de la mama să asculte pînă foarte tîrziu pe plajă harfele nocturne ale vîntului, mai putea să-și aducă aminte, ca și cînd l-ar fi avut în

fața ochilor, că transatlanticul dispărea cînd lumina farului îi cădea dintr-o parte și reapărea cînd aceasta își termina trecerea, ceea ce însemna că era un vapor intermitent, apărînd și dispărînd la intrarea în golf, căutînd cu bîiguieli de somnambul geamandurile care semnalizau canalul portului, pînă cînd ceva trebuie să fi dat greș în ácele sale de orientare, pentru că s-a îndreptat spre stînci, lovindu-se, făcîndu-se țăndări și scufundîndu-se fără nici un zgomot, deși o asemenea teribilă ciocnire cu recifele ar fi trebuit să producă o bubuitură de fierărie și o explozie de mașini care să-i fi împietrit de groază pînă și pe dragonii cei mai adormiți din selva preistorică, cea care începea de la ultimele străzi ale satului și se termina la celălalt capăt al lumii, așa încît el însuși a crezut că era un vis, mai ales în ziua următoare, cînd a văzut acvariul strălucitor al golfului, dezordinea de culori a barăcilor negrilor de pe colina portului, goeletele contrabandiștilor din Guyane primindu-și încărcătura de papagali inocenți cu gușa plină de diamante, și s-a gîndit, am adormit numărînd stelele și am visat barca aceea enormă, asta e, rămînînd atît de convins, încît nu a povestit nimănui și nici nu și-a mai amintit de ceea ce văzuse pînă

în noaptea aceea din martie următor, cînd mergea să privească turmele de delfini alergînd peste mare și ceea ce a întîlnit a fost transatlanticul iluzoriu, sumbru, intermitent, cu același destin rătăcitor de prima oară, numai că de data aceasta el era atît de sigur că e treaz, încît a alergat să-i povestească mamei sale, iar ea a petrecut trei săptămîni gemînd de deziluzie, că o să-ți putrezească creierul de viața asta atît de pe dos, de dormit ziua și hoinărit noaptea ca răufăcătorii, dar cum trebuia să meargă la oraș în zilele acelea să caute ceva comod în care să se așeze ca să se gîndească la bărbatul mort, căci balansoarul se stricase de legănarea a unsprezece ani de văduvie, a profitat de ocazie rugîndu-l pe luntraș să meargă pe lîngă recife astfel încît fiul ei să poată vedea ceea ce văzuse într-adevăr în cleștarul mării, dragostea meduzelor în efloresceanța primăvăratecă a bureților, peștișorii roșietici și cei albaștri zbenguindu-se în ochiurile cu apă călduță din nesfîrșitul mării, și pînă și pletele călătoare ale înecaților vreunui naufragiu colonial, dar nici urmă din transatlanticul scufundat, nici vreun copil mort, însă el, fără îndoială, a continuat să creadă cu atîta încăpățînare în existența acestuia, încît mama sa i-a promis

să-l însoțească în postul lui martie următor, desigur, fără să știe că singurul lucru sigur din viitorul său era un fotoliu de pe timpul lui Francis Drake pe care l-a cumpărat de ocazie într-un magazin turcesc, și în care s-a așezat să se odihnească chiar în noaptea aceea, suspinînd, sărmanul meu Holofern, dacă ai vedea ce bine se gîndește omul la tine în căptușelile de catifea și în brocarturile astea de catafalc de regină, dar pe măsură ce-l evoca mai insistent pe bărbatul mort, mai mult îi clocotea și i se făcea ca ciocolata sîngele în inimă, ca și cînd în loc să fi stat așezată, ar fi alergat, pătrunsă de fiori și cu respirația plină de pămînt, pînă cînd el s-a întors dimineața și a găsit-o moartă în fotoliu, caldă încă, dar pe jumătate putredă, ca cei mușcați de viperă, așa cum avea să li se întîmple mai apoi altor patru doamne, înainte de a fi aruncat în mare fotoliul asasin, foarte departe, unde n-ar fi făcut rău nimănui, căci îl folosiseră atîția de-a lungul secolelor încît i se sfîrșise calitatea de a produce odihnă, astfel că a trebuit să se obișnuiască cu mizerabila condiție de orfan, arătat de toți drept copilul văduvei care adusese în sat tronul nenorocirii, trăind nu atît din bunătatea publică, cît din peștele pe care-l fura din bărci, în timp ce

vocea îi devenea de bas și fără să-și mai aducă aminte de viziunile sale de altădată pînă cînd, într-o altă noapte de martie, a privit din întîmplare spre mare și dintr-o dată, doamne ferește, acolo era, neobișnuita balenă de amiant, fiara besmetică, veniți să-l vedeți, striga înnebunit, veniți să-l vedeți, dînd naștere unei asemenea alarme de lătrături de cîini și panici de femeie, că pînă și bărbații cei mai bătrîni și-au amintit de spaimele străbunilor lor, și s-au vîrît sub pat crezînd că a revenit William Dampier, iar cei care ieșiră pe stradă nu se obosiră să vadă aparatul acela neverosimil care tocmai apunea destrămîndu-se în dezastrul anual, ci l-au frînt în bătaie, lăsîndu-l atît de răsucit încît atunci a fost cînd și-a zis, cu balele curgîndu-i de furie, or să vadă ei cine sînt eu, atent să nu împărtășească nimănui hotărîrea, ci petrecîndu-și întregul an cu ideea fixă, acum or să vadă ei cine sînt eu și așteptînd să vină din nou ajunul aparițiilor ca să facă ceea ce și făcu, acum trebuie să apară, fură o barcă, traversă golful și petrecu după-amiaza așteptînd marele său moment în coclaurile portului de traficanți de sclavi, între scursoarea umană a Caribilor, atît de absorbit de aventura sa încît nu se opri ca de obicei în fața magazinelor hindușilor ca să

vadă mandarinii de fildeş sculptaţi în întreg colţul unui elefant, nici nu-şi bătu joc de negrii olandezi cu velocipedele lor ortopedice, nici nu se sperie ca în alte dăţi de malaiezii cu piele de aramă care au dat ocol lumii captivaţi de himera unei cîrciumi secrete unde se mîncau hălci de carne fripte pe cărbune, pentru că nu-şi dădu seama de nimic pînă cînd noaptea nu căzu peste el, cu toată greutatea stelelor, şi pădurea exală o mireasmă dulce de gardenii şi salamandre putrede, iar el a început să vîslească, îndreptîndu-se cu barca furată spre intrarea golfului, cu felinarul stins ca să nu-i atragă pe poliţiştii de gardă, transfigurat, la fiecare cincisprezece secunde, de fîlfîirea verde a farului şi din nou devenit om datorită întunericului, dîndu-şi seama că mergea pe aproape de geamandurile care semnalau canalul portului nu numai pentru că-i vedea mereu mai intensă strălucirea apăsătoare, ci fiindcă respiraţia apei devenea mereu mai tristă, şi el vîslea atît de închis în sine că nu ştiu de unde-i veni dintr-o dată o groaznică răsuflare de rechin, nici pentru ce noaptea s-a făcut compactă ca şi cînd stelele ar fi murit dintr-o dată, cînd nu era altceva decît transatlanticul, iarăşi acolo, cu toată dimensiunea sa de necrezut, doamne fe-

reşte, mai mare decît orice alt lucru mare din lume şi mai obscur decît orice alt lucru obscur de pe pămînt şi din apă, trei sute de mii de tone de miros de rechin trecînd atît de aproape de vas încît el putea să vadă cusăturile abisului de oţel, fără nici o singură lumină în infiniţii ochi de bou, fără un suspin în maşinării, fără un suflet, şi purtînd cu el propriul său spaţiu de linişte, propriul său cer pustiu, propriul său aer mort, timpul său oprit, marea sa rătăcitoare în care plutea o lume întreagă de animale înecate, şi dintr-o dată totul dispăru cu sclipirea farului şi pentru un moment redeveni Caribele diafan, noaptea de martie, aerul cotidian al pelicanilor, aşa că el rămase singur între geamanduri, fără să ştie ce să facă, întrebîndu-se înspăimîntat dacă într-adevăr n-o fi visat treaz nu numai acum, ci şi celelalte dăţi, dar de-abia terminase să se întrebe, cînd un suflu de mister stinse geamandurile de la prima pînă la ultima, astfel că, atunci cînd trecu raza farului, transatlanticul reapăru, cu busolele dezorientate, poate fără să ştie în ce loc al mării oceanice se găsea, căutînd pe bîjbîite canalul invizibil, dar în realitate îndreptîndu-se către stînci, pînă cînd el avu revelaţia copleşitoare că acel neajuns al geamandurilor era ultima cheie a

vrajei, şi aprinse felinarul, o mică luminiţă roşie care n-ar fi avut de ce să alarmeze pe nimeni din turnurile de veghe, dar care trebui să fie pentru pilot ca un răsărit de soare, pentru că datorită ei transatlanticul îşi corectă nordul şi intră prin poarta mare a canalului printr-o manevră de reînviere fericită, şi atunci toate luminile sale se aprinseră în acelaşi moment, căldările începură să fiarbă, se aprinseră stelele în cerul lor, şi stîrvurile animalelor se duseră la fund, şi se auzi un clinchet de farfurii în bucătăria de unde ieşea mireasmă de dafin, iar pe puntea înlunată răsunară bătăile orchestrei şi zvîcnirea sîngelui în vinele celor îndrăgostiţi de nesfîrşitul mării în penumbra cabinelor, dar el mai purta încă atîta furie veche în el, că nu s-a lăsat prostit de emoţie, nici înfricoşat de vrajă, spunîndu-şi, mai sigur decît oricînd, că în sfîrşit, acuma o să vedeţi voi, nătăfleţilor, cine sînt eu, şi în loc de a se da într-o parte, pentru a nu fi strivit de arătarea aceea imensă, a început să vîslească înaintea ei, acum o să vedeţi cine sînt, şi a continuat să orienteze vasul cu luminiţa roşie pînă cînd a fost atît de sigur de supunerea acestuia încît l-a obligat să parcurgă din nou drumul pe lîngă diguri, smulgîndu-l din canalul nevăzut

şi ducîndu-l de căpăstru, ca şi cînd ar fi fost un mieluşel al mării, către ferestrele luminate ale aşezării adormite, vas viu şi invulnerabil acum, şfichiuit de spicele de foc ale farului, cele care nu-l mai puteau face nevăzut, ci îl arătau de-adevăratelea, din aluminiu, la fiecare cincisprezece secunde, şi iată începeau să se vadă crucile pe acoperişul bisericii, sărăcia caselor, iluzia, iar transatlanticul venea în urma lui însoţindu-l cu tot ce avea înăuntru, cu căpitanul adormit pe inimă, cu taurii de coridă în zăpada calelor lui, cu bolnavul singur în infirmerie, cu apa vărsată din cisterne, cu pilotul iredentist care trebuie să fi confundat felinarele cu docurile, pentru că în acel moment a răsunat din nou gîfîitul fantastic al sirenei, o dată, iar el a fost învăluit în pulberea aburilor care s-au prăbuşit peste el, şi încă o dată, şi vasul străin a fost gata să se răstoarne şi încă o dată, dar acum era prea tîrziu, căci scoicile ţărmului se aflau la doi paşi, se vedeau străzile pietruite, deschise porţile necredincioşilor, întreagă aşezarea scăldată în aceleaşi lumini ale transatlanticului îngrozit, şi el de-abia a mai avut timp să se dea într-o parte pentru a lăsa să înainteze cataclismul, ţipînd înfrigurat, iată-l aici, babalîcilor, cu o

secundă înainte ca înfricoşătoarea burtă de oţel să spintece ţărîna şi să se audă clinchetul curat al celor nouăzeci de mii cinci sute de cupe de şampanie care s-au spart, una după alta, de la provă pînă la pupă, şi atunci nu a mai fost dimineaţa de martie, ci amiaza unei miercuri strălucitoare, iar el şi-a putut face plăcerea de a-i privi pe necredincioşi contemplînd cu gura căscată cel mai mare transatlantic din această lume, şi din lumea cealaltă, ancorat în faţa bisericii, mai alb decît tot ce se află în jur, de douăzeci de ori mai înalt decît turla şi cam de nouăzeci şi şapte de ori mai mare decît satul, cu numele săpat în litere de fier, *Halalcsillag*, aruncînd încă pe cele două laturi apele antice şi stătute ale mărilor morţii.

Blacamán, bunul vînzător de miracole

Din prima duminică în care l-am văzut mi s-a părut aidoma unei catîrci de ajutor de picador; cu bretelele lui de catifea tighelite cu fire de aur, cu inelele lui cu pietricele colorate în toate degetele şi cu părul împletit în coadă, aplecat peste o masă din portul Santa María del Darién, între sticluţele cu mirodenii şi ierburi pentru alinarea tristeţii, pe care el însuşi le prepara şi le vindea strigînd în gura mare prin satele Caraibilor. Numai că acum nu încerca să vîndă nimic acelei turme murdare de indieni, ci cerea să i se aducă o viperă adevărată ca să le arate tuturor pe propria-i piele un contravenin inventat de el, singurul leac adevărat, doamnelor şi domnilor, împotriva muşcăturilor de şerpi, tarantule, scolopendre şi tot felul de mamifere veninoase. Cineva care părea foarte impresionat de îndrăzneala lui făcu rost, nimeni nu

ştie de unde, şi-i aduse într-un borcan o viperă neagră, dintre cele mai rele, din alea care înveninează mai întîi respiraţia, şi el o desfăcu cu atîta poftă, că toţi crezurăm că o s-o mănînce, dar de îndată ce animalul se simţi liber, sări afară din borcan şi-i dădu o forfecătură pe gît, lăsîndu-l pe loc fără aer pentru oratorie, încît de-abia avu timp să bea antidotul, cînd dispensarul cu marfă proastă alunecă peste mulţime, iar el se rostogoli pe pămînt cu marele său trup risipit, ca şi cînd n-ar fi avut nimic pe dinăuntru, dar fără a fi încetat să rîdă cu toţi dinţii de aur. Cît să fi fost de mare gălăgia, e uşor de presupus, de vreme ce un cuirasat din nord, care stătea la docuri cam de vreo douăzeci de ani într-o vizită de prietenie, declară carantină ca să nu se urce la bord veninul viperei, iar lumea care cinstea duminica Floriilor, ieşi de la slujbă cu ramurile sfinţite, nimeni nedorind să piardă spectacolul otrăvitului care începea să se umfle de aerul morţii, şi era de două ori mai gras decît fusese, scoţînd spume de fiere pe gură şi gîfîind prin toţi porii, dar încă rîzînd, cu atîta viaţă, încît clopoţeii îi zornăiau pe tot corpul. Umflătura făcu să-i plesnească legăturile jambierelor şi cusăturile îmbrăcăminţii, degetele i

se umflară ca nişte cîrnaţi sub presiunea inelelor, devenind de culoarea pielii de cerb argăsite, timp în care dosul scotea, arse, ultimele cartuşe ale vieţii, aşa încît oricine ar fi văzut un muşcat de viperă ştia că putrezea înainte de a muri şi că va rămîne atît de fărîmiţat încît vor trebui să-l strîngă cu lopata ca să-l pună într-un sac, dar gîndeau totodată că pînă şi în starea de rumeguş, tot o să continue să rîdă. Ceea ce se întîmpla era atît de necrezut, încît infanteriştii de marină se cocoţară pe punţile vasului ca să-i facă fotografii în culori cu aparate de luat imagini de la distanţă, dar femeile care ieşiseră de la slujbă îi împiedicară s-o facă, acoperind muribundul cu o pătură şi aşezînd lîngă el sălciile binecuvîntate, unele pentru că nu le plăcea ca infanteria să profaneze corpul omenesc cu maşini de adventişti, altele pentru că le era frică să continue să vadă pe acel idolatru capabil să moară de rîs şi altele pentru că poate ar fi reuşit cu asta ca măcar sufletul să i se desvenineze. Toată lumea îl credea mort, cînd dădu la o parte ramurile cu o mişcare a mîinii, pe jumătate încă năucit şi palid din cauza clipei grele, dar îndreptînd masa fără ajutorul

nimănui, urcîndu-se pe ea, ca un crab, şi începînd să strige din nou că acel contravenin era pur şi simplu mîna lui Dumnezeu într-un flaconaş, aşa cum toţi am văzut-o cu propriii noştri ochi, deşi costa numai doi bănuţi, pentru că el nu l-a făcut ca să se îmbogăţească, ci pentru binele umanităţii şi să vedem cine a spus „unul", doamnelor şi domnilor, numai că vă rog să nu vă îmbulziţi pentru că este de-ajuns pentru toţi.

Bineînţeles că se îmbulziră şi făcură bine, pentru că la sfîrşit n-a fost pentru toţi. Pînă şi amiralul cuirasatului şi-a luat un flaconaş, convins că era bun şi pentru gloanţele înveninate ale anarhiştilor, iar echipajul nu s-a mulţumit doar să-i facă, urcat pe masă, fotografiile în culori pe care nu i le făcuse mort, ci l-a obligat să semneze autografe pînă cînd cîrceii îi suciră braţul. Era aproape noapte şi rămăseserăm în port numai cei mai nedumeriţi, cînd el căută cu privirea pe vreunul care să aibă mutră de prost ca să-l ajute să-şi strîngă mărunţişurile şi, bineînţeles, se opri la mine. Privirea aceea a fost însăşi privirea destinului, nu numai al meu, dar şi al lui, căci de atunci a trecut mai mult de un veac şi amîndoi ne amintim de seara de-atunci ca şi cînd s-ar fi

petrecut duminica trecută. Fapt este că eu vîram spiţeria lui de bîlci în cufărul căptuşit cu purpură care părea mai degrabă mormîntul unui erudit, cînd el trebuie să-mi fi văzut pe dinlăuntru vreo lumină pe care nu mi-o văzuse înainte, căci m-a întrebat în batjocură cine eşti tu, şi eu i-am răspuns că eram unicul orfan de tată şi mamă căruia încă nu-i murise tatăl, iar el a scos nişte hohote de rîs mai zgomotoase decît cele cu veninul şi a vrut să ştie ce făceam în viaţă, şi eu i-am răspuns că nu făceam nimic altceva decît să trăiesc pentru că orice altceva nu merita osteneala, şi încă plîngînd de rîs m-a întrebat ce ştiinţă aş fi dorit mai mult să cunosc pe lume, şi asta a fost singura dată cînd i-am răspuns fără glumă, că voiam să fiu ghicitor, şi atunci nu a mai rîs, ci mi-a spus ca şi cînd s-ar fi gîndit cu voce tare că pentru asta îmi lipsea puţin, căci deja aveam ceea ce era cel mai greu de învăţat, şi anume faţa mea de prost. În aceeaşi noapte a vorbit cu tatăl meu şi pentru un real jumătate şi o pereche de cărţi de joc în care se puteau citi viitoarele adultere m-a cumpărat pentru totdeauna.

Aşa era Blacamán, răul, căci bunul sînt eu. Era capabil să convingă un astronom că luna

februarie nu era altceva decît o turmă de elefanţi invizibili, dar cînd îl bătea soarta, avea o inimă de cîine. În timpurile sale de glorie fusese îmbălsămător de viceregi şi se spune că le compunea o faţă atît de autoritară că de-a lungul multor ani continuau să guverneze mai bine decît cînd erau vii, şi că nimeni nu îndrăznea să-i îngroape pînă cînd nu revenea el ca să le aştearnă pe obraz aerul morţii, dar prestigiul i se ruină cu invenţia unui joc de şah care nu se termina niciodată şi care-l duse la nebunie pe un capelan şi provocă două sinucideri ilustre, şi astfel decăzu de la interpret de vise la hipnotizator de aniversări, de la omul care scotea măselele prin sugestie la tămăduitor de bîlci, aşa încît prin perioada cînd ne-am cunoscut ajunsese să fie privit cu neîncredere pînă şi de piraţi. Ne duceam de rîpă cu prăvălioara noastră de mărunţişuri false, iar zilele ne erau amare, încercînd să vindem supozitoarele vrăjite, cele care-i făceau invizibili pe contrabandişti, picăturile tainice pe care soţiile credincioase le puneau în supă ca să inspire frică de dumnezeu soţilor olandezi, şi tot ce mai vreţi să cumpăraţi din propria dumneavoastră dorinţă, doamnelor şi domnilor, pentru că aceasta nu e o obli-

gaţie, ci doar un sfat, şi la urma urmelor, nici fericirea nu e o obligaţie. Totuşi, oricît ne-am fi prăpădit de rîs de năzdrăvăniile noastre, adevărul este că abia cu multă sudoare reuşeam să avem ce mînca, ultima lui nădejde fiind vocaţia mea de ghicitor. Mă încuia în cufărul mortuar deghizat în japonez şi legat strîns cu lanţuri de corabie pentru ca să încerc să ghicesc orice-aş fi fost în stare, în timp ce el chinuia gramatica voind să găsească cel mai nimerit mod de a convinge lumea de noua sa ştiinţă, şi aici aveţi, doamnelor şi domnilor, fiinţa asta înspăimîntată de lumina lui Ezequil, iar dumneavoastră care v-aţi oprit aici cu aerul acesta de neîncrezători, hai să vedem dacă îndrăzniţi să-l întrebaţi cînd veţi muri, dar niciodată nu am reuşit să ghicesc nici ziua în care eram, aşa că el m-a exclus din tagma ghicitorilor, pentru că toropeala digestiei îţi întoarce pe dos glanda prevestirii, şi după ce îmi sparse capul cu o lovitură de drug ca să-şi reînnoade norocul, hotărî să mă ducă la tata ca să-i dea înapoi banii. Totuşi, în timpul acela s-a întîmplat să dea peste aplicaţiile practice ale electricităţii suferinţei şi începu să fabrice o maşină de cusut care să funcţioneze prin conectare cu ventuze la partea care durea din corp. Cum eu îmi

petreceam noaptea jelindu-mă din cauza loviturilor pe care mi le dădea ca să alunge ghinionul, a trebuit să mă păstreze pentru a verifica pe mine descoperirea sa, așa încît întoarcerea mi s-a tot amînat și-i renăscu umorul, pînă cînd mașina funcționă atît de bine încît nu numai că reușea să coasă mai bine decît oricare alta, dar pe lîngă asta broda păsări și constelații după poziția și intensitatea durerii. Cu asta ne petreceam vremea, convinși de victoria noastră asupra nenorocului, cînd ne-a ajuns vestea că severul comandant al crucișătorului a vrut să repete în Filadelfia proba cu contraveninul și s-a transformat în marmeladă de amiral în prezența propriului său stat major.

Nu a mai rîs mult timp. Am fugit prin văile cu indieni, și cu cît ne știam mai la adăpost, cu atît mai limpezi ne ajungeau știrile că infanteriștii de marină invadaseră patria sub pretextul de a eradica febra galbenă și înaintau decapitînd pe orice negustor de mărunțișuri cunoscut sau de ocazie pe care-l întîlneau în cale, nu numai pe băștinași, omorîți din precauție, ci și pe chinezi, din neatenție, pe negri, din obișnuință și pe hinduși pentru că îmblînzeau șerpii, iar apoi au ras de pe fața pămîntului flora și fauna și ceea ce au reușit din

regnul mineral pentru că specialiștii lor în problemele noastre îi învățaseră că lumea din Caraibi avea darul să-și schimbe natura ca să-i înnebunească pe străini. Eu nu înțelegeam de unde le venise atîta furie, nici de ce nouă ne era atît de frică, pînă cînd ne-am știut ocrotiți de vînturile veșnice ale Guajirei. Abia acolo a avut curajul să-mi spună că faimosul său contravenin nu era altceva decît ruibarbă și terebentină, dar că el plătise cu bani buni pe un nimenea ca să-i aducă vipera aia fără venin. Am rămas în ruinele unei mănăstiri coloniale, amăgindu-ne cu speranța că or să treacă pe acolo contrabandiștii, singurii oameni de încredere și singurii capabili să se aventureze sub soarele de foc al acelui pustiu de salpetru. La început mîncam salamandre afumate cu buruieni smulse din dărîmături, și încă ne mai ardea de rîs cînd am încercat să mîncăm jambierele lui fierte, dar pînă la urmă mîncarăm și păianjenii de apă din fîntîni și numai atunci ne-am dat seama cît ne lipsea lumea. Cum eu nu cunoșteam pe vremea aceea nimic împotriva morții, m-am așezat s-o aștept, simplu, pe partea unde mă durea mai puțin, în timp ce el delira cu amintirea unei femei atît de fragedă că putea să treacă suspinînd prin pereți, dar și acea

amintire inventată era un artificiu al geniului său ca să-și bată joc de moarte cu păreri de rău de dragoste. Totuși, în clipa cînd ar fi trebuit să fi murit, s-a apropiat de mine mai viu ca nicicînd și și-a petrecut toată noaptea veghindu-mi agonia, gîndind cu atîta putere că încă nici azi n-am ajuns să știu dacă ceea ce șuiera în preajma mea era vîntul sau gîndurile lui și înainte de a se lumina mi-a spus cu aceeași voce și aceeași hotărîre de altădată că acum cunoștea adevărul, și acesta era că eu îi întorsesem din nou norocul, așa că leagă-ți bine pantalonii pentru că așa cum mi l-ai întors ai să-l și îndrepți.

Acolo și-a pierdut el puțina dragoste pe care i-o mai purtam. Mi-a luat ultimele zdrențe ce mă acopereau, m-a aruncat în sîrmă ghimpată, mi-a cernut praf de salitră pe răni, stropindu-mă pînă și cu saramura udului meu și m-a legat cu capul în jos ca să mă macereze soarele și tot mai striga că mortificarea aceea nu era de-ajuns ca să-i potolească pe urmăritorii săi. La sfîrșit m-a lăsat să putrezesc în propriile mele murdării înăuntrul carcerei de penitență unde misionarii coloniali îi readuceau în împărăția Domnului pe eretici și cu perfidia de ventriloc din care mai avea din plin, a început să

imite glasul animalelor care se mănîncă, foșnetul crud al sfeclei abia coapte și murmurul izvoarelor, ca să mă tortureze cu iluzia că muream de indigestie în paradis. În sfîrșit, cînd au sosit contrabandiștii și i-au adus hrană, a coborît în temniță ca să-mi dea să mănînc cît de cît ca să nu mor, dar apoi mă făcea să-i plătesc bunătatea smulgîndu-mi unghiile cu cleștele și pilindu-mi dinții cu pietre de măcinat, singura mea speranță fiind ca viața să-mi dea timp și noroc ca să mă ușurez de atîta infamie prin alte suferințe și mai rele. Eu însumi mă uimeam că puteam să suport putoarea propriei mele putrefacții, plus lăturile ospețelor lui, pe care le arunca odată cu bucăți de șopîrle și ulii putreziți pentru a învenina aerul pușcăriei cît mai mult cu putință. Nu știu cît timp să fi trecut cînd mi-a adus stîrvul unui iepure ca să-mi arate că prefera să-l arunce să putrezească decît să mi-l dea să-l mănînc, și într-atît îmi pierdusem răbdarea și-mi rămăsese doar ura, încît am apucat iepurele de urechi și l-am aruncat de perete cu iluzia că el și nu animalul se va strivi, și atunci se întîmplă ca într-un vis că iepurele nu doar a reînviat, scoțînd un țipăt de spaimă, dar a și venit spre mîinile mele plutind prin aer.

Așa a fost să înceapă viața mea cea mare. De atunci umblu prin lume vindecîndu-i de febră pe paludici pentru doi pesoși, făcîndu-i să vadă pe orbi pentru patru și cincizeci, scoțînd apa din hidropici pentru optsprezece completîndu-i pe mutilați pentru douăzeci și doi, dacă sînt din accidente sau păruială, pentru douăzeci și cinci dacă sînt din cauza războaielor, cutremurelor, debarcării de infanteriști sau orice alt fel de calamități publice, îngrijindu-i pe bolnavii obișnuiți la grămadă după un aranjament special, pe nebuni după felul nebuniei lor, pe copii pentru jumătate de preț și pe proști pe degeaba, și să văd eu cine îndrăznește să spună că nu sînt un filantrop, doamnelor și domnilor, și acum, da, domnule comandant al celei de-a douăzecea flote, ordonați băieților dumneavoastră să dea la o parte baricadele ca să treacă omenirea îndurerată, leproșii la stînga, epilepticii la dreapta, paraliticii unde nu deranjează și acolo, în spate, cei mai puțin grăbiți, numai că vă rog nu vă înghesuiți, căci după aceea nu răspund dacă vi se amestecă bolile și rămîneți vindecați de ceea ce nu suferiți și să continue să cînte muzica pînă cînd fierbe arama și să pocnească artificiile pînă cînd vor arde îngerii și rachiul pînă cînd omoară gîndurile și să se apropie frumoasele și acrobații, zurbagiii și fotografii, totul pe socoteala mea, doamnelor și domnilor, pentru că aici s-a terminat pentru totdeauna cu faima rea a Blacamanilor, și a început bîlciul dezmățului universal. Și-acum am să vă adorm folosindu-mă de tehnica deputaților pentru ca nu cumva, dacă mi s-ar întîmpla să greșesc leacul, să vă las mai rău decît sînteți. Singurul lucru pe care nu-l fac este să nu-i înviez pe morți, căci de-abia apucă să deschidă ochii și-l ucid cu privirile mînioase pe cel ce le tulbură liniștea, iar în cele din urmă, cei care nu se sinucid, mor pentru a doua oară de deziluzie.

La începuturi eram urmărit de un întreg cortegiu de înțelepți care cercetau legalitatea îndeletnicirilor mele, cei care cînd s-au convins că nu-i nici o șarlatanie, m-au amenințat cu iadul Magului Simon, recomandîndu-mi o viață de penitență pentru a deveni sfînt, dar eu le-am răspuns, fără a le disprețui sfatul, că tocmai așa am început, cu penitențele. Și adevărul e că eu nu mă aleg cu nimic dacă ajung sfînt după moarte, căci ceea ce sînt eu se cheamă un artist și singurul lucru pe care mi-l doresc e să continui și să rămîn viu, sărac lipit pămîntului, așa cum mă găsesc, cu hardughia asta pe patru roți

și șase cilindri cumpărată de la consulul infanților, cu șoferul meu trinitar, fost bariton la opera piraților din New Orleans, cu cămășile mele de mătase adevărată, cu parfumurile mele aduse din Orient, cu dinții mei de topaz, cu pălăria mea de diavol și cu cizmele mele în două culori, dormind fără deșteptător, dansînd cu reginele frumuseții și ametindu-le cu conversațiile mele împrumutate din dicționare, fără să-mi fac griji că s-ar putea să mă lase balamalele și-am să le pierd, dînd ortul popii chiar în sîmbăta morților, căci pentru a-mi aduce viața de trimis al marilor taine, mi-ajunge mutra mea de prost și pe deasupra mai am și talmeș-balmeșul acesta de prăvălii care se întind de aici pînă la apusul soarelui, unde pînă și turiștii care ne luau bani ca să vedem vasul amiral la țărmurile noastre se tîrguiesc acum pentru a cumpăra portretul meu cu autograf, pentru a-și procura almanahurile în care se află versurile mele de dragoste, fotografiile mele din profil, zdrențele hainelor mele și toate acestea fără somnolența glorioasă de a mă afla, ziua și noaptea, transfigurat în marmură, pe spinarea unui cal și găinățat de rîndunici ca marii eroi ai patriei.

Păcat că Blacamán cel rău nu mai poate să facă și el același lucru pentru ca să vă dați seama că nu-i vorba de nici un fel de păcăleală. Ultima dată cînd a fost văzut de cineva pe lumea aceasta, își pierduse pînă și nasturii galbeni ai vechii lui splendori, avea sufletul făcut țăndări și oasele alandala de-atîta hoinărit prin deșerturi, dar a mai avut curajul să-și sune clopoțeii lui și să reapară în duminica aceea în portul Santa María del Darién cu veșnicul lui cufăr ca un coșciug, numai că atunci nu mai încerca să vîndă nici un fel de contravenin, ci pentru a cere, cu glasul gîtuit de emoție, să fie împușcat într-o adunare publică de infanteriștii de marină pentru a le dovedi pe viu puterea reînvierii lui de ființă supranaturală, doamnelor și domnilor, chiar dacă dumneavoastră aveți toate motivele să nu mă credeți după ce ați suportat atît amar de vreme obiceiurile mele de escroc și falsificator, vă jur pe oasele părinților mei că spectacolul de azi nu are nimic dintr-o altă lume, ci e adevărul adevărat, și dacă tot vă mai îndoiți, uitați-vă bine că acum nu mai rîd, ca altădată, ci abia îmi stăpînesc plînsul. Și ca să fie și mai convingător, și-a dezbrăcat cămașa de pe el, cu ochii în lacrimi, lovindu-și ca un sălbatic pieptul pentru a le arăta

infanteriştilor locul cel mai bun pentru a-l omorî, dar aceştia n-au avut curajul, poate şi din teama că mulţimea aceea din ziua de duminică ar fi asistat la neputinţa lor, dispreţuindu-i pentru totdeauna. Cineva care poate că şi-a adus aminte de blacamaneriile de altădată, făcuse rost, nimeni n-a ştiut de unde, de un borcan în care se aflau rădăcini de coada-lupului, atît de multe că ar fi ajuns să întoarcă cu burţile în sus toţi peştii din apele Caraibilor, pe care i l-a dat şi el l-a deschis cu poftă ca şi cînd ar fi vrut să le mănînce şi chiar le-a mîncat, doamnelor şi domnilor, dar vă rog să nu plîngeţi, nici să nu vă rugaţi la icoane pentru odihna mea, căci această moarte nu-i decît o scurtă călătorie. Aşa că în duminica aceea a fost cinstit şi n-a făcut nici un fel de înşelătorie, nu a început să bîţîie dinadins, ci a coborît de pe masă ca un crab, căutînd pe pămînt locul cel mai potrivit şi mai demn de el pentru a se culca şi de-acolo m-a privit ca o mamă adevărată, dîndu-şi sufletul, ca şi cînd l-ar fi avut în palme, stăpînindu-şi pînă în ultima clipă lacrimile lui de bărbat chinuit pe toate părţile de dalacul eternităţii.

Aceasta a fost singura dată, bineînţeles, cînd ştiinţa mea a dat greş. L-am pus în cufărul

acela uriaş, unde a încăput fără greutate, cît era de lung, am pus de i s-a cîntat slujba mortului pentru care am plătit cincizeci de dubloni adevăraţi pentru că cel care l-a slujit era îmbrăcat în veşminte de aur şi mai avea alături şi trei episcopi, aşezaţi în jeţurile lor, am pus să i se ridice un mausoleu împărătesc în vîrful unei coline care privea spre partea cea mai frumoasă a mării, cu o capelă numai pentru el şi o placă de fier pe care s-a scris cu majuscule gotice că aici zace Blacamán cel mort, pe nedrept numit cel rău, cel care şi-a bătut joc de infanterişti şi victimă a ştiinţei. Cînd am terminat cu toată cinstirea virtuţilor lui, am trecut la infamiile pe care mi le făcuse şi l-am făcut să reînvie în coşciugul lui blindat, unde l-am lăsat să se răsucească îngrozit, pentru totdeauna. Asta s-a petrecut mai înainte ca potopul să înghită portul Santa María del Darién, dar mausoleul a rămas neatins, în vîrful colinei, sub umbra dragonilor care urcă pînă acolo să doarmă cînd bat vînturile atlantice şi ori de cîte ori mă abat prin locurile acelea, îi duc un automobil plin cu trandafiri şi mi se frînge inima, gîndindu-mă la marile lui virtuţi, dar mai apoi îmi pun urechea pe placa de fier pentru ca să-l aud cum plînge în coşciugul lui

și dacă se întîmplă să descopăr că a murit din nou, îl fac să reînvieze încă o dată, căci tot hazul răzbunării mele e ca el să rămînă viu în mormîntul lui, atît timp cît trăiesc eu, adică pentru totdeauna.

Fantastica și trista poveste a candidei Erendira și a nesăbuitei sale bunici

Eréndira tocmai o îmbăia pe bunică-sa, cînd a început să bată vîntul nenorocirii ei. Uriașa casă cu pereți albi, mai strălucitori decît luna, rătăcită în singurătatea deșertului, s-a cutremurat pînă în temelie la prima rafală de aer care a izbit în ea. Dar Eréndira și bunică-sa erau făcute să înfrîngă orice vitregie a acelei naturi smintite și-abia de și-au dat seama de tăria vîntului, aflîndu-se în baia împodobită cu păuni repetați peste tot și mozaicuri puerile care încercau să imite termele romane.

Goală și mare, bunica părea o frumoasă balenă albă înotînd prin bazinul de marmură. Nepoata abia de împlinise patrusprezece ani, era galeșă, avea oasele moi și era destul de blîndă și prea ascultătoare pentru vîrsta ei. Cu o răbdare care avea ceva sacru, o spăla pe bunică-sa cu apa în care fiersese din timp ierburi întăritoare și frunze cu miros plăcut și acestea

i se lipeau pe spatele gras, i se încurcau în părul metalic și încîlcit sau pe umerii tatuați fără milă de niște marinari nerușinați.

— Azi-noapte am visat că primeam o scrisoare, a spus bunica.

Eréndira, care nu vorbea niciodată decît dacă era obligată s-o facă, a întrebat-o :

— În ce zi se petrecea visul ?

— Într-o joi.

— Înseamnă că era o scrisoare care aducea vești rele, a zis Eréndira, dar nu va sosi niciodată.

Cînd a sfîrșit cu scalda, a dus-o pe bunică-sa în dormitor. Era atît de grasă că nu putea merge decît dacă se sprijinea pe umerii nepoatei, ori dacă avea în mîini o cîrjă ca de episcop, dar chiar și în această neputință a ei se purta trufașă, plină de o mîndrie ponosită. În dormitorul aranjat după toate tipicurile ei nesăbuite și puțin nebune, ca întreaga casă, Eréndira a mai avut nevoie de două ceasuri bune pentru a o găti așa cum i-o cerea ea. I-a descurcat părul fir cu fir, a parfumat-o și-a pieptănat-o, i-a pus o rochie cu flori tropicale, i-a dat pe față cu făină de ovăz, i-a pictat buzele cu carmin, obrazul cu roșeață, sprîncenele cu mosc și

unghiile cu lac sidefiu și cînd a terminat cu împopoțonatul ăsta, făcînd din ea o păpușă mai mare decît un om, a dus-o într-o grădiniță artificială cu flori înăbușitoare, asemeni celor de pe rochie, ajutînd-o să se așeze într-un fotoliu care părea să descindă din familia tronurilor împărătești, lăsînd-o s-asculte discurile rotitoare ale gramofonului cu pîlnie.

Și-n timp ce bunica naviga prin mlaștinile trecutului, Eréndira s-a apucat să măture casa, întunecată și plină de cotloane, plină cu mobile frenetice, statuete de cezari inventați, candelabre cu lacrimi de cristal și îngeri de alabastru, un pian cu lac auriu și nenumărate ceasuri și orologii de cele mai neașteptate forme și dimensiuni. În curte se afla un bazin încăpător pentru a aduna ani în șir apa adusă de indieni cu spinarea de la cele mai îndepărtate izvoare, iar într-o parte a acestuia, legat într-un lanț, un struț rahitic, singura vietate cu pene care reușise să supraviețuiască climei aceleia smintite și neîndurătoare. Se aflau departe de lume, în inima deșertului, lîngă o așezare cu uliți sărăcăcioase și pururi fierbinți, unde se sinucideau trădătorii dezamăgiți cînd bătea vîntul nenorocirii.

Refugiul acela greu de înțeles îl construise bărbatul bunicii, un contrabandist legendar care

se numea Amadís, cu care avusese un băiat numit tot Amadís, cel care fusese tatăl Eréndirei. Nimeni nu știa nimic despre familia aceasta, nici măcar de unde venise. Tot ceea ce se cunoștea, și asta de la indieni, era că Amadís, tatăl, o răscumpărase pe frumoasa sa soție dintr-un prostibul antilez, unde ciopîrțise un rival cu cuțitul, aducînd-o pentru totdeauna în atotputernicia deșertului. Cînd cei doi Amadizi muriseră, unul de friguri galbene, altul făcut sită de gloanțele dintr-o încăierare, femeia îngropase cadavrele chiar în curtea casei, lăsînd pe drumuri patrusprezece slujnice desculțe și continuînd să-și înnoade visele de mărire în penumbra casei ascunse în deșert, grație sacrificiilor nepoatei bastarde pe care o crescuse de cînd s-a născut.

Numai pentru a întoarce ceasurile și a le pune să bată la aceeași oră, Eréndira avea nevoie de șase ore. În ziua cînd a început nenorocirea ei, n-a trebuit să le întoarcă pentru că ceasurile mai aveau arc pînă în dimineața următoare, în schimb, a trebuit s-o îmbăieze și s-o gătească pe bunică-sa, să spele dușumelele, să pregătească mîncarea pentru prînz și să facă să strălucească ferestrele și vasele de cristal. Spre prînz, pe la unsprezece, cînd a schimbat găleata struțului și-a udat buruienile de deșert de pe cele două morminte ale Amadizilor, a trebuit să se lupte cu vîntul care bătea din ce în ce mai tare, dar n-a simțit nici un fel de prevestire care să-i spună că acela era vîntul nenorocirii ei. La douăsprezece tocmai scotea lustru ultimelor cupe de șampanie, cînd a ajuns-o un miros de ciorbă gata să dea în foc și numai printr-o minune a reușit să alerge pînă la bucătărie fără să semene pe dușumele cioburile cristalurilor venețiene.

Abia a putut să ia la o parte oala care începuse să curgă peste plita mașinii. Apoi a pus la copt o mîncare pregătită din vreme și s-a lăsat să se odihnească puțin pe canapeaua din bucătărie. A închis ochii doar pentru o clipă, căci i-a deschis imediat, cu aerul unui om odihnit și-a început să toarne ciorba în castronul cel mare. Muncea adormită.

Bunica luase loc la capul unei mese de banchete, cu candelabre de argint și un serviciu pentru douăsprezece persoane. A agitat clopoțelul și Eréndira a și apărut cu supiera învăluită-n aburi. În momentul cînd o servea, bunica i-a observat mișcările de somnambulă și i-a

trecut o mînă prin fața ochilor, ca și cînd ar fi șters o fereastră invizibilă. Fata n-a văzut mîna. Bunica a urmărit-o cu privirea și cînd Eréndira s-a îndreptat spre bucătărie, a strigat-o :

— Eréndira.

Trezită brusc, nepoata a dat drumul supierei pe covorul abia curățat.

— Nu-i nimic, fata mea, i-a spus bunică-sa cu o duioșie sinceră. Ai adormit mergînd.

— E obiceiul trupului, s-a scuzat Eréndira.

S-a aplecat să culeagă cioburile, încă buimacă de somn, dînd să curețe pata de pe covor.

— Lasă-l așa, a înduplecat-o bunică-sa, ai să cureți după amiază.

Astfel că, în afară de treburile obișnuite ale după-amiezii, Eréndira a trebuit să spele covorul din sufragerie și pentru că tot era în spălătorie, a spălat și rufele de luni, timp în care vîntul înconjura casa, căutînd o crăpătură prin care să pătrundă înăuntru. Dar ea a avut atîtea treburi pe cap, încît nici nu și-a dat seama cum s-a făcut noapte tîrzie, așa că după ce a pus covorul la locul lui, s-a gîndit că-i timpul să meargă la culcare.

Bunica chinuise pianul toată după-amiaza, cîntînd în falset pentru ea însăși cîntece de pe vremea ei și mai avea pe gene urmele de mosc amestecat cu lacrimi. Dar cînd s-a întins pe pat în cămeșoiul de muselină, îi trecuseră amărăciunile, înlocuite cu amintiri plăcute.

— Ai grijă ca dimineață să speli și covorul din salon, i-a spus Eréndirei, că n-a mai văzut soarele de pe vremea zgomotului.

— Bine, bunico, i-a răspuns fata.

A luat un evantai de pene și-a început să răcorească fața matroanei neîndurătoare, care-i recita codul ordinii nocturne în timp ce cădea în somn.

— Calcă toată rufăria înainte de a te culca pentru ca să poți dormi cu sufletul împăcat.

— Bine, bunico.

— Și nu uita dulapul cu haine deschis, că în nopțile cu vînt moliile au mai multă foame decît oricînd.

— Bine, bunico.

— Dacă-ți mai rămîne timp, scoate florile afară ca să respire aer curat.

— Bine, bunico.

— Și să dai mîncare la struț.

Adormise, dar şi-a rostit pe mai departe poruncile, de la ea moştenind şi nepoata virtutea de a continua să trăiască şi în somn. Astfel că Eréndira a ieşit din cameră fără să facă zgomot şi şi-a îndeplinit ultimele îndatoriri de peste noapte, răspunzînd de fiecare dată ordinelor date de bunica adormită.

— Să le dai apă mormintelor.

— Bine, bunico.

— Înainte de-a te culca, ai grijă ca totul să fie în ordine desăvîrşită, căci lucrurile suferă dacă nu le pui să doarmă în locul lor.

— Bine, bunico.

— Şi dacă vin cumva Amadizii, spune-le să nu intre, a bîiguit bunica, pentru că banda lui Porfirio Galán îi aşteaptă ca să-i omoare.

Eréndira nu i-a mai răspuns, pentru că ştia că de-acum începea să aiureze, dar i-a făcut toate voile. După ce a închis ferestrele şi a stins ultimele lumini, a luat un candelabru din sufragerie luminîndu-şi paşii spre dormitor, în timp ce odihna vîntului se umplea cu respiraţia joasă şi uriaşă a bunicii adormite.

Dormitorul nepoatei era de asemenea luxos, chiar dacă nu-l întrecea pe cel al bunicii, şi era plin cu păpuşi de cîrpă şi animale cu arc pentru jocurile din copilăria ei, cea de care abia se

despărţise. Obosită de-atîtea treburi de peste zi, Eréndira n-a mai avut puterea să se dezbrace, aşa că a pus candelabrul pe masă şi s-a aruncat în pat. Puţin după aceea, ca o haită de lupi flămînzi, vîntul nenorocirii ei a intrat în dormitor şi-a răsturnat candelabrul peste perdele.

În revărsatul zorilor, cînd vîntul s-a potolit de tot, au început să cadă, mari și rare, picăturile unei ploi care a stins ultimul jeratec și-a întărit cenușa casei transformată-n ruină încă fumegîndă. Oamenii din așezarea nisipurilor, în marea lor parte indieni, au venit și-au încercat să salveze rămășițele dezastrului : stîrvul carbonizat al struțului, scheletul pianului aurit, torsul unei statui. Împietrită în durerea ei, bunica părea o corabie naufragiată care-și privea bogăția preschimbată-n gunoaie. Eréndira, trîntită între cele două morminte ale Amadizilor, abia își terminase plînsul. Cînd bunica s-a convins că nu rămăseseră decît foarte puține lucruri întregi sub dărîmături, și-a privit nepoata cu multă și sinceră părere de rău.

— Vai de capul tău, fetița mea, a suspinat ea. N-or să-ți ajungă anii pentru a-mi plăti toată paguba.

A început să i-o plătească chiar din această zi, cînd prin ploaia care se întețise și curgea în neștire, bătrîna a dus-o pe fată cu ajutorul tarabagiului și-a prezentat-o unui văduvoi slăbănog și-mbătrînit de timpuriu, dar care se făcuse foarte cunoscut în deșertul acela pentru că plătea cu bani buni fecioria fetelor. Sub ochii măriți de spaimă ai bunicii, văduvoiul a examinat-o pe Eréndira cu austeritatea științei : i-a apreciat forța mușchilor, mărimea sînilor, diametrul șoldurilor. N-a rostit nici un cuvînt înainte de a-și face un calcul exact al valorii.

— E încă necoaptă, a zis în cele din urmă. Are țîțele ca de cățelușă.

A pus-o după aceea să urce pe cîntar pentru a se convinge pe el însuși de judecata făcută din ochi. Eréndira avea 42 de kilograme.

— Nu face mai mult de o sută de pesoși, a zis văduvoiul.

Bunica s-a făcut foc.

— O sută de pesoși pentru o fecioară neprihănită ! aproape că a strigat ea. Nici vorbă de așa ceva, înseamnă că virtutea nu mai prețuiește nimic.

— Cel mult o sută cincizeci, și-a mărit văduvoiul aprecierea.

— Fetița mi-a făcut o pagubă de mai bine de un milion de pesoși, i-a replicat bunica. Dacă începem așa, or să trebuiască două sute de ani pentru a mi-o plăti.

— Noroc că-i tînără, a adăugat văduvoiul. Singurul ei merit e vîrsta.

Preschimbată-n furtună, ploaia bătea în acoperișul casei de parcă ar fi vrut s-o scufunde, iar apa cădea înăuntru la fel ca afară. Bunica s-a simțit singură într-o lume a dezastrului.

— Măcar trei sute, a spus ea.

— Două sute cincizeci.

În cele din urmă s-au învoit pentru două sute douăzeci de pesoși bani gheață și ceva de-ale gurii. Bunica i-a făcut atunci semn Eréndirei să-l însoțească pe văduvoi, și-acesta a luat-o de mînă și-a dus-o în camera din spatele casei, de parcă ar fi dus-o la școală.

— Te aștept aici, i-a spus bunica.

— Bine, bunico, i-a răspuns Eréndira.

Camera din spate era de fapt mai mult o baracă, un șopron pe stîlpi de cărămidă, cu acoperiș din frunze putrede de palmier împrejmuit cu chirpici pînă la un metru înălțime pe deasupra căruia furtuna intra cum voia. Pe dunga zidului de chirpici se aflau ghivece cu cactuși și alte plante ale deșertului. Prins între

două furci, fluturînd ca o pînză de corabie, un hamac fără culoare. Furtuna, din ce în ce mai dezlănțuită, aducea odată cu pînzele ploii strigăte pierdute-n deșert, urlete îndepărtate de animale și glasuri de naufragiați.

Cînd au intrat în șopron, Eréndira și văduvoiul au fost nevoiți să se țină strîns îmbrățișați pentru ca rafala furtunii, aruncînd peste ei un munte de apă, să nu-i trîntească la pămînt. Vocile lor nu se mai auzeau, iar mișcările și gesturile aveau ceva deosebit în ele datorită hulei de-afară. La prima apropiere a văduvoiului de Eréndira, aceasta a țipat ceva de neînțeles și-a încercat să scape. Văduvoiul i-a răspuns fără să-i vorbească, răsucindu-i mîinile ca unei păpuși și tîrînd-o pînă la hamac. I s-a opus, zgîriindu-i obrazul și țipînd fără a fi auzită, iar el i-a răspuns cu o lovitură bine plasată care a ridicat-o de la pămînt făcînd-o să plutească pentru o clipă prin aer, cu părul lung ca de meduză fluturînd în gol. A prins-o înainte de-a coborî, i-a strîns mijlocul și-a aruncat-o în hamac cu o altă lovitură brutală, imobilizîndu-i genunchii. Eréndira a leșinat atunci mai mult de groază, rămînînd ca vrăjită de solzii strălucitori ai unui pește care înota prin aerul furtunii, în timp ce văduvoiul o

dezbrăca sfîşiindu-i veşmintele ca un tigru care nu se grăbeşte, jucîndu-se cu prada. Panglici colorate din hainele ei pluteau prin aer şi se pierdeau duse de vînt.

Cînd n-a mai rămas în aşezarea aceea nici un bărbat care să poată plăti ceva pentru dragostea Eréndirei, bunica a suit-o într-un camion de marfă şi-au plecat pe urmele contrabandiştilor. Au călătorit sus, pe platforma descoperită, printre saci de orez şi cutii de conserve, plus ceea ce mai rămăsese de la incendiu: tăbliile unui pat care amintea viceregii, un înger al războaielor, tronul pîrlit de limbile focului şi alte cîteva nimicuri nefolositoare. Într-o ladă pe care se aflau pictate cu o pensulă stîngace două cruci mari, luaseră oasele celor doi Amadizi.

Bunica se apăra de arşiţa soarelui veşnic cu o umbrelă descusută şi respira greu, chinuită de transpiraţie şi pulbere, dar pînă şi-n această stare jalnică îşi păstra aerul ei de demnitate. În spatele grămezilor de conserve şi a sacilor cu orez, Eréndira a plătit preţul călătoriei cu iubiri de douăzeci de pesoşi încărcătorului care însoţea camionul. La început, modul ei de apărare a fost acelaşi cu cel folosit împotriva văduvoiului, dar încărcătorul s-a purtat cu totul altfel, fără grabă, reuşind s-o potolească prin

mîngîieri. Astfel că ajungînd în prima aşezare, după o zi întreagă de călătorie infernală, cei doi se odihneau, împăcaţi, în spatele mărfii. Din cabină, şoferul i-a aruncat bunicii:

— De aici încolo începe lumea.

Bunica a cercetat uliţele sărăcăcioase cu neîncredere, descoperind un sat mai mare decît cel din care plecase, dar la fel de trist şi de părăsit.

— Nu se prea vede, a zis ea.

— E lumea misionarilor, a lămurit-o şoferul.

— Pe mine nu mă interesează mila, ci contrabanda, a adăugat bunica.

Ascultînd taifasul celor doi, Eréndira îşi vîrîse un deget într-un sac cu orez. A dat peste un capăt de sfoară şi-a tras de el, scoţînd afară un şirag de perle adevărate. L-a contemplat înfricoşată, ţinîndu-l în mîini ca pe o viperă moartă, în timp ce şoferul îi spunea bunicii:

— Nu vă amăgiţi degeaba, doamnă. Nu există contrabandişti.

— Cum să nu! Ce, mie mi-o spui?

— Căutaţi, şi-o să vă convingeţi. Toată lumea vorbeşte despre ei, dar nimeni nu-i vede.

Încărcătorul şi-a dat seama ce făcea Eréndira,

i-a luat şiragul de perle şi l-a vîrît la loc în sacul cu orez. Hotărîndu-se să rămînă în sat, în ciuda sărăciei acestuia, bunica a strigat-o pe Eréndira, cerîndu-i s-o ajute să coboare din camion. Nepoata s-a despărţit de camionagiu cu un sărut grăbit, dar spontan şi sincer.

Bunica s-a aşezat în scaunul ars, aşteptînd în mijlocul drumului pînă au descărcat toate bagajele. Ultimul dintre ele a fost lada cu rămăşiţele pămînteşti ale Amadizilor.

— Asta-i greu ca un mort, a glumit şoferul.

— Sînt doi morţi, i-a replicat bunica, aşa că poartă-te cuviincios.

— Pun rămăşag că sînt statui de fildeş, a mai zis şoferul.

A aşezat lada cu oase lîngă mobile pîrlite şi-a întins mîna în faţa bunicii.

— Cincizeci de pesoşi.

Bunica l-a arătat pe camionagiu.

— Plata a fost făcută.

Şoferul s-a uitat mirat la ajutorul său, dar acesta i-a făcut semn că totu-i în ordine. S-a reîntors în cabină, unde călătorea o femeie în doliu cu un copil în braţe care plînsese tot timpul. Încărcătorul s-a apropiat atunci de bunică şi i-a spus, foarte sigur pe el :

— Eréndira merge cu mine, dacă n-aveţi nimic împotrivă. O spun cu gînduri cinstite.

Fata a tresărit înfricoşată.

— Eu n-am spus nimic !

— Am spus-o eu, pentru că eu am avut gîndul ăsta, a zis camionagiul.

Bunica l-a măsurat din creştet pînă în tălpi, fără a-l vedea mai mic decît era, încercînd să calculeze exact marea lui viclenie.

— N-am nimic împotrivă, i-a spus ea de îndată, dacă-mi plăteşti ceea ce am pierdut din pricina ei. Sînt opt sute şaptezeci şi două de mii trei sute cincisprezece pesoşi, mai puţin patru sute douăzeci de pesoşi pe care mi i-ai şi plătit, adică opt sute şaptezeci şi una de mii opt sute nouăzeci şi cinci.

Camionul s-a pus în mişcare.

— Credeţi-mă că dacă aş avea grămada asta de bani, vi i-aş da cu dragă inimă, a spus camionagiul. Fata merită şi mai mult.

Bunicii i-a făcut plăcere să audă astfel de vorbe.

— Întoarce-te cînd o să ai banii, băiete, i-a zis ea cu un ton deloc răutăcios, dar acum, du-te, că dacă m-apuc să fac socoteala bine, îmi datorezi zece pesoşi.

Flăcăul s-a urcat pe platforma camionului din mers. De sus, i-a făcut un semn de adio cu mîna Eréndirei, dar ea era atît de zăpăcită, că n-a avut timp să-i răspundă.

Chiar în locul în care le-a lăsat camionul, Eréndira și bunica au improvizat o cocioabă din tablă de zinc și resturi de covoare asiatice. Au așternut direct pe pămînt cîte-o rogojină și-au dormit la fel de bine ca acasă pînă cînd soarele, pătrunzînd prin găurile acoperișului, le-a încălzit obrajii.

Împotriva obiceiului dintotdeauna, în dimineața aceea bunica a fost cea care s-a îngrijit s-o gătească pe Eréndira. I-a vopsit fața dîndu-i o frumusețe de înmormîntare, ca pe vremea tinereții ei, desăvîrșindu-i-o prin adăugarea unor gene false și legîndu-i părul cu o panglică de mătase sub formă de fluture.

— Sigur că n-arăți bine, a admis ea, dar așa trebuie : bărbații se poartă cu femeile ca niște animale.

Amîndouă au recunoscut, cu mult înainte de a-și face apariția, apropierea a doi catîri peste singurătatea de iască a deșertului. La porunca bunicii, Eréndira s-a întins pe rogojină cu stîngăcia unei școlărițe pe scena unui teatru înainte

de ridicarea cortinei. Ajutîndu-se cu cîrja episcopală, bunica a ieșit din cocioabă, așezîndu-se pe scaunul cu spătar înalt, așteptînd trecerea catîrilor.

Era poștașul. N-avea mai mult de douăzeci de ani, dar părea îmbătrînit de muncă, în hainele lui de un verde ponosit, cu jambiere înalte, șapcă din plută și un pistol militar legat de cartușieră. Călărea un catîr voinic, în spatele căruia venea cel de al doilea, mai mărunțel, însămărat cu sacii de poștă.

Trecînd prin fața bunicii, a salutat-o cu mîna ridicată și și-a văzut de drum. Dar ea i-a făcut semn să arunce o privire înăuntrul cocioabei. Omul s-a oprit și-a văzut-o pe Eréndira întinsă pe rogojină, cu obrajii pictați ca de înmormîntare, și purtînd pe ea o rochie liliachie plină de volănașe.

— Îți place ? l-a întrebat bunica.

La început, omul nu și-a dat seama despre ce-i vorba și n-a înțeles propunerea.

— Pe timp de post nu-i rea deloc, a glumit el.

— Cincizeci de pesoși, i-a retezat-o bunica.

— Nu mai spuneți ? ! O fi avînd-o de aur ? a făcut el. Asta-i mîncarea mea pe trei luni de zile.

— Nu fi zgîrcit. Poşta aeriană are leafă mai mare decît popa.

— Eu sînt poşta naţională, i-a răspuns omul. Poşta aeriană e cea care trece cu camionul.

— Oricum, dragostea-i la fel de importantă ca şi mîncarea.

— Dar nu ţine de foame.

Bunica a înţeles că bărbatul acesta trăia din vise îndepărtate mult în viitor şi că avea destul timp să se tîrguiască.

— Cîţi bani ai ? l-a întrebat ea.

Poştaşul a descălecat, şi-a vîrît mîinile în buzunare şi-a scos nişte bancnote mototolite, arătîndu-i-le. Ea i le-a smuls dintr-o dată, ca pe o minge.

— Îţi fac un preţ mai mic, i-a spus, dar cu o condiţie : să duci vestea aceasta prin toate părţile pe unde umbli.

— Pînă la capătul lumii, a zis poştaşul. Pentru asta-s făcut.

Eréndira, care nu putea să clipească, şi-a smuls genele false şi s-a dat la marginea rogojinei, pentru a-i face loc logodnicului întîmplător. De îndată ce omul a intrat înăuntru, bunica a tras cortina cu un gest hotărît.

A fost o afacere bună. Întărîtaţi de poveştile poştaşului, au sosit oameni din cele mai îndepărtate colţuri pentru a o cunoaşte pe Eréndira. În urma lor au venit mesele de loterii şi tombole, cîrciumile improvizate, iar după aceea un fotograf pe bicicletă care şi-a instalat în faţa taberei aparatul lui cu picioare înalte şi mînecă neagră şi un carton pe care se afla desenat un lac plin cu lebede betege.

Răcorindu-şi faţa cu evantaiul, în scaunul ei cu spătar înalt, bunica părea străină de sărbătoarea pe care-o pusese la cale. Singurul lucru care-o interesa era ordinea clienţilor care-şi aşteptau rîndul aşezaţi la coadă şi plata exactă de la fiecare, pe care trebuiau s-o dea înainte de a intra la Eréndira. La început era atît de aspră că fusese în stare să-l refuze pe un client pentru că-i lipseau cinci pesoşi. Odată cu trecerea lunilor însă, a învăţat destule şi-a sfîrşit prin a primi ca unii dintre clienţi, dacă nu le-ajungeau banii, să completeze taxa prin medalii cu sfinţi, amintiri de familie, verighete de căsătorie şi orice alt obiect pe care bunica-l strîngea în dinţi pentru a-şi dovedi că era de aur adevărat, chiar dacă nu mai avea strălucire.

La capătul lungii ei şederi în satul acela, bunica a avut destui bani pentru a-şi cumpăra un măgar, pe spinarea căruia a pornit prin nesfîr-

șitul deșertului în căutarea unor așezări mai înstărite ca să-și poată recupera paguba. Călătorea pe un fel de năsălie improvizată pe spinarea măgarului și se apăra de soare cu aceeași umbrelă peticită susținută de Eréndira deasupra capului. Înapoia lor veneau patru indieni care transportau restul calabalîcului : rogojinile pentru dormit, tronul restaurat, îngerul de alabastru și lada cu oasele Amadizilor. Fotograful însoțea caravana pe bicicletă, fără a o lua în seamă, ca și cînd s-ar fi dus la o altă sărbătoare.

Trecuseră șase luni de la nenorocirea incendiului cînd bunica și-a putut face o idee clară asupra negoțului ei.

— Dacă lucrurile or să meargă ca pînă acum, i-a mărturisit Eréndirei, în opt ani jumătate și unsprezece zile ai să-ți achiți toată datoria.

Și-a continuat socoteala cu ochii închiși, mestecînd semințele pe care le scotea dintr-o pungă de catifea bine legată la gură, unde își ținea și banii.

— Bineînțeles, asta fără să socotim banii pentru munca și mîncarea indienilor, plus alte cheltuieli mărunte, a precizat ea.

Eréndira care mergea în pasul măgarului copleșită de căldură și pulbere, nu s-a împotrivit nicicum socotelilor bunicii, dar a trebuit să-și muște buzele ca să nu plîngă.

— Parcă am sticlă pisată în oase, a zis Eréndira.

— Încearcă să dormi.

— Bine, bunico.

A închis ochii, a tras o gură adîncă de aer fierbinte și-a continuat să meargă adormită.

Un camion plin cu colivii s-a apropiat atunci ca desprins de pe zarea de pulbere, speriind iezii şi gălăgia păsărilor, prăbuşindu-se peste somnolenţa duminicală din San Miguel del Desierto ca un izvor cu apă binecuvîntată. La volan se afla un fermier olandez cît un uriaş, cu părul zburlit şi mustăţile de culoarea veveriţei moştenite probabil de la vreun străbunic. Alături de el, Ulise, băiatul lui, era un adolescent de aur, cu ochii de mare însingurată şi aer de înger nevinovat. Olandezului i-a atras atenţia baraca de la marginea drumului, în faţa căreia făceau coadă toţi soldaţii din garnizoana de aici. Stăteau jos, pe pămînt, bînd din aceeaşi sticlă pe care şi-o treceau de la unul la altul şi purtînd pe cap ramuri de migdal ca şi cînd s-ar fi camuflat în vederea unei bătălii. Olandezul a întrebat în limba lui :

— Ce dracului or fi vînzînd acolo ?

— O femeie, i-a răspuns fiul său pe un ton foarte firesc. Se cheamă Eréndira.

— Şi tu de unde ştii ?

— O ştie toată lumea deşertului, l-a lămurit Ulise.

Olandezul a oprit în faţa hotelului mai mult închipuit. Ulise a mai întîrziat puţin în cabina camionului, deschizînd cu degete îndemînatice punga pe care taică-său o lăsase pe scaun, scoţînd un teanc de bilete din care şi-a vîrît o parte în buzunare şi lăsînd totul ca neatins. Noaptea, pe cînd taică-său adormise, a sărit pe fereastra hotelului şi s-a dus să se aşeze la coadă, în faţa barăcii Eréndirei.

Cheful era în toiul toiului. Beţi, recruţii dansau singuri ca să nu cînte muzica degeaba, mai ales că era pe gratis, iar fotograful aprindea spirale de magneziu pentru a face portrete nocturne. În timp ce supraveghea afacerea, bunica număra banii ţinîndu-i în poală, după care-i aranja în teancuri egale, aşezîndu-i într-un coş de nuiele. Nu mai rămăseseră mai mulţi de doisprezece soldaţi, dar coada sporise cu clienţii sosiţi în după-amiaza zilei. Ulise era ultimul.

Venise rîndul unui soldat cu înfăţişare lugubră. Bunica, nu numai că i-a tăiat calea, dar s-a şi eschivat, neatingîndu-se de banii acestuia.

— Nu, băiatule, i-a zis ea, tu nu intri nici pentru tot aurul din lume. Eşti uruc.

Soldatul, care nu era din părţile acelea, a rămas nedumerit.

— Şi ce-nseamnă uruc ?

— Înseamnă că îmbolnăveşti umbra, i-a răspuns bunica. E suficient să-ţi vezi mutra.

L-a dat într-o parte cu mîna, dar fără să-l atingă şi i-a făcut loc următorului.

— Intră tu, zmeişorule, i s-a adresat veselă. Şi nu întîrzia prea mult, căci patria are nevoie de tine.

Soldatul a intrat, dar s-a întors imediat pentru că Eréndira voia să-i vorbească bunicii. Aceasta şi-a pus coşul cu bani pe mînă şi-a intrat în baraca destul de neîncăpătoare, curată şi cu toate lucrurile în ordine. În fund de tot, pe un pat din pînză de sac, torturată şi murdară de sudoarea soldaţilor, Eréndira nu-şi mai putea stăpîni tremurul trupului.

— Bunico, a suspinat ea, cred că o să mor.

Bunica i-a pus mîna pe frunte şi convingîndu-se că n-are arzimi, a încercat să-i dea curaj.

— Nu mai sînt decît vreo zece soldaţi, i-a spus ea.

Eréndira a izbucnit într-un plîns cu scîncet de animal încolţit. Bunica şi-a dat seama că depăşise orice limită şi mîngîindu-i obrajii, a dat s-o liniştească.

— Eşti foarte slăbită, asta-i povestea. Gata, nu mai plînge. O să-ţi fac o baie cu coada vacii ca să ţi se primenească sîngele.

În clipa cînd Eréndira şi-a potolit plînsul, a ieşit din baracă, dîndu-i înapoi banii soldatului care era la rînd. „Pentru astăzi, s-a terminat", i-a spus ea. „Vino dimineaţă şi intri primul". Apoi s-a adresat celorlalţi :

— Gata, băieţi. Pînă mîine dimineaţă la nouă.

Soldaţi şi civili, oamenii au rupt rîndurile cu strigăte de nemulţumire. Bunica i-a înfruntat cu blîndeţe, dar agitînd ca un general toiagul nimicitor.

— Neruşinaţilor ! Poponarilor ! le-a strigat ea. Ce, credeaţi că fata asta-i de fier ? Aş vrea să vă văd eu în situaţia ei. Mămăligarilor. Faceţi pe voi de frică.

Oamenii îi răspundeau cu înjurături şi mai deocheate, dar ea a reuşit să le facă faţă, rămînînd cu toiagul înaintea intrării pînă cînd cîrciumarii şi-au strîns mesele şi grătarele, iar ceilalţi vîntură-lume şi-au adunat jocurile de noroc în cufere. Pregătindu-se să intre în baracă, bunica l-a observat pe Ulise, singur, acolo

unde puțin mai înainte se aflase coada soldaților. Avea un fel de aură în jurul capului, vizibilă din penumbră datorită strălucirii propriei lui frumuseți.

— Și tu, i-a vorbit bunica, unde ți-ai lăsat aripile ?

— Cel care avea aripi era bunicul meu, i-a răspuns Ulise cu simplitatea lui neobișnuită, dar nimeni nu mă crede.

Bunica l-a cercetat din nou, ca vrăjită. „Eu cred", i-a spus ea. „Vino mîine cu aripile puse." A intrat în baracă, lăsîndu-l pe Ulise să fiarbă nevăzut, în locul acela întunecat și trist.

După baie, Eréndira s-a simțit mult mai bine. Își pusese o cămașă brodată destul de scurtă și își usca părul pentru a se culca, chinuindu-se încă pentru a-și potoli lacrimile. Bunica adormise.

Încet, neauzit, Ulise și-a ridicat capul în spatele patului Eréndirei. Ea i-a observat privirile doritoare și pure, dar mai înainte de a spune ceva, s-a frecat la ochi cu prosopul pentru a-și da seama că nu-i o vedenie. Cînd Ulise a clipit pentru prima oară, Eréndira l-a întrebat în șoaptă :

— Cine ești tu ?

Ulise s-a arătat pînă la brîu. „Sînt Ulise", i-a spus el. Și i-a arătat banii furați, adăugînd :

— Am cu ce să plătesc.

Eréndira s-a aplecat peste pat, apropiindu-și fața de Ulise și vorbindu-i ca o școlăriță.

— Trebuia să aștepți la coadă.

— Am așteptat pînă la ultimul.

— Acum trebuie s-aștepți pînă mîine, i-a spus Eréndira. Mă simt de parcă m-ar fi bătut cu ranga peste rărunchi.

În momentul acela bunica a început să vorbească în somn.

— S-au împlinit douăzeci de ani de cînd a plouat ultima dată, a zis ea. A fost o furtună înspăimîntătoare cînd ploaia s-a amestecat cu apele mării și casa s-a umplut pînă în zorii zilei cu melci și tot felul de pești, iar bunicul tău Amadís, fie-i țărîna ușoară, a văzut o meduză plutind prin aer.

Ulise s-a ascuns din nou în spatele patului. Eréndira a surîs, înveselită.

— Nu-ți fie teamă, i-a spus. Întotdeauna cînd doarme parcă-i nebună, dar n-o trezește nici cutremurul.

Ulise a apărut iarăși. Eréndira l-a privit surîzîndu-i cu prefăcătorie cochetă, strîngînd cearșaful.

— Vino, i-a spus ea. Ajută-mă să schimbăm așternutul.

Ulise a ieșit atunci, netemător, și-a apucat cearșaful de unul din capete. Cum era un cearșaf destul de mare, au fost nevoiți să-l îmbetească de mai multe ori. Cu fiecare nouă îmbetire Ulise era mai aproape de Eréndira.

— Ardeam să te văd, i-a zis el, dintr-o dată. Toată lumea spune că ești foarte frumoasă și-i adevărat.

— O să mor, însă, i-a spus Eréndira.

— Mama spune că cei ce mor în deșerturi nu se duc la cer, ci în mare, a zis Ulise.

Eréndira a pus cearșaful murdar într-un colț al barăcii și-a acoperit patul cu altul curat și bine călcat.

— N-am văzut marea, a adăugat ea.

— E tot ca deșertul, dar cu apă, a lămurit-o Ulise.

— Înseamnă că nu se poate merge pe ea.

— Tatăl meu a cunoscut un om care putea să meargă, a zis Ulise, însă asta era mai demult.

Eréndirei îi plăcea băiatul, dar murea de somn.

— Dacă vii dimineață de noapte, te-așezi primul la coadă, i-a spus ea.

— Dimineață plec cu tata, i-a răspuns Ulise.

— Și nu te mai întorci pe-aici niciodată ?

— Cine știe cînd. Acum am trecut din întîmplare, pentru că am pierdut drumul spre graniță.

Eréndira s-a uitat gînditoare la bunica adormită.

— Bine, a zis ea, dă-mi banii.

Ulise i i-a dat. Eréndira s-a așezat pe pat, dar el a rămas tremurînd în același loc : în momentul decisiv, i s-au muiat picioarele. Eréndira l-a apucat de mîini, îndemnîndu-l să se grăbească și abia atunci și-a dat seama de șovăiala lui. Cunoștea foarte bine astfel de situații.

— E pentru prima oară ? l-a întrebat.

Ulise nu i-a răspuns, dar a surîs întristat. Eréndira s-a schimbat și ea la față.

— Respiră adînc, l-a sfătuit ea. Așa-i la început, dar după aceea nici nu mai știi ce-i cu tine.

L-a culcat lîngă ea și-n timp ce-l dezbrăca, îi vorbea pe un ton matern.

— Și cum spuneai că te cheamă ?

— Ulise.

— Asta-i nume străin.

— Nu, e nume de navigator.

Eréndira i-a dezgolit pieptul și-a-nceput să-l sărute mărunt și des, mirosindu-l.

— Parcă ai fi de aur, i-a zis ea, dar miroși a flori.

— De la portocale, a lămurit-o el.

Mai liniștit, i-a surîs cu complicitate.

— Călătorim cu multe păsări, dar asta numai ca să-i înșelăm, pentru că ceea ce ducem noi e contrabandă de portocale.

— Portocalele nu sînt contrabandă, i-a spus Eréndira.

— Ale noastre, da. Pentru că fiecare costă cincizeci de mii de pesoși.

După luni de zile amărîte, Eréndira a izbucnit pentru prima dată în hohote de rîs.

— Ceea ce-mi place la tine, i-a spus, e seriozitatea cu care inventezi tot felul de lucruri neadevărate.

Devenise veselă și vorbăreață, ca și cum inocența lui Ulise i-ar fi schimbat nu numai proasta dispoziție, ci și firea. Bunica, la doi pași de ei, ca o fatalitate, continua să vorbească în somn.

— Cam pe vremea aceea, pe la începutul lui martie, te-au adus acasă, spunea ea. Păreai o șopîrlă înfășurată în vată. Amadís, tatăl tău, care era tînăr și chipeș, era atît de fericit că

în după-amiaza aceea a trimis să i se aducă douăzeci de căruțe cu flori pe care le-a aruncat pe toate drumurile făcînd ca satul să pară o mare înflorită.

A bălmăjit ceasuri în șir, cu voce tare și cu patimă. Dar Ulise n-a mai auzit-o pentru că Eréndira l-a iubit atît de mult, cu atîta dăruire, încît în cele din urmă, cînd bunica delira mai tare, l-a iubit pe jumătate de preț și-a continuat să-l iubească fără bani, pînă în zorii zilei.

Un grup de călugări misionari, cu crucifixele ridicate la înălţimea frunţilor, se înfipseseră în nisip, umăr lîngă umăr, în mijlocul deşertului. Un vînt puternic, ca cel al nenorocirii Eréndirei, le flutura veşmintele de cînepă şi bărbile netunse, gata să-i trîntească pe jos. În spatele lor se afla clădirea misiunii, un promontoriu colonial, cu un clopot minuscul înfipt deasupra zidurilor groase văruite cu alb strălucitor.

Cel mai tînăr, care poruncea peste toţi, a arătat cu degetul o crăpătură naturală în pămîntul de argilă sticloasă.

— Nu treceţi de linia asta, a strigat el.

Cei patru cărăuşi indieni care o transportau pe bunica pe umeri s-au oprit imediat la auzul acelei porunci. Deşi se simţea foarte incomodă pe targa aceea improvizată şi-avea sufletul amărît de pulbere şi sudoarea deşertului, bunica

îşi păstra pe mai departe ţinuta ei trufaşă. Eréndira înainta pe jos. În spatele tărgii veneau alţi opt indieni cărăuşi, iar în urma tuturor, bicicleta fotografului.

— Deşertul nu-i proprietatea nimănuia, a spus bunica.

— E al lui Dumnezeu, i-a replicat misionarul, şi voi îi nesocotiţi sfintele taine cu afacerea voastră murdară.

Bunica a recunoscut firea şi dicţia peninsulară a călugărului şi a evitat să se înfrunte cu el direct, convinsă de intransigenţa lui. A redevenit mai împăciuitoare.

— Nu pricep misterele tale, fiule.

Misionarul i-a arătat-o pe Eréndira.

— Fiinţa aceasta e încă un copil.

— Dar e nepoata mea.

— Cu atît mai rău, i-a replicat călugărul. Las-o în grija noastră, de bună voie, ca să nu fim obligaţi să ne purtăm altfel.

Bunica nu se-aştepta să se ajungă la aşa ceva.

— Prea bine, momîio, a cedat ea, retrăgîndu-se departe de linia sticloasă. Mai devreme ori mai tîrziu, tot o să trec. Ai să vezi.

Trei zile mai tîrziu de la întîlnirea cu călugării, bunica şi Eréndira dormeau într-un sat

vecin cu mănăstirea acestora. Peste noapte, nişte corpuri tăcute, ca nişte umbre, tîrîndu-se asemeni patrulelor de asalt, s-au strecurat în baraca lor. Erau şase indiene tinere şi robuste care-şi făceau noviciatul, cu veşmintele încă noi, fosforescente în bătaia lunii. Fără a face pic de zgomot, au înfăşurat-o pe Eréndira într-o pînză cu care se apăra împotriva ţînţarilor, au ridicat-o din pat fără a o trezi şi-au luat-o cu ele, ca pe un peşte mare şi fragil capturat cu un năvod lunar.

N-a rămas cale, nici tertip pe care bunica să nu-l folosească pentru a-şi smulge nepoata de sub tutela misionarilor. Abia cînd nu a mai găsit nimic care să-i vină în sprijin, indiferent ce ar fi fost, s-a adresat autorităţii civile, cea care era reprezentată în locurile acelea de un militar. L-a găsit în curtea casei sale, dezbrăcat pînă-n brîu, trăgînd cu o carabină de război asupra unui nor obscur şi singuratic, întîrziat pe cerul potopit de dogoarea zilei. Încerca să-l găurească pentru ca să plouă, dar împuşcăturile lui duşmănoase rămîneau inutile. A făcut o pauză pentru a asculta plîngerea bunicii.

— Eu nu pot să fac nimic, i-a explicat el, în cele din urmă. De acord cu legile Concordatului, sfinţii părinţi au dreptul să păstreze fata pînă la majorat. Sau pînă se va căsători.

— Şi-atunci de ce te mai au pe dumneata ca primar ? l-a întrebat bunica.

— Ca să fac să plouă, a lămurit-o primarul.

După aceea, descoperind că norul se îndepărtase, şi-a întrerupt îndatoririle oficiale, ocupîndu-se numai de necazul bunicii.

— Ceea ce îţi trebuie acuma e o persoană influentă care să garanteze pentru dumneata, i-a spus el. Cineva care să răspundă pentru moralitatea şi cinstea amîndurora printr-o scrisoare semnată de mîna lui. Nu-l cunoşti pe senatorul Onésimo Sánchez ?

Aşezată în bătaia soarelui pe un taburet mult prea mic pentru fesele ei siderale, bunica a ripostat cu o mînie solemnă :

— Sînt o biată femeie singură în imensitatea deşertului.

Cu un ochi aproape închis din cauza căldurii, primarul s-a uitat la ea compătimitor.

— Dacă-i aşa, nu mai pierdeţi timpul, doamnă. V-a luat-o dracu.

N-a putut să i-o ia, bineînţeles. Şi-a mutat baraca în faţa mănăstirii misionare şi s-a aşezat dusă pe gînduri, ca un războinic singuratec care ar fi ţinut în stare de asediu un întreg

oraş fortificat. Fotograful ambulant, cunoscînd-o îndeajuns, şi-a strîns calabalîcul, înghesuindu-l pe portbagajul bicicletei şi s-a hotărît să plece după ce a văzut-o în plin soare, cu ochii aţintiţi asupra mănăstirii.

— Să vedem cine va obosi primul, a zis bunica, eu sau ei.

— Ei sînt aici de 300 de ani şi tot mai rezistă, i-a spus fotograful. Aşa că eu mă duc.

Abia atunci a observat bunica bicicleta bine încărcată.

— Unde pleci ?

— Unde m-o duce vîntul. Lumea-i destul de mare.

Bunica a suspinat.

— Nu-i chiar atît de mare cum crezi tu, nerecunoscătorule.

Dar nu şi-a mişcat capul, cu toată mînia ce-o stăpînea, ca să nu piardă din ochi porţile mănăstirii. Şi-aşa avea să rămînă multe zile de arşiţă minerală şi multe nopţi de vînturi rătăcite, nemişcată atît timp cît a durat reculegerea misionarilor, cînd nimeni n-a ieşit pe porţile acelea. Indienii şi-au construit un adăpost din frunze de palmier lîngă baraca bunicii, instalîndu-şi sub el hamacele, dar bunica veghea în continuare pînă tîrziu, moţăind în jilţul ei cu

spătar înalt şi rumegînd seminţe din săculeţu-i de catifea, cu lenea de neînvins a unui bou culcat.

Într-o noapte a trecut pe lîngă barcă o coloană de camioane acoperite cu grijă, aproape la pas, luminîndu-şi drumul doar cu nişte ghirlande de becuri colorate, cele care le dădeau o înfăţişare spectrală de altare somnambule. Bunica le-a recunoscut imediat pentru că semănau cu camioanele Amadizilor. Ultimul din coloană a rămas în urmă, s-a oprit şi un bărbat s-a dat jos din cabină să aranjeze ceva pe platformă. Părea un dublu al Amadizilor, cu o şapcă întoarsă pe dos, cu cisme înalte, două cartuşiere încrucişate pe piept, o carabină militară şi două pistoale. Învinsă de ispita căreia n-avea cum să-i reziste, bunica a strigat la el.

— Nu ştii cine sînt ? l-a întrebat ea.

Bărbatul i-a luminat obrajii fără milă, folosindu-se de o lanternă de buzunar. I-a contemplat cîteva clipe chipul răvăşit de nesomn, ochii obosiţi şi părul ofilit de femeie care chiar şi la vîrsta aceea, în starea în care se afla şi luminată de snopul îngheţat al lanternei, ar mai fi putut spune că fusese cea mai frumoasă din lume. După ce a examinat-o îndeajuns pen-

tru a se convinge că n-o mai văzuse niciodată, bărbatul a stins lumina.

— Singurul lucru pe care-l știu cu siguranță, i-a spus el, e că dumneata nu ești Sfînta Fecioară Tămăduitoarea.

— Bineînțeles, i-a spus bunica pe un ton alintat. Eu sînt Dama.

Omul a dus mîna spre pistoale din instinct.

— Care damă ?

— A lui Amadís cel Mare.

— Atunci nu ești de pe lumea asta, i-a spus bărbatul, puțin neliniștit. Și ce dorești ?

— Să mă ajuți să-mi eliberez nepoata, nepoata lui Amadís cel Mare, fiica lui Amadís al nostru, închisă în mănăstirea asta.

Bărbatului i-a venit inima la loc.

— Ai greșit adresa, i-a spus. Dacă ți-ai închipuit că noi am fi în stare să ne amestecăm în treburile Celui de Sus, nu ești cine ai spus că ai fi fiind, nici măcar nu i-ai cunoscut pe Amadízi și habar nu ai ce înseamnă contrabanda.

În noaptea aceea bunica a dormit mult mai puțin decît pînă atunci. Înfășurată într-o pătură de lînă, și-a trecut timpul rumegîndu-și semințele și luptîndu-se din răsputeri ca întunericul să nu-i încurce amintirile și să-și înfrîngă deli-

rurile care, deși trează, își căutau loc pentru a se face auzite. A trebuit să-și apese mereu inima cu mîna pentru ca să n-o sufoce amintirea unei case la țărmul mării înconjurată cu toate florile de pe lume și unde fusese foarte fericită. Astfel i-au trecut ceasurile pînă cînd a bătut clopotul mănăstirii și s-au aprins primele lumini la ferestre, iar deșertul s-a umplut cu mireasma pîinii calde a utreniei. Abia atunci s-a lăsat învinsă de oboseală, amăgindu-se cu gîndul că Eréndira se deșteptase și încerca să scape pentru a fi din nou împreună.

Eréndira, însă, nu pierduse nici una din nopți, dormind pe săturate din clipa cînd o duseseră în mănăstire. Îi tăiaseră părul cu o foarfecă de croitorie, lăsîndu-i capul ca o perie. Îi puseseră mantia din pînză de sac a novicelor și-i dăduseră o găleată cu var și-o mătură, punînd-o să văruiască treptele scărilor ori de cîte ori le urca sau cobora cineva. Era o muncă de rob pentru că tot timpul era un du-te vino de misionari plini de noroaie și de novice slujnice, dar pentru Eréndira, după chinul de galeră al patului, munca aceasta îi făcuse duminică din toate zilele. În plus, nu era singura obosită la căderea nopții, pentru că mănăstirea nu se ocupa cu lupta împotriva diavolului, ci a de-

şertului. Eréndira stătea şi se uita cum se chinuiau novicele indigene, bătînd vacile cu pumnii pînă le domoleau pentru a le mulge, sărind toată ziua pe nişte scînduri ca să stoarcă zerul din roţile de caşcaval sau ajutînd caprele să nască. Le mai văzuse asudînd ca nişte tăbăcari pentru a scoate apa din bazine ca să ude, palmă cu palmă, o grădină mai mult decît cutezătoare, săpată de alte novice cu tîrnăcopul pentru a planta legume în cremenea deşertului. Văzuse iadul pămîntesc al cuptoarelor de pîine şi camerelor pentru călcat rufăria. Văzuse o călugăriţă alergînd după un porc prin toată curtea, prinzîndu-l de urechi, căzînd şi tăvălindu-se cu el prin noroi, fără să-i dea drumul, pînă cînd două novice cu şorţuri de piele au ajutat-o să-l potolească, iar una dintre ele a scos un cuţit de măcelar şi l-a înjunghiat, umplîndu-se cîteşitrei de sînge şi noroi. Văzuse chiliile călugăriţelor bolnave de tuberculoză construite într-un pavilion aparte şi le văzuse pe acestea îmbrăcate în cămăşile lor de moarte, aştepînd ultima poruncă a Domnului şi brodînd cearşafuri pentru tinerii căsătoriţi, aşezate în pridvorul clădirii, în timp ce bărbaţii mergeau să-şi ţină predicile în deşert. Eréndira trăia retrasă în propria-i penumbră, descoperind forme de frumuseţe şi

oroare pe care nu şi le-ar fi putut închipui în lumea îngustă a patului, şi nici novicele cele mai cicălitoare, nici cele mai tăcute n-au reuşit să scoată o vorbă de la ea de la intrarea în mănăstire. Într-o dimineaţă, pe cînd amesteca varul în găleată, a auzit un cîntec ca de harfă a cărei lumină i s-a părut mai strălucitoare decît lumina deşertului. Atrasă de o astfel de minune, a deschis uşa unui salon mare şi sărac, cu pereţii goi şi ferestre largi, prin care claritatea orbitoare a lui iunie pătrundea ca un fluviu şi-a descoperit în mijlocul salonului o călugăriţă frumoasă pe care n-o mai văzuse pînă atunci, cîntînd Oratoriul de Paşti la clavicembal. Eréndira a ascultat muzica, înmărmurită, fără să clipească măcar, simţind din nou că are inimă abia în clipa cînd a bătut clopotul pentru masa de prînz. După masă, a văruit din nou treptele scărilor şi a aşteptat pînă cînd toate novicele au terminat cu urcatul şi coborîtul lor, pentru a rămîne singură, şi a vorbi pentru prima dată, fără s-o audă cineva, spunîndu-şi sie însăşi :

— Sînt fericită.

Astfel că bunicii i s-au spulberat rînd pe rînd toate speranţele în care Eréndira fugea pentru a trăi alături de ea, dar şi-a menţinut

asediul îndîrjit, neluînd nici o hotărîre, pînă în duminica Rusaliilor. Pe vremea aceea, misionarii băteau deșertul în căutarea de concubine însărcinate pentru a le căsători. Într-o mașină hodorogită ajungeau pînă la cele mai îndepărtate așezări, însoțiți de patru soldați sub arme și o ladă plină cu mărfuri de cea mai proastă calitate. Lucrul cel mai greu din vînătoarea aceasta de indieni era să le convingă pe femei, cele ce respingeau grația divină sub motivul bine întemeiat că bărbații se simțeau îndreptățiți să le oblige pe soțiile lor la o muncă mai obositoare decît cea a concubinelor, în timp ce ei dormeau ca niște păpuși în hamacele lor. Trebuiau să recurgă la tot felul de înșelăciuni, convingîndu-le de voința Domnului pre limba lor, pentru ca s-o simtă mai puțin aspră, deși chiar și cele mai încăpățînate terminau învinse prin simpla dăruire a unor inele de alamă. Pe bărbați, în schimb, îndată ce obțineau încuviințarea femeilor, îi scoteau din hamace cu patul carabinelor și-i duceau legați pe platforma camionului, căsătorindu-i cu forța.

Multe zile în șir bunica a văzut trecînd spre mănăstire camionul încărcat cu indience însărcinate, dar nu și-a dat seama că acesta ar fi putut fi și un noroc al ei. L-a înțeles abia în

dumincia Rusaliilor, cînd a auzit pocnetul jocurilor de artificii și bătaia clopotelor și-a putut să privească adunarea pestriță de oameni săraci în drum spre sărbătoare. Între atîta lume se aflau femei însărcinate cu voaluri și cununi de mirese pe cap, la braț cu mirii aleși la întîmplare, cei care le deveneau bărbați legitimi în urma nunții colective.

Între ultimii din coloană a defilat un flăcău crud și nevinovat, cu capul ca un dovleac indian și îmbrăcat în zdrențe, purtînd în mînă o lumînare mare de Paști legată cu panglici de mătase.

— Spune-mi, băiete, i s-a adresat bunica pe tonul cel mai mieros, ce cauți tu la balul ăsta ?

Flăcăul se simțea stînjenit de lumînarea aceea și se chinuia din răsputeri să-și tragă buzele peste dinții de cal.

— Sfinții părinți or să-mi facă prima comuniune, a zis el.

— Cît ți-au plătit ?

— Cinci pesoși.

Bunica a scos din punga de catifea un teanc de hîrtii pe care acesta l-a privit înfricoșat.

— Eu îți dau douăzeci, i-a spus ea. Dar nu ca să-ți faci prima comuniune, ci ca să te-nsori.

— Păi, cu cine ?

— Cu nepoata mea.

Astfel că Eréndira s-a măritat în curtea mănăstirii, cu veşmintele ei de proaspătă călugăriţă şi cu o broboadă brodată de novicele tuberculoase, fără a şti măcar cum se numea bărbatul pe care i-l cumpărase bunica. A suportat cu nădejde nesigură chinul îngenuncherii pe prundişul din curte, duhoarea de ied a celor două sute de mirese însărcinate şi tortura Epistolei Sfîntului Pavel tocată în latină sub canicula împietrită, pentru că misionarii n-au găsit nimic prin care să se opună căsătoriei neaşteptate, dar au făcut o ultimă încercare pentru ca să rămînă în mănăstire. Totuşi, la sfîrşitul ceremoniei, în prezenţa trimisului apostolic, a primarului militar care împuşca norii şi a bunicii impasibile, Eréndira s-a aflat din nou sub vraja care o stăpînise de la naştere. Cînd au întrebat-o care era voinţa ei liberă, adevărată şi definitivă, n-a şovăit nici o clipă.

— Vreau să plec, a spus ea. Şi i-a lămurit, arătînd spre soţul ei : dar nu plec cu el, ci cu bunica mea.

Ulise îşi pierduse toată după-amiaza încercînd să fure o portocală de pe plantaţia lui taică-său, dar acesta nu şi-a luat ochii de pe el cît timp au tăiat crengile uscate, supravegheat din casă şi de mama sa. Pînă la urmă a trebuit să renunţe la gîndul lui, cel puţin pentru ziua aceea, rămînînd să ajute la curăţitul portocalilor, fără nici un chef.

Plantaţia era întinsă, tăcută şi retrasă, iar casa din lemn, cu acoperiş de tablă, avea plase de aramă la ferestre şi o terasă mare, susţintuă pe stîlpi, plină cu flori sălbatice, viu colorate. Mama lui Ulise se odihnea aici într-un balansoar vienez, cu o cataplasmă de frunze afumate în jurul frunţii pentru a-şi alina durerea de cap, iar privirile ei de indiancă pură urmăreau mişcările fiului ca un far invizibil pînă în cele mai ascunse colţuri ale grădinii. Era foarte frumoasă, mult mai tînără decît soţul ei şi nu-şi

păstrase numai veşmintele tribului, ci şi secretele cele mai de demult ale neamului.

Cînd Ulise s-a întors acasă cu foarfecele şi fierăstrăul de curăţat arbori, mama sa i-a cerut doctoria de la ora patru, aflată pe o măsuţă alături de ea. De îndată ce acesta le-a atins, paharul şi sticluţa şi-au schimbat culoarea. A atins după aceea, jucîndu-se, o garoafă de cristal care se găsea pe aceeaşi masă, împreună cu alte cîteva pahare şi garoafa a devenit albastră. Mama sa a observat schimbarea, în timp ce-şi lua picăturile şi-n clipa cînd a fost convinsă că nu era o iluzie care provenea de la durerea de cap, l-a întrebat în limba tribului ei.

— De cînd ţi se întîmplă ?

— De cînd ne-am întors din deşert, i-a răspuns Ulise, în acelaşi grai. Dar numai cu lucrurile din sticlă.

Pentru a i-o dovedi, a atins cu mîna toate vasele ce se aflau pe masă şi toate s-au schimbat în culori deosebite.

— Astfel de lucruri se întîmplă numai cînd eşti îndrăgostit, l-a lămurit ea. Spune-mi, cine e ?

Ulise nu i-a răspuns. Taică-său, care nu ştia graiul lor, a trecut pe lîngă terasă cu un ciorchine de portocale în mînă.

— Despre ce vorbiţi ? l-a întrebat pe Ulise în olandeză.

— Despre nimic, i-a răspuns Ulise.

L-a pierdut din vedere pe taică-său cînd a intrat în casă şi l-a revăzut pe fereastră, în birou. Mama sa a aşteptat pînă cînd a rămas singură cu Ulise şi l-a întrebat din nou :

— Spune-mi cine este ?

— Nu-i nimenea, i-a răspuns Ulise.

Îi răspundea fără nici un chef, pentru că urmărea mişcările lui taică-său în birou. L-a văzut aranjînd portocalele pe casa de fier şi compunîndu-i cifrul ca s-o ferece. Dar în timp ce el îl urmărea pe taică-său, mama sa îl urmărea pe el.

— E cam mult de cînd nu mai mănînci pîine, i-a spus ea.

— Nu-mi place.

Chipul mamei s-a înseninat brusc de o lumină neobişnuită. „Minciuni", şi-a spus ea. „Eşti bolnav de iubire şi cei care suferă de boala aceasta nu mai pot să mănînce pîine." Glasul ei, asemeni privirilor, trecuse de la rugăminte la ameninţare.

— E mai bine să-mi spui cine este, a adăugat ea, că altfel o să-ţi fac o baie cu apă descîntată.

În birou, olandezul a privit portocalele încă o dată, le-a pus în casa de fier și a închis ușa blindată. Ulise s-a îndepărtat atunci de fereastră și i-a răspuns neliniștei mamei sale.

— Ți-am spus că nu-i nimeni. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe tata.

Olandezul a apărut în pragul ușii și și-a aprins pipa de marinar, strîngînd sub braț *Biblia* descusută. Femeia l-a întrebat în spaniolă :

— Pe cine ați cunoscut în deșert ?

— Pe nimeni, i-a răspuns soțul ei, gîndindu-se la altceva. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe Ulise.

S-a așezat în fundul terasei, pufăind pînă cînd i s-a terminat tutunul. Atunci a deschis *Biblia* și-a început să citească pe sărite, cu voce tare, mai bine de două ceasuri într-o olandeză curgătoare.

La miezul nopții, Ulise se gîndea cu atîta tărie că nu putea să doarmă. S-a mai răsucit în hamac preț de o oră, încercînd să-și stăpînească durerea amintirilor, pînă cînd însăși durerea i-a dat puterea să se hotărască. Și-atunci, și-a tras pe el pantalonii din cînepă, cămașa în pătrățele scoțiene și cismele de călărie, ieșind pe fereastră și fugind de acasă cu camionul plin

cu colivii. Trecînd prin dreptul plantației, a smuls trei portocale coapte pe care nu le putuse fura în timpul după-amiezii.

A călătorit prin deșert tot restul nopții, iar în zorii zilei a început să întrebe prin așezările pe unde trecea încotro o apucase Eréndira, însă nimeni nu i-a putut răspunde. În cele din urmă a aflat că însoțea campania electorală a senatorului Onésimo Sánchez, cel care trebuie că se afla în momentul acela în Noua Castilie. Nu l-a găsit aici, ci în satul următor, dar Eréndira nu mai mergea cu el pentru că bunica obținuse scrisoarea prin care senatorul îi certifica buna purtare, document care avea să le deschidă cele mai ferecate porți din deșert. În cea de a treia zi s-a întîlnit cu poștașul și-acesta i-a arătat drumul pe unde trebuia s-o apuce.

— Au luat-o spre mare, i-a spus. Grăbește-te căci cotoroanța vrea să treacă pe insula Aruba.

După o jumătate de zi de mers, Ulise a zărit cupola de pînză mototolită pe care bunica o cumpărase de la un circ falimentar. Fotograful rătăcitor se întorsese alături de ea, convins că, într-adevăr, lumea nu era atît de mare cît credea el, instalîndu-și taraba lui cu panouri idilice alături de cortul bunicii. Un grup de

muzicanţi prăpădiţi încerca să-i farmece pe clienţii Eréndirei cu un vals mohorît.

Ulise s-a aşezat la coadă, aşteptîndu-şi rîndul şi primul lucru pe care l-a observat cînd a intrat a fost ordinea şi curăţenia din încăpere. Patul bunicii îşi recîştigase splendoarea lui vice-regească, îngerul de alabastru se afla la locul lui lîngă cufărul funerar al Amadizilor şi pe deasupra instalaseră şi o baie din zinc pe picioare de leu. Eréndira stătea lungită în noul ei pat de lemn, goală şi nepăsătoare, iradiind o strălucire copilărească sub lumina filtrată prin acoperişul de pînză. Dormea cu ochii deschişi. Ulise s-a oprit lîngă ea, cu portocalele în mînă şi şi-a dat seama că-l privea fără să-l vadă. Atunci i-a trecut o mînă prin faţa ochilor şi-a strigat-o cu numele pe care i-l inventase pentru a se gîndi la ea.

— Arídnere.

Eréndira s-a deşteptat. S-a ruşinat de goliciunea ei în faţa lui Ulise şi-a scos un ţipăt scurt, trăgîndu-şi cearşaful pînă peste cap.

— Nu mă privi, i-a spus. Arăt ca o paiaţă.

— Eşti toată ca o portocală, a zis Ulise. Şi a apropiat portocalele de obrazul ei ca să-şi dea seama. Priveşte.

Eréndira a deschis ochii şi a recunoscut că într-adevăr portocalele semănau cu ea.

— Acuma, du-te, i-a spus. Nu vreau să stai aici.

— Am intrat numai pentru a-ţi arăta astea, i-a replicat el. Ia uită-te.

A deschis una din portocale cu unghia, a rupt-o în două şi i-a arătat Eréndirei mijlocul : chiar în inima fructului se afla un diamant adevărat.

— Acestea sînt portocalele pe care le trecem dincolo de frontieră.

— Dar sînt portocale întregi ! a exclamat Eréndira.

— Bineînţeles, i-a surîs Ulise. Le cultivă taică-meu.

Eréndirei nu-i venea să creadă. Şi-a descoperit faţa de tot, a luat diamantul în palme şi l-a contemplat îndelung, uimită.

— Cu trei de astea, i-a spus Ulise, dăm ocol lumii.

Eréndira i-a restituit diamantul deznădăjduită. Ulise a insistat.

— În afară de aceasta, am o camionetă, a adăugat el. Şi mai am ceva... Priveşte.

A scos de sub cămaşă un pistol arhaic.

— Nu pot să plec înainte de zece ani, i-a spus Eréndira.

— Ai să pleci, a zis Ulise. În noaptea aceasta, cînd o să adoarmă balena albă, eu o să fiu aici, afară, și-am să cînt precum cucuvaia.

A și cîntat, imitînd atît de bine cîntecul cucuvaei, că ochii Eréndirei au surîs pentru prima dată.

— Dar e bunica mea, a zis ea.

— Cucuvaia ?

— Balena.

Au rîs amîndoi din pricina confuziei, dar Eréndira s-a întristat brusc.

— Nimeni nu poate să plece în nici o parte fără voia bunicii sale.

— Dar nu trebuie să-i ceri voie.

— Dar ea oricum află. Pentru că ea visează ceea ce are să se întîmple.

— Cînd o să înceapă ea să viseze că tu vrei să pleci, vom fi dincolo de graniță. O să trecem ca niște contrabandiști..., a spus Ulise.

Jucîndu-se cu pistolul ca un bandit din filme, a imitat pocnetul gloanțelor pentru a o însufleți pe Eréndira cu îndrăzneala lui. Ea n-a spus nici da, nici nu, dar s-a despărțit de Ulise suspinînd și dîndu-i un sărut. Emoționat, Ulise a murmurat :

— Mîine o să vedem vapoarele.

În noaptea aceea, pe la orele șapte, pe cînd Eréndira tocmai o pieptăna pe bunica, a prins să bată iarăși vîntul nenorocirii ei. Sub cort se aflau indienii cărăuși și conducătorul tarafului, așteptînd să-și primească banii. Terminînd de numărat bancnotele dintr-o ladă pe care o trăsese aproape de ea, bunica și-a cercetat caietul cu socoteli și l-a plătit pe cel mai în vîrstă dintre indieni.

— Poftim, a zis ea. Douăzeci de pesoși pe săptămînă, mai puțin opt pentru mîncare, mai puțin trei pentru apă, mai puțin o jumătate de peso pentru spălatul cămășilor, fac opt pesoși și jumătate. Numără-i bine.

Indianul a numărat banii și toți ai săi s-au retras cu frunțile plecate.

— Îți mulțumim, femeie albă.

Următorul era șeful muzicanților. Bunica a consultat din nou caietul ei și i s-a adresat fotografului care-și făcea de lucru, lipind burduful aparatului cu fîșii de gutapercă.

— Cum rămîne, l-a întrebat ea, plătești sau nu plătești un sfert din muzică ?

Fotograful nici măcar n-a ridicat capul pentru a-i răspunde.

— Muzica nu apare în poze.

— Dar îi înveselește pe oameni și-i face să se fotografieze, a replicat bunica.

— Dimpotrivă, a zis fotograful le-amintește de morți și ies cu ochii închiși.

Șeful muzicanților a simțit nevoia să intervină.

— Ceea ce-i face să închidă ochii, nu e muzica, a zis el, ci fulgerele luminilor tale cînd îi pozezi noaptea.

— E muzica, a insistat fotograful.

Bunica a pus capăt discuției.

— Nu fă pe nebunul, i-a zis fotografului. Ai văzut ce bine îi merge senatorului Onésimo Sánchez, și asta numai grație muzicanților pe care-i are cu el. După aceea, pe un ton aspru, a conchis : Așa că îți plătești partea ta, ori dacă nu, îți cauți de drum. Nu-i drept ca nefericita asta să ducă în cîrcă toate cheltuielile.

— Bine, o să-mi caut de drum, i-a răspuns fotograful. La urma urmelor, eu sînt un artist.

Bunica a dat din umeri și s-a ocupat de muzicant. I-a înmînat un teanc de bancnote după cum scria în caietul cu socoteli.

— Două sute cincizeci și patru de cîntece, i-a spus, cu o jumătate de peso pentru fiecare, plus cîte treizeci și două pentru zilele de duminică și alte sărbători cu cîte șaizeci de sutimi pentru fiecare, fac o sută cincizeci și șase de pesoși și douăzeci de sutimi.

Muzicantul n-a vrut să ia banii.

— Sînt o sută optzeci și doi și patruzeci de sutimi, a lămurit-o el. Valsurile sînt mai scumpe.

— Și asta cum se explică ? De ce sînt mai scumpe ?

— Pentru că sînt mai triste, a spus muzicantul.

Bunica l-a obligat să ia banii.

— Atunci, săptămîna viitoare ne cînți cîte două bucăți vesele pentru fiecare vals pe care ți-l datorez și-am terminat povestea.

Muzicantul n-a înțeles logica bunicii, dar a primit banii, încercînd să descurce socoteala aceea atît de încurcată. În momentul acela, vîntul dezlănțuit a fost gata să răstoarne cortul și-n liniștea lăsată în urma lui, s-a auzit de afară, limpede și lugubru, cîntecul cucuvaei.

Eréndira n-a știut ce să facă pentru a-și ascunde neliniștea. A închis lada cu bani și a vîrît-o sub pat, dar bunica i-a ghicit tremurul mîinii cînd i-a întins cheile.

— Nu-ți fie frică, i-a spus ea. Întotdeauna în nopțile cînd bate vîntul cîntă cucuvaia.

Dar n-a mai fost atît de sigură pe ea cînd l-a văzut pe fotograf strîngîndu-și lucrurile gata de drum.

— Dacă vrei, rămîi pînă dimineață, i-a spus bunica. Moartea umblă dezlegată în noaptea asta.

Fotograful, deși se gîndise la prevestirile cucuvaei pe care o auzise, n-a vrut să-și schimbe hotărîrea.

— Rămîi, băiete, a insistat bunica. Măcar pentru dragostea pe care ți-o port.

— Dar nu plătesc muzica, a zis fotograful.

— Ba ai s-o plătești. Sigur că ai s-o plătești.

— Vezi ? Dumneata nu iubești pe nimeni, a replicat artistul.

Bunica s-a făcut galbenă de mînie.

— Atunci, cară-te, a țipat ea. Nerecunoscătorule.

Se simțea atît de jignită, încît a continuat să-l bodogănească tot timpul cît Eréndira o ajuta să se culce. „Cine te-o mai fi făcut și pe tine", insista ea. „Ce poate înțelege bastardul ăsta despre sufletul altcuiva." Eréndira nu i-a dat nici o atenție, căci cucuvaia se-auzea din ce în ce mai îndîrjită în momentele cînd nu bătea vîntul, și era tot mai nesigură pe ea.

Bunica a adormit în același ritual riguros din vremurile bune, cînd locuiau în casa cea mare și-n timp ce nepoata îi răcorea fața cu un evantai, și-a învins furia și a început să-și sufle poruncile-i sterile.

— Să te scoli de noapte ca să-mi pregătești baia pînă nu vine lumea.

— Bine, bunico.

— Dacă-ți mai rămîne timp, spală așternuturile murdare ale indienilor ca să le mai scădem din cîștig săptămîna viitoare.

— Bine, bunico.

— Să dormi ușor ca să nu obosești, că mîine-i joi, ziua cea mai lungă a săptămînii.

— Bine, bunico.

— Și să-i dai de mîncare struțului.

— Bine, bunico.

A lăsat evantaiul la capul patului și-a aprins două lumînări mari lîngă cufărul cu oasele Amadizilor. Adormită, bunica și-a rostit porunca întîrziată.

— Nu uita să aprinzi lumînările Amadizilor.

— Bine, bunico.

Eréndira știa că de-acum n-o să se mai trezească pentru că începuse delirul. A auzit urletul vîntului în jurul cortului, dar nici de data aceasta n-a deslușit apropierea nenorocirii ei.

A ieşit din cort, rămînînd nemişcată pînă cînd a auzit din nou cîntecul cucuvaei şi-atunci, instinctul libertăţii a fost mai puternic decît vraja bunicii.

Nu a făcut nici măcar cinci paşi în afara cortului cînd a dat peste fotograful care-şi aranja bagajul pe bicicletă. Surîsul lui complice a liniştit-o.

— Eu n-am văzut nimic, a zis el. Nu ştiu nimic şi nu plătesc muzica.

S-au despărţit cu un semn universal de binecuvîntare. Eréndira a pornit atunci spre deşert, hotărîtă pentru totdeauna, şi pierzîndu-se în întunericul bătut de vînt, spre locul unde cînta cucuvaia.

De data aceasta bunica s-a adresat imediat autorităţilor civile. Comandantul pichetului local a sărit din hamac la şase dimineaţa şi bunica i-a pus sub ochi scrisoarea senatorului. Tatăl lui Ulise aştepta în faţa uşii.

— Cum dracului vrei s-o citesc, a ţipat comandantul, dacă nu ştiu carte ?

— E o scrisoare de recomandare din partea senatorului Onésimo Sánchez, l-a lămurit bunica.

Fără a mai pune întrebări, comandantul şi-a înşfăcat carabina pe care o ţinea lîngă hamac

şi-a început să-şi ţipe ordinele către subordonaţi. În cinci minute se aflau cu toţii într-o camionetă militară, zburînd spre frontieră cu vîntul care le bătea din faţă, ştergînd urmele fugarilor. Pe scaunul din faţă, lîngă şofer, mergea comandantul. În spatele lor, olandezul cu bunica şi după aceea agenţii înarmaţi.

Chiar în apropierea satului au oprit o coloană de camioane acoperite cu foi de cort. Mai mulţi bărbaţi care călătoreau ascunşi pe platforma de mărfuri au dat la o parte foile de cort, aţintindu-şi mitralierele şi carabinele militare asupra camionetei. Comandantul l-a întrebat pe şoferul primului camion unde s-au întîlnit cu o camionetă plină cu colivii.

Şoferul a pornit maşina înainte de a-i răspunde.

— Noi nu sîntem trădători, i-a zis, în cele din urmă. Sîntem contrabandişti.

Comandantul a privit cum îi defilează pe lîngă obraz ţevile afumate ale mitralierelor, a ridicat mîinile şi-a surîs.

— Cel puţin, a strigat el, aveţi bunul-simţ şi nu mai circulaţi ziua.

Ultimul dintre camioane avea scris pe el, cu litere mari : *Mă gîndesc la tine, Eréndira.*

Vîntul devenea din ce în ce mai puternic pe măsură ce înaintau spre nord, soarele ardea parcă şi mai tare din pricina asta şi-abia de mai puteau respira în camioneta închisă din cauza căldurii şi prafului.

Bunica a fost cea dintîi care l-a zărit pe fotograf : pedala în aceeaşi direcţie, fără nimic care să-l apere de insolaţie decît o batistă legată sub bărbie.

— I-am ajuns, a exclamat bunica. Ăsta a fost complicele. Neruşinatul.

Comandantul i-a poruncit unuia din agenţii care călătoreau pe scări să se ocupe de fotograf.

— Pune mîna pe el şi ne-aştepţi aici. O să ne întoarcem.

Agentul a sărit de pe scări şi-a strigat de două ori la fotograf să se oprească. Din cauza vîntului, acesta nu l-a putut auzi. Cînd camioneta l-a lăsat în urmă, bunica i-a făcut un semn enigmatic, dar el l-a luat drept salut, a surîs şi i-a spus adio cu mîna ridicată. N-a auzit împuşcătura. S-a răsucit de două ori prin aer şi s-a prăbuşit peste bicicletă cu capul făcut ţăndări de un glonţ de carabină, fără să-nţeleagă nimic.

Înainte de amiază au văzut fulgi de pasăre. Îi mîna vîntul şi erau fulgi de păsări, recunoscuţi de îndată de olandez pentru că îşi ştia păsările. Şoferul şi-a schimbat direcţia, a apăsat pedala pînă la fund şi-n mai puţin de o jumătate de oră au zărit camioneta fugară pe orizonturi.

Cînd Ulise a observat maşina militară crescînd în oglinda retrovizoare, a făcut totul pentru a mări distanţa, dar motorul nu putea mai mult. Călătoriseră toată noaptea şi erau morţi de oboseală şi de sete. Eréndira, care dormita sprijinindu-se de umărul lui Ulise, s-a trezit speriată. A văzut camioneta gata să-i ajungă şi cu o hotărîre candidă a pus mîna pe pistol.

— Nu-i bun de nimic, a lămurit-o Ulise. A fost al lui Francis Drake.

A dat cu el de cîteva ori într-un fier, încercînd să-l rupă şi l-a aruncat pe geam. Patrula militară a trecut în faţa camionetei încărcate cu păsări jumulite de vînt, a făcut un ocol şi le-a tăiat drumul.

Le-am cunoscut pe vremea aceea, cea mai strălucitoare din toate, deşi n-aveam să le cercetez firul vieţii lor decît mult mai tîrziu, după ce Rafael Escalona a compus un cîntec despre sfîrşitul tragic al acelei drame şi mi s-a părut că era bine să-l povestesc şi eu. Mă ocupam pe atunci cu vînzare de enciclopedii şi cărţi de medicină în provincia Riohacha. Alvaro Cepeda Samudio, care călătorea prin aceleaşi locuri vînzînd maşini de fabricat bere-îngheţată, m-a luat în camioneta lui şi m-a dus prin satele din deşert pentru a-mi vorbi nu mai ştiu despre ce întîmplare, dar am vorbit atîta despre tot felul de nimicuri şi-am băut atîta bere, încît fără să ştim cînd şi pe unde am traversat tot deşertul şi ne-am trezit lîngă graniţă. Cortul dragostei rătăcitoare se afla aici, plin cu tot felul de afişe şi lozinci pe pînză : *Eréndira e o minune — Du-te şi revino, Eréndira te aşteaptă — Fără Eréndira viaţa n-ar avea rost.* Şirul nesfîrşit de bărbaţi, de toate rasele şi condiţiile, părea un uriaş şarpe făcut din vertebre umane care ondula fără grabă, dormitînd prin pieţe şi locuri virane, printre tarabele pestriţe şi negustorii zgomotoşi, ieşind dincolo de străzile acestui oraş care urla de traficanţii în tranzit. Fiecare stradă era un tripou plin cu cartofori, fiecare casă o cîrciumă, fiecare uşă un refugiu pentru cei urmăriţi de lege. Nenumăratele orchestre îşi amestecau melodiile indescifrabile cu strigările în gura mare, formînd un singur urlet de spaimă sub căldura halucinantă.

Printre adunătura fără căpătîi şi tot felul de cheflii se afla Blacamán cel Bun, ţopăind pe o masă şi cerînd să i se aducă o viperă adevărată ca să le arate pe viu, pe carnea lui, efectul unui leac inventat de el. Se mai afla femeia care se transformase-n păianjen pentru că nu-şi ascultase părinţii. Pentru o jumătate de peso se lăsa pipăită, ca să vadă toţi că nu-i nici o păcăleală şi răspundea la toate întrebările privind nefericirea ei. Şi se mai afla un trimis al vieţii veşnice, cel ce anunţa sosirea iminentă a unui înfricoşător liliac sideral a cărui răsuflare de pucioasă avea să răstoarne legile firii, scoţînd la suprafaţă misterele mării.

Singurul cartier liniştit unde puteai răsufla în voie era cel al toleranţei, abia ajungînd pînă la el tărăboiul fierbinte al străzilor mărginaşe. Sosite din toate vînturile, femeile căscau singure şi plictisite prin sălile de bal. Îşi făcuseră siesta trîntite pe jos, fără ca nimeni să le fi trezit pentru a le iubi şi ele continuau să aştepte sosirea liliacului sideral prin aripile ventilatoarelor înfipte în tavane. Dintr-o dată, una din ele s-a ridicat în picioare şi s-a îndreptat către unul din balcoanele care dădeau spre stradă. Pe acolo trecea şirul pretendenţilor Eréndirei.

— Să vedem, a strigat ea. Ce-o fi avînd asta şi noi nu avem ?

— O scrisoare de la un senator, i-a răspuns cineva.

Atrase de ţipete şi hohote de rîs, femeile s-au adunat tot mai multe în partea aceea, cercetînd strada din balcon.

— De cîteva zile nu se mai termină coada asta, a rostit una dintre ele. Gîndiţi-vă, cîte cincizeci de pesoşi de la fiecare.

Cea care apăruse prima în balcon s-a hotărît :

— Eu mă duc să văd ce are din aur nenorocita asta.

— Şi eu, a adăugat alta. E mai bine decît să stai aici şi să-ţi încălzeşti fundul fără rost.

Pe drum li s-au mai alăturat şi altele, astfel că ajungînd lîngă cortul Eréndirei se adunaseră destule. Au intrat neanunţate, l-au bătut cu pernele pe bărbatul care încerca să se bucure cît mai mult de banii plătiţi, au luat pe umeri patul cu Eréndira cu tot şi l-au scos în stradă.

— Asta-i bătaie de joc, ţipa bunica. Ciori neruşinate ! Viperelor ! Şi după aceea, împotriva bărbaţilor aşezaţi la coadă : Şi voi, puţoilor, unde vă sînt fuduliile de puteţi îngădui batjocura asta făcută unei biete fiinţe fără apărare ? Poponarilor !

A continuat să strige cît a ţinut-o gura, împărţind lovituri de cîrje pe spinarea celor ce-i ieşeau în cale, dar mînia ei rămînea neauzită din pricina hohotelor de rîs ale adunăturii care se distra de minune.

Eréndira n-a putut scăpa de ruşinea aceea din cauza lanţului cu care bunica o legase ca pe un cîine după ce încercase să fugă. Femeile au purtat-o pe umeri, ca pe Sfînta Fecioară pe altarul ei, defilînd cu pas alegoric pentru a-i arăta suferinţa înlănţuită şi au lăsat-o jos, în mijlo-

cul pieţei celei mari, ca într-o capelă dogoritoare. Dar nu i-au făcut nici un alt rău. Eréndira se ghemuise toată în mijlocul patului şi-şi ţinea faţa în palme, fără să plîngă. Şi a rămas aşa, sub văpaia soarelui din piaţă, muşcîndu-şi lanţul de ruşine şi furie, amărîtă de soarta ei, pînă cînd cineva s-a îndurat şi-a acoperit-o cu o cămaşă.

Aceasta a fost singura dată cînd le-am văzut, dar mi s-a povestit că au rămas în oraşul acela de frontieră, ocrotite de forţa publică, pînă cînd lăzile bunicii s-au burduşit de bani, şi-atunci au părăsit deşertul, îndreptîndu-se spre ţărmurile mării. Niciodată nu se mai văzuse atîta bogăţie la un loc în acea împărăţie a mizeriei. La plecare, s-a pus în mişcare un adevărat cortegiu de care trase de boi, încărcate cu tot felul de replici din tinichea ale strălucitoarelor lucruri care pieriseră odată cu casa cea mare. Nu numai busturile imperiale, nu numai ceasurile de toate formele şi mărimile, ci şi un pian adevărat, cumpărat de ocazie, precum şi un patefon cu arc care făcea să se audă discurile nostalgiei. Un cîrd de indieni cărăuşi mergeau în urma lor, iar în faţă, anunţîndu-le sosirea triumfală în fiecare sat, o bandă de muzicanţi.

Bunica străbătea drumul sub un fel de baldachin împodobit cu ghirlande din flori de hîrtie, rumegîndu-şi seminţele-i dintotdeauna şi apărîndu-se de lumina soarelui cu o mantie de biserică. Statura ei monumentală crescuse şi mai mult, căci pe sub bluză purta de acum o vestă de velur în care-şi vîra lingourile de aur, aşa cum se îndeasă gloanţele în cartuşieră. Eréndira stătea alături, îmbrăcată în veşminte strălucitoare, cu multe podoabe pe ea, dar mai purtînd încă, la glezne, lanţul acela ca de cîine.

— Nu poţi să te plîngi, îi spusese bunica la ieşirea din oraşul de frontieră. Eşti îmbrăcată ca o regină, ai un pat de lux, o bandă de muzicanţi ai tăi şi paisprezece indieni care să te slujească. Nu crezi că e minunat ?

— Da, bunico.

— Cînd n-o să mai fiu eu, a continuat bunica, n-ai să rămîi la cheremul bărbaţilor, pentru că vei avea casa ta într-un oraş mare. Vei fi liberă şi fericită.

Era un mod nou şi neaşteptat în care vorbea despre viitor. În schimb nu mai vorbise deloc despre datoria de la începuturi, ale cărei amănunte erau tot mai neclare şi ale cărei termene se amînau din ce în ce, în timp ce cîştigurile

sporeau cu fiecare zi. Totuşi, Eréndira n-a scos nici măcar un suspin din care să-i poată înţelege gîndurile. S-a supus fără să crîcnească torturii patului pretutindeni pe unde au umblat, prin bălţile de salitră, în duhoarea satelor lacustre, în craterele lunare ale minelor de cretă, în timp ce bunica îi cînta cîntecul viitorului, ca şi cînd l-ar fi ghicit în cărţi. Într-o după-amiază, la capătul unui defileu îngust, au simţit în nări mirosul de oleandri bătrîni, au ascultat crîmpeie de voci jamaicane şi-au simţit un nod în inimă şi o dorinţă de viaţă mai puternică decît oricînd. Ajunseseră la ţărmul mării.

— Iat-o, aici este, i-a spus bunica respirînd lumina sticloasă a Caraibilor, la capătul unei jumătăţi de vieţi de exil. Nu-ţi place ?

— Îmi place, bunico ?

Şi-au fixat cortul chiar acolo. Bunica şi-a petrecut noaptea vorbind fără a dormi, încurcîndu-şi uneori nostalgiile ei cu clarviziunile viitorului. A dormit mai mult decît de obicei şi s-a trezit liniştită de foşnetul mării. Cu toate acestea, cînd Eréndira s-a apucat s-o îmbăieze a început să-i vorbească iarăşi despre viitorul ei, cu o limpezime atît de îndîrjită, încît părea că delirează cu ochii deschişi.

— Vei fi o mare doamnă şi stăpînă. O doamnă de viţă veche, venerată de protejatele tale, respectată şi onorată de cele mai înalte autorităţi. Căpitanii de vas îţi vor trimite cărţi poştale din toate porturile lumii.

Eréndira n-o asculta. Apa călduţă şi parfumată cu sovovîrf curgea în baie printr-un canal alimentat din afara cortului. Eréndira o lua într-o coajă de dovleac şi, fără măcar să respire, o lăsa să cadă peste trupul bunicii în timp ce cu cealaltă mînă o săpunea neîntrerupt.

— Strălucirea casei tale va zbura din gură în gură de aici, din salba Antilelor pînă în regatele Olandei, continua bunica. Şi va fi mai importantă decît casa prezidenţială pentru că în ea se vor discuta problemele guvernului şi se va hotărî destinul naţiunii.

Dintr-o dată, din afara cortului n-a mai venit apă. Eréndira a ieşit să vadă ce s-a întîmplat şi l-a găsit pe indianul însărcinat cu această treabă tăind lemne în bucătărie.

— S-a terminat, i-a spus indianul. Trebuia să răcim mai multă apă.

Eréndira s-a apropiat de maşina de gătit, pe plita căreia se găsea o oală mare cu apă în care fierseseră frunze aromatice. Şi-a înfăşurat mîi-

nile într-o cîrpă și-a încercat să vadă dacă poate ridica vasul fără ajutorul indianului.

— Du-te, i-a spus. Pun eu singură apa.

A așteptat pînă cînd acesta a ieșit din bucătărie și a luat oala de la foc. A ridicat-o cu mare greutate și-abia a dus-o pînă la gura canalului, gata să dea drumul apei clocotite, dar tocmai atunci bunica a strigat-o din cort :

— Eréndira !

Parcă ar fi văzut-o. Nepoata, înfricoșată de strigăt, a terminat prin a-i părea rău de ceea ce voise să facă.

— Vin, bunico, i-a răspuns ea. Numai puțin, să răcesc apa.

În noaptea aceea s-a gîndit pînă tîrziu la soarta ei, în timp ce bunica dormea și cînta îmbrăcată cu vesta de aur. Eréndira a contemplat-o de cîteva ori din patul ei cu niște priviri fixe, de pisică-n penumbră. După aceea a adormit ca un înecat, cu brațele pe piept și ochii deschiși, strigînd cu toată puterea glasului ei din interior :

— Ulise !

Ulise s-a trezit brusc în casa înconjurată de portocali. Auzise glasul Eréndirei atît de limpede, încît a încercat s-o descopere printre umbrele camerei. Apoi, fără a sta mult pe gîn-

duri, și-a făcut o boccea în care și-a pus hainele și pantofii părăsind dormitorul. În clipa cînd a ieșit pe terasă, a auzit vocea tatălui :

— Unde te duci ?

Ulise i-a văzut fața luminată de albastrul lunii.

— În lume, i-a răspuns el.

— De data asta nu-ți stau în drum, i-a spus olandezul. Dar să nu uiți că în orice parte te vei duce, tot te va ajunge blestemul meu.

— Așa să fie, i-a replicat Ulise.

Surprins, și într-un fel mîndru pentru hotărîrea fiului său, olandezul l-a însoțit printre portocali cu o privire care devenea din ce în ce mai plină de surîsuri. Femeia stătea în spatele lui, cu statura ei de indiancă frumoasă. Cînd Ulise a închis poarta în urma lui, olandezul a vorbit ca pentru sine.

— O să se întoarcă, bătut de viață, mai repede decît crezi.

— Ești o fiară, a suspinat ea. Nu se va întoarce niciodată.

De data aceasta, Ulise n-a trebuit să întrebe pe nimeni pentru a afla drumurile Eréndirei. A străbătut deșertul ghemuit în camioane de ocazie, furînd pentru a mînca și dormi și furînd

iarăşi, de mai multe ori, din plăcerea de a se şti în pericol, pînă cînd a dat peste cortul Eréndirei ajuns într-un alt sat de pe ţărmul mării, de unde se vedeau clădirile de sticlă ale unui oraş luminat ca ziua şi de unde veneau pînă aici despărţirile nocturne ale sirenelor de pe vapoarele ce se îndreptau spre insula Aruba. Eréndira dormea, legată de stinghiile patului, în aceeaşi poziţie de înecată în care-l chemase. Ulise a rămas mult timp uitîndu-se la ea fără s-o trezească, dar a contemplat-o cu atîta tărie, încît aceasta s-a deşteptat. S-au sărutat pe întuneric, s-au mîngîiat fără grabă, s-au dezbrăcat şi s-au iubit cu atîta duioşie tăcută şi fericire tăinuită, că au arătat mai mult ca oricînd ca doi mari şi adevăraţi îndrăgostiţi.

În cealaltă parte a cortului, adormită buştean, bunica a făcut o răsucire monumentală şi-a început să delireze.

— Asta s-a întîmplat pe vremea cînd a sosit vaporul grecesc. Era un echipaj de nebuni care le făceau fericite pe femei, dar nu le plăteau cu bani, ci cu bureţi, nişte bureţi vii care începeau să se plimbe prin casă, gemînd ca bolnavii dintr-un spital şi făcîndu-i pe copii să plîngă pentru a le sorbi lacrimile.

În clipa următoare, bunica s-a ridicat cu o mişcare subterană din pat şi s-a aşezat pe marginea lui.

— Atunci a sosit el, Doamne ! a strigat ea. Mai puternic, mai mare şi mai bărbat decît Amadís.

Ulise, care nu-i dăduse nici o atenţie, văzînd-o aşezată pe marginea patului, a dat să se ascundă.

— Stai liniştit, i-a spus Eréndira. Întotdeauna cînd ajunge la asta, se ridică din pat, dar nu se trezeşte.

Ulise şi-a sprijinit capul pe umerii ei.

— În noaptea aceea eu cîntam împreună cu marinarii şi-am crezut că-i vorba de un cutremur, a continuat bunica. Toţi trebuie să fi crezut acelaşi lucru pentru că au fugit care încotro, ţipînd sau morţi de rîs, numai el a rămas, singur, sub acoperişul înstelat de sunete. Îmi amintesc ca şi cînd totul s-ar fi petrecut ieri, că eu cîntam un cîntec pe care-l cîntau toţi pe vremea aceea. Pînă şi papagalii de prin curţi îl ştiau.

Tam-nisam, aşa cum se pot petrece lucrurile doar în vise, a cîntat versurile amărăciunii ei :

Doamne, Doamne,
dă-mi înapoi nevinovăţia de altădată
să mă bucur din nou
de dragostea lui de la începuturi.

Abia atunci Ulise a părut interesat de nostalgia bunicii.

— Numai el a rămas, a continuat bunica, aici, cu un papagal pe umăr şi o flintă mare pentru ucis canibali, exact aşa cum sosise Guatarral în Guyane, iar eu i-am simţit respiraţia lui ucigătoare cînd s-a apropiat de mine şi mi-a spus : am înconjurat de o mie de ori pămîntul şi-am văzut femeile tuturor neamurilor, aşa că sînt în măsură să-ţi spun că eşti cea mai mîndră, cea mai bună şi cea mai frumoasă de pe lume.

S-a trîntit iarăşi în pat şi-a început să suspine cu capul în pernă. Ulise şi Eréndira au rămas o clipă tăcuţi, văzînd cum se mişca umbra sub respiraţia uriaşă a bătrînei adormite. Deodată, Eréndira l-a întrebat fără nici un tremur în glas :

— Ai avea curajul s-o omori ?

Luat pe nepregătite, Ulise n-a ştiut ce să răspundă.

— Ce ştiu eu, a bîiguit el. Tu ai îndrăzni ?

— Eu nu pot, a zis Eréndira, pentru că e bunica mea.

Ulise a contemplat din nou enormul trup adormit, ca şi cînd i-ar fi măsurat cantitatea de viaţă şi-a spus :

— Pentru tine sînt în stare de orice.

Ulise a cumpărat o livră de otravă pentru şoareci şi-a amestecat-o cu frişcă şi dulceaţă de zmeură, punînd-o într-un tort din care scosese cu mare grijă toată crema. A aranjat după aceea totul la loc, a mai turnat puţină frişcă, netezind-o cu o lingură pentru ca să nu lase nici o urmă a manevrelor lui sinistre şi-a înfipt deasupra şaptezeci şi două de lumînări colorate.

Cînd l-a văzut intrînd în cort cu tortul de sărbătoare, bunica a dat să se ridice din jilţul ei, ameninţîndu-l cu cîrja.

— Neruşinatule, a ţipat ea. Cum de-ndrăzneşti să pui piciorul în casa asta ?

Ulise a luat o mutră de înger spăşit.

— Am venit să-mi cer iertare, a zis el, pentru că azi e ziua dumitale de naştere.

Dezarmat de minciuna lui adevărată, bunica a dat poruncă să se aranjeze masa ca pentru

o cină de nuntă. L-a aşezat pe Ulise la dreapta ei, în timp ce Eréndira îi servea şi după ce a stins lumînările cu o singură suflare de furtună, a tăiat tortul în părţi egale. L-a servit pe Ulise.

— Păcatul mărturisit e pe jumătate iertat, a spus bunica. Îţi dau prima felie pentru că este felia fericirii.

— Mie nu-mi plac dulciurile, a răspuns Ulise. E pentru dumneata.

Bunica i-a dat cea de a doua felie Eréndirei. Aceasta s-a dus la bucătărie şi-a aruncat-o în coşul de gunoi.

Bunica a mîncat singură tot ce mai rămăsese. Înflueca bucăţi întregi fără să mestece, gîfîind de plăcere şi privindu-l pe Ulise cu duioşie. Cînd nu a mai avut nimic în farfurie, a mîncat şi felia pe care Ulise o refuzase. După ce-a terminat, şi-a lins degetele, ştergîndu-şi-le pe faţa de masă.

Mîncase arsenic în măsură să extermine o întreagă generaţie de şoareci. Şi totuşi, s-a aşezat la pian şi-a cîntat pînă la miezul nopţii, culcîndu-se fericită şi reuşind să aibă un somn mai liniştit decît oricînd. Singurul semn nou era un hîrîit ca de rîşniţă cînd pietrele nu mai au grăunţe de măcinat.

Eréndira și Ulise au pîndit-o din celălalt pat, așteptînd să-i audă ultima suflare. Dar glasul bunicii a răsunat la fel de tare și limpede ca întotdeauna cînd începea să aiureze.

— M-a înnebunit, Doamne, m-a înnebunit, a strigat ea. Puneam cîte doi drugi la dormitor ca să nu intre, propteam toaleta și masa de ușă și mai puneam și scaunele pe masă, dar era de-ajuns să ciocănească ușor cu degetul pentru ca toate parapetele să se prăbușească. Scaunele coborau singure de pe masă, masa și toaleta se retrăgeau la locurile lor și drugii săreau singuri din belciuge.

Eréndira și Ulise se uitau la ea tot mai înspăimîntați, pe măsură ce delirul devenea din ce în ce mai profund și mai dramatic, iar glasul mai duios.

— Simțeam cum mor, înfășurată în sudoarea fricii și rugîndu-mă dinăuntru ca ușa să se deschidă și să rămînă închisă, pentru ca el să intre fără a intra, să nu mai plece niciodată, dar nici să nu mai vină, ca să nu mă oblige să-l omor.

A continuat să-și depene amintirile ore în șir, pînă la cele mai intime amănunte, ca și cînd le-ar fi retrăit încă o dată în lumea visului. Puțin înainte de revărsatul zorilor, s-a întors

cu fața în sus ca un pămînt care-și revine după cutremur și glasul i s-a stins treptat, sfîrșind în suspine zguduitoare.

— Eu l-am prevenit, dar el a rîs, a rostit ea. L-am prevenit din nou, dar el a rîs iar, a rîs pînă a rămas cu ochii beliți, zicînd „oh, regino, regino !", dar glasul nu i-a mai ieșit pe gură, ci prin tăietura de la gît.

Înfricoșat de îngrozitoarea mărturisire în somn a bunicii, Ulise a strîns-o pe Eréndira de mînă.

— Babă asasină ! a strigat el.

Eréndira nu l-a băgat în seamă pentru că era aproape ziuă. Ceasurile au bătut ora cinci.

— Pleacă ! i-a spus ea. Acum se trezește.

— E mai vie ca un elefant, a exclamat Ulise. Nu se poate.

Eréndira l-a fixat cu o privire ucigătoare.

— Adevărul, i-a zis ea, este că tu nu ești bun nici măcar să omori pe cineva.

Ulise a fost atît de amărît de cruzimea reproșului, încît n-a mai putut să rămînă în cort. Eréndira a continuat s-o privească pe bunică-sa cu ura ei ascunsă, cu mînia frustrării, pe măsură ce se lumina de ziuă și aerul se umplea de cîntecul păsărilor. În clipa aceea, bunica a deschis ochii și-a privit-o cu un surîs șters.

— Dumnezeu să te ierte, fata mea.

Nimic nu s-a schimbat în purtările bunicii, în afara unei ușoare încurcări a ordinii în care-și desfășura obiceiurile zilnice. Era miercuri, dar a ținut morțiș să-și pună rochia de duminică și a hotărît ca Eréndira să nu primească nici un client înainte de orele unsprezece, cerîndu-i să-i facă unghiile vișinii și s-o pieptăne ca pe o sfîntă.

— Niciodată n-am vrut mai mult ca acum să mă fotografiez.

Eréndira a început s-o pieptăne, dar încercînd să-i descurce părul, a rămas cu o șuviță în mînă. I-a arătat-o înfricoșată. Ea a privit-o îndelung, s-a apucat singură de păr, smulgîndu-și altă șuviță, apoi alta și mai bogată. Rîzînd în hohote, a început să-și smulgă tot părul, aruncîndu-l în aer cu o bucurie nebună, pînă cînd a rămas ca un dovleac copt.

Eréndira n-a mai știut nimic despre Ulise decît două săptămîni mai tîrziu cînd, într-o noapte, a deslușit aproape de cort cîntecul cucuvaei. Bunica se așezase la pian și era atît de pierdută în nostalgii, încît nu mai vedea nimic în jurul ei. Pe cap purta o perucă din pene strălucitoare.

Eréndira a dat să iasă în întîmpinarea chemării cucuvaei și abia atunci a descoperit fitilul de dinamită care pleca din pian și se ascundea printre buruieni, pierzîndu-se-n întuneric. A alergat spre Ulise și s-a ghemuit alături de el între niște tufe, privind împreună flacăra albăstruie care ardea fitilul dinamitei, pătrunzînd în cort.

— Astupă-ți urechile, i-a strigat Ulise.

Și le-au astupat amîndoi, dar fără rost, căci nu s-a auzit nici o explozie. Cortul s-a iluminat pe dinăuntru ca fulgerat, și-a dat în două acoperișul și-a dispărut într-un nor de fum și pulbere udă. Cînd Eréndira a îndrăznit să intre în ceea ce mai rămăsese, convinsă că bunica murise, a găsit-o cu peruca pîrlită și cămașa în zdrențe, dar mai vie ca oricînd, chinuindu-se să înăbușe focul cu o pătură.

Ulise s-a făcut nevăzut, profitînd de hărmălaia indienilor care nu știau ce să facă, zăpăciți de ordinele anapoda ale bunicii. Cînd, în sfîrșit, au reușit să potolească flăcările și să risipească fumul, în fața lor totul semăna cu un naufragiu.

— Parcă și-a vîrît necuratul coada, a zis bunica. Pianele nu iau singure foc.

A făcut tot felul de presupuneri pentru a găsi cauzele dezastrului, dar tăgăduielile și spaima

Eréndirei au lăsat-o nedumerită. N-a descoperit nici cea mai mică nesupunere din partea nepoatei, iar de Ulise nu și-a adus aminte. A rămas trează pînă spre dimineață, încercînd să înțeleagă ce s-a întîmplat și calculînd valoarea pierderilor. A dormit puțin și foarte agitată. A doua zi în zori, cînd Eréndira i-a dezbrăcat vesta de aur, a găsit bășici de arsuri pe umeri și pieptul numai carne vie. „De asta m-am zvîrcolit toată noaptea", i-a spus ea, în timp ce Eréndira îi punea albuș de ou pe răni. „Și-am mai visat și urît." A făcut un efort să-și amintească exact ceea ce visase și-a reușit.

— Era un păun într-un hamac alb, a zis ea.

Eréndira a părut surprinsă, dar s-a stăpînit de îndată.

— E o veste bună, a mințit ea. Păunii înseamnă viață lungă.

— Să te audă Dumnezeu, a zis bunica, pentru că sîntem din nou ca la început. Sărăcie lucie. Trebuie s-o luăm de la capăt.

Eréndira nici n-a clipit. A ieșit din cort cu tava cu comprese, lăsînd-o plină de albuș de ou de la brîu în sus și cu capul acoperit de muștar. S-a apucat să spargă alte ouă ca să le ia albușul, cînd, de sub acoperișul din frunze de palmier

care folosea de bucătărie, a zărit ochii lui Ulise scăpărînd în spatele cuptorului, așa cum îi văzuse prima dată înapoia patului. Nu s-a speriat. Cu un glas obosit, i-a spus doar ceea ce simțea în clipele acelea :

— Singurul lucru pe care l-ai obținut este că mi-ai mărit datoria.

Ochii lui Ulise s-au umplut de neliniște. A rămas împietrit, privind-o cum spărgea ouăle, tăcută și indiferentă, de parcă el nici n-ar fi existat. După cîteva clipe, și-a luat ochii de la ea, începînd să cerceteze obiectele din bucătărie, oalele, funiile de ceapă și achiote, farfuriile și cuțitul cel mare. Ca întotdeauna, fără a scoate un cuvînt, Ulise a pășit sub acoperișul de palmier și-a apucat cuțitul.

Eréndira nu s-a uitat la el, dar în momentul cînd Ulise a ieșit de sub acoperiș, i-a spus mai mult în șoaptă :

— Ai grijă că și-a presimțit moartea. A visat un păun într-un hamac alb.

Bunica l-a văzut pe Ulise intrînd cu cuțitul în mînă și s-a opintit din toate puterile, ridicîndu-se singură, fără ajutorul cîrjei, cu brațele ridicate.

— Băiete ! a strigat ea. Ai înnebunit.

Ulise s-a aruncat asupra ei și i-a înfipt cuțitul

cu destulă îndemînare în pieptul gol. Bunica a scos un geamăt adînc și-a încercat să-l sugrume cu mîinile ei puternice.

— Copil de curvă, a bîiguit ea. Prea tîrziu îmi dau seama că aveai chip de înger trădător.

N-a mai putut să spună nimic pentru că Ulise a izbutit să-și elibereze mîna în care ținea cuțitul, dîndu-i o nouă lovitură între coaste. Bunica a gemut din nou, abia auzită, strîngîndu-l și mai tare pe agresor. Dar Ulise a reușit o a treia lovitură, mai îndîrjită, și-un șuvoi de sînge a țîșnit din rană cu toată puterea, stropindu-i fața. Era un sînge uleios, strălucitor și-aproape verde, ca mierea de izmă.

Eréndira a apărut în prag cu tava în mîini, observînd bătălia cu un curaj criminal.

Uriașă, monolitică, urlînd de durere și furie, bunica se înlănțuia de trupul lui Ulise. Brațele, picioarele, pînă și capul chilug înverziseră de atîta sînge. Respirația-i ca de foale, cutremurată de aerul morții, cutreiera toată încăperea. Ulise a reușit să-și elibereze încă o dată brațul înarmat și-a făcut o tăietură adîncă în burtă. O explozie de sînge l-a umplut de sus pînă jos. Bunica a încercat să se agațe de aerul care începea să-i lipsească, dar a căzut pe brînci. Eliberat, Ulise nu i-a dat o clipă de răgaz, ciopîrțindu-i trupul căzut și dîndu-i ultima lovitură.

Atunci, lăsînd tava pe masă, Eréndira s-a aplecat peste bunică-sa, cercetînd-o fără s-o atingă, și cînd s-a convins că murise cu adevărat, chipul ei s-a maturizat dintr-o dată, deși nu împlinise nici douăzeci de ani de nenorociri. Cu mișcări iuți și sigure, a smuls vesta de aur și-a ieșit din cort.

Ulise se așezase lîngă cadavru, epuizat de luptă, observînd că pe cît încerca să-și curețe fața, pe atît se murdărea mai tare, sîngele părînd că-i țîșnea din propriile-i degete, materie verde și vie. Abia cînd a văzut-o pe Eréndira plecînd cu vesta de aur și-a dat seama de situația lui.

A strigat după ea din toate puterile, dar nu a primit nici un răspuns. S-a tîrît pînă la ieșirea din cort și-a văzut cum Eréndira fugea pe lîngă țărmul mării, îndepărtîndu-se de oraș. A făcut un ultim efort pentru a o urmări, chemînd-o cu strigăte sfîșietoare, care nu mai erau de îndrăgostit, ci de fiu, dar l-a înfrînt amărăciunea gîndului că ucisese o femeie fără ajutorul nimănui. Indienii care-o slujiseră pe bunica l-au ajuns din urmă, descoperindu-l cu fața în nisip, plîngînd de singurătate și frică.

Eréndira nu-l mai putea auzi. Ea alerga împotriva vîntului, mai iute decît o căprioară și nici un glas de pe lumea aceasta n-ar mai fi putut s-o oprească. A trecut în fugă peste aburii fierbinți ai bălților de salitră, peste craterele de var, peste somnolența așezării lacustre, tot mai repede, pînă cînd s-au terminat semnele mării și-a început deșertul, și a alergat în continuare, cu vesta de aur, traversînd vînturile cele mai fierbinți și înserările fără sfîrșit, și niciodată nu s-a mai aflat nimic despre ea, nici nu s-a mai găsit vreo urmă, cît de neînsemnată, a nenorocirilor ei.

Sumar

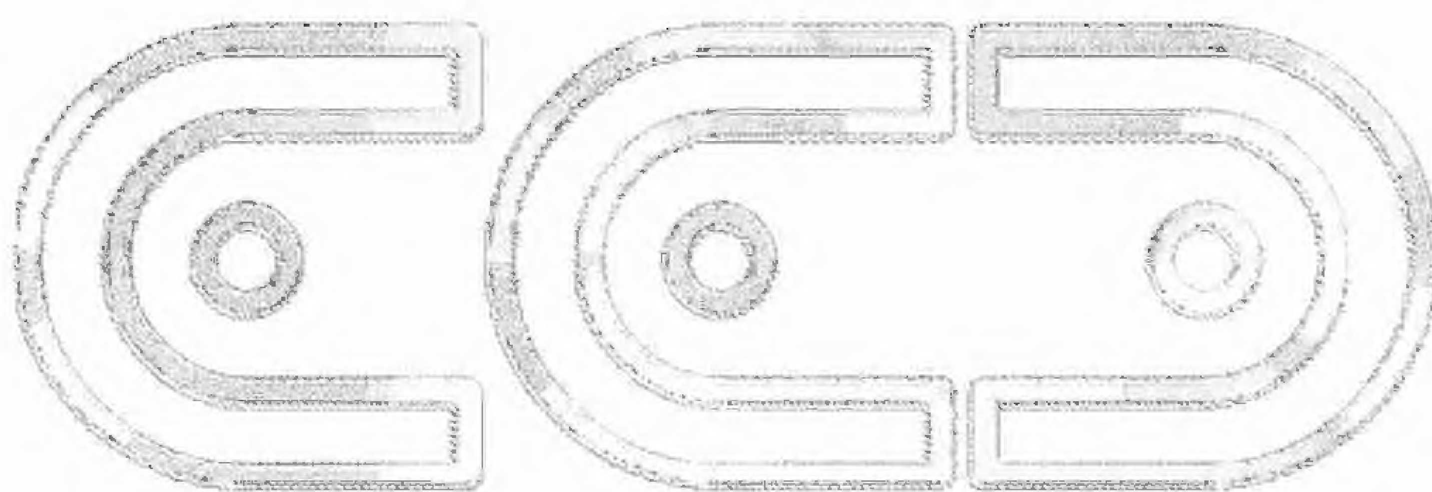
Lector : FLORIN CHIRIȚESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

Tiraj 45 130 ex. broșate. Bun de tipar 12.12.1978.
Coli tipar 6,5

Tiparul executat sub comanda
nr. 2502 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

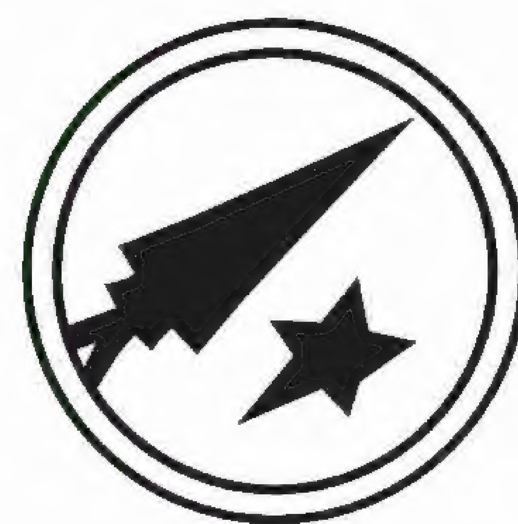
Anonim

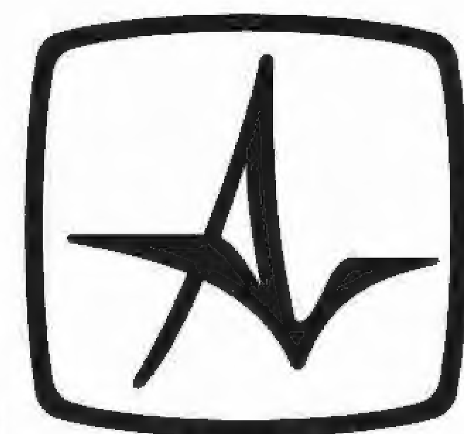

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

